

ОДРЖАН 78. ВУКОВ САБОР У ТРШИЋУ

Вуково дело велика задужбина

Пред сам њочешак 78. Вуковој сабора, најстарије културне манифестације у Србији, сийла је веси да је Национални комитет за нематеријално културно наслеђе уврстио Вуков сабор у прву листу елемената нематеријалној културној наслеђа Републике Србије, и то као једину манифестацију која испуњава све услове. На Сабору је беседио Ранко Рисојевић, књижевник из Републике Српске

Седмдесет осми Вуков сабор, одржан од 10. до 16. септембра, потврдио се и ове године као МОСТ који спаја градове Србије, уметнике и институције, народе, публику и учеснике.

Вишедневни програм Сабора свечано је 10. септембра отворио министар културе и информисања Братислав Петковић. Видоје Петровић, градоначелник Лознице, у име домаћина поздравио је госте из Крушевца, истакавши да град Лозница има ту радост што може сваке године, у част великана, да дочека пријатеље из других градова.

У циклусу *Мој праг*, прегаоци културе у Крушевцу су се веома озбиљно припремили и организовано окупили готово све институције које се у Лазаревом граду баве културом и туризмом, тако да су се на отварању сабора представили садржајним програмом. Испред Вуковог дома културе Лознице су могли једном занимљивом шетњом, од пункта до пункта, да се упознају са културним институцијама, појединцима и туристичким потенцијалом Лознице. Симболично, постављањем табле са именом града госта, Крушевљани су „заузели“ део лозничке главне улице и дочекивали посетиоце хлебом и сољу и занимљивим програмом који су припремили Културно-просветна заједница Крушевца, Народна библиотека, Архив града Крушевца и Туристичка организација.

У Галерији *Мина Караџић* отворена је изложба Народног музеја Крушевца под називом *Животи у Лазаревом граду*, док је у холу Вуковог дома отворена изложба Културног центра која је приказала део богате колекције карикатура Фестивала хумора и сатире *Златна каџица*. Препуна сала Вуковог дома културе овацијама је испратила извршну глумачку екипу Крушевачког позоришта. Милорад Мандић Манда, Љиљана Стјепановић и Милија Вуковић зналачки су предводили Крушевљане у представи Бранислава Нушића *Лутј око свећа*, у режији Југа Радивојевића.

У уторак, 11. септембра одвијао се програм под називом *Баштина*, који је осмишљен с циљем да се из године у годину саборској публици скрене пажња на истакнуте појединце и догађаје из богатог друштвено-историјског живота Лознице. У Музеју Јадра отворена је изложба о доктору Миленку Марину, под називом *Миленко Марина лекар, хуманиста*, аутора Горана Вилића, историчара. Миленко Марин је један од оних становника Лознице којег се сви радо сећају. Његово име и дело већ су део урбаног мита, јер не само да је био врхунски лекар и добар човек, већ је имао великог удела у културном уздицању Лозничана, и то не само као члан Одбора за подизање споменика Вуку Ст. Караџићу већ и као дугогодишњи председник Просветног друштва „Караџић“. Изложбу је отворио др Павле Финогенов који је познавао др Миленка Мари-

на и сарађивао са њим и који и сам води садржајну хронику друштвених збивања у Лозници, готово од средине прошлог века. Велики број посетилаца изложбе још једном је потврдио да је иницијатива организатора сабора била оправдана када је у програм саборских дана уврстио и ове садржаје који потенцирају локалне ствараоце и локалне културолошко историјске теме. На близу тридесет панова посетиоци су могли да прате животни и радни пут др Марина, као и читав низ узбудљивих сведочења и сећања савременика.

У вечерњим часовима, у Вуковом дому културе, Културно-уметничко друштво *Караџић* представило се саборској публици програмом фолклорног ансамбла и драмског студија под називом *Сво двадесетти имендан*.

Програм под називом *Хомо балканикус*, 12. септембра обележило је гостовање Влатка Стефановског, једног од најбољих гитариста Балкана и Европе. Пред препуном салом Вуковог дома културе Стефановски је извео низ хитова из времена легендарне групе *Леб и сол*, као и композиције настале током његове богате самосталне музичке каријере.

У четвртак, 13. септембра у Кући писца у Тршићу представљена је библиотека Института за књижевност и уметност која је настала као резултат пројекта *Српско усмено сиваралаштво у иншеркултурном коду*.

(Наставак на страни 3)

БЕСЕДА РАНКА РИСОЈЕВИЋА
НА 78. ВУКОВОМ САБОРУ

Писмо Вуку Караџићу

Драги и поштовани српски, Вуков и вуковски саборни народе, црквени и световни достојанственици и узваници, драги ђаци, студенти, професори и научници,

С великом одговорношћу и посебним задовољством желим да вам данас прочита ПИСМО ВУКУ НАПИСАНО ЉЕТА ГОСПОДЊЕГ 2012.

Љубазни наш Вуче,

Сваке године у ово вријеме, овдје, у твоје Тршићу, ево већ 78. пут, Срби истуре некога из својих редова, да ти, у своје и њихово име, састави и прочита писмо, углавном из велике љубави према теби, али, чини ми се, по следњих година, чешће и више, из насушне потребе. Тако је дошао ред и на нас, Србе с друге, лијеве стране наше митске Дрине, која има своју причу и своју сваковрсну муку.

Пошто су Карађорђе и Милош оружјем изненађеној Европи васкрсли Србе, ти си њеној културној елити, 1818. године, у Бечу царствујушћем, својим величанственим Српским рјечником и још љепшим народним пјесмама открио крпки српски језик. У предугим турским временима, под теретом робовања, тај се језик именом својим био загнуо иза тешке отоманске завјесе, преживљавајући онако како су иначе преживљавали његови говорници, скрајнути од свијета и своје византијске културе, расељавани и тршени немилеце, између Урала, Беча и Сентандреје, слободни само у

Сада, Вуче, учитељу наш, идем школски у срж проблема, у отворену рану нас Срба прекодринца – оно што су прихватили учени Нјемци, Гете посебно, ипак није бечки слависта Ватрослав Јагић, јер да је то учинио искрено, не би, неколико деценија послје твоје смрти својим ауторитетом овјерио политикантску тврдњу Бењамина Калаја како се у Босни и Херцеговини званично говори босанским језиком. Тако је име језика послужило као модерно и прикривено политичко оруђе цијепања једног европског народа и насилно стварање нове, синтетске босанске нације.

У мање цитираној књизи Матије Мажуранића, „Поглед у Босну“, објављеној 1842. године, у Загребу, има мјесто гдје он говори о језику: „Правога турског језика се мање чује у Босни него у Србији; јербо га чаршилије сматрају као некакав изображен језик, и зато сваки варошанин говори турски“. Кад пређе у Босну, Мажуранић језик којим се тамо говори не назива српским, него бошњачким, али сасвим коректно наводи да у Босни има највише „крстјанске вере източне изповеди...“, што би га требало навести да правилно одреди име заједничког језика али и име народа који је те вере, како наводи. Али ни он, ни твој будући кључни сарадник, нису имали ни храбрости ни истинољубивости да то ураде.

Уз много недоумица, нарочито шта с наша три изговора збуњујућег јата, екавског, ијекавског и икавског, шта с два писма, ћирилицом и латиницом, учврстио се ипак српскохрватски полицентрични језик, а његово лексичко

Ранко Рисојевић

својим бестрагијама да зборе и роморе српски и да се тако не дају до краја поништити. Учени су проносили поруку Светог писма, али језик којим су то чинили није био српски, или није био потпуно. Послје вијекова, за Европу потпуно анонимности, ти си, Вуче, обновитељу наш, поново повеао заборављене појмове, Србе и њихов језик, на нов, неконфесионалан начин, онако како то нико до тада није био урадио. Од тог догађаја, један за царевине реметилачки етнос постаје и културни народ Европе.

богатство кроз стотину година сарадње значајно увећало. Из снажних, различитих извора, с великог простора, у моћну језичку ријечку дотицале су многе притоке. То су славили велики и мали пјесници: Радичевић, Његош, Прерадовић и Сундечић. Њихова ријеч звонила је од Сутле до Вардара.

Али, Вуче, моћни оптимисте, вријеме чини своје, дошли су братоубилачки ратови, у којима је поцијепан и заједнички језик.

(Наставак на страни 3)

Позив за Свечану седницу Скупштине

Поводом обележавања четврт века од оснивања Вукове задужбине (1987–2012), позивамо осниваче и задужбинаре, пријатеље и сараднике Вукове задужбине да присуствују Свечаној седници Скупштине Вукове задужбине.

Свечана седница одржаће се 6. новембра 2012. године, у Сали Народне библиотеке Србије, Скерлићева бр. 1, с почетком у 12 сати.

Очекујемо вас с добродошлицом!

Вукова задужбина

Писмо Вуку Караџићу

(Наставак са стране 1)

Његовим издвојеним варијантима додијелен је мистични митски ореол означивача и чувара националног идентитета, о чему је исписана цијела библиотека апокрифних листина и завјештања. Био је то ударац у темеље онога што су умни Јужнославијани сматрали повезујућим добром расцјепканог српског и хрватског народа – у заједнички језик. Чак си и ти, Вуче, Бечлијо и почасни грађанине Загреба, градоначелнице Београда, докторе европских универзитета, за националистичке праведнике, пост мортем, постао у једном центру српски националиста, а у другом прода-на душа и издајник српства.

Послије крвавих братоубилачких ратова, јужнословенски народи су поново подијељени у више самосталних државица које су добиле до тада непознати им суверенитет. Положај Срба у њима постао је предмет вишеструке манипулације. Дочекали смо тако да се више не зна чак ни језичка политика изван матице, ако уопште знамо гдје нам је и колика нам је матица?! Колико јуче јасна, одједном тешка језичка питања препуштена су надлежности западних Срба, као да су у питању различити језици с једне и друге стране Дрине.

Од тебе смо научили, Вуче, учитељу наш, да је српски језик судбински повезан са народом који си јасно одредио и именовао, не ограничавајући се на постојеће царевине и његову расутост у њима. Срби, сви и свуда, како си написао, а ми то примили као завјетну ријеч, свој језик нису узели од других, нису га добили на поклон, њихов језик је настао и живио с њима, не митски него стварносно, као њихово неотуђиво добро. Еквици и ијекавци су стварна браћа, по вјери, језику и обичајима.

Прије 110 година, пјеснички видовито, Алекса Шантић, написао је: „Пусто

ли ћеш бити, Невесење равно, расаднице Српства...“ Колико ли је само од тог времена опустјело наших расадника! Книн, Грачац, Бенковац, Смиљан, Банија и Славонија, Призрен, Приштина и Косово равно, да не идем даље у набрајање јер ћу поустати. Народ нам се, како у „Сеобама“ написао Милош Црњански, „отселитсја“ у крајеве гдје „неће више видети своју планинску Сервију“, у којој „остаће само гробови“, а „ум човеков не може то више да схвати“.

Као последица несхватљиве злехуде политике, дошло се до тога да несрећна наша браћа и још несрећније наше сестре, у последици трагичној сеоби избјегли из некадашњих западних српских крајева, једва нашавши у Србији спас од погрома, ако желе по-сао у државним институцијама, или академски успјех, морају од многих мрзовољних домаћина да крију свој отегнути ијекавски говор и да користе искључиво еквици и припадајућу локалну лексику. Није то по закону, али се многи ускогрудни сматрају законодавцима изнад стварног права.

Западни српски говор, твој и наш, Вуче ијекавче и законодавче, за његовог говорника, као да је постао нежељени означивач, готово симбол опште кривиче за тешко стање у матици. Чак је нестало из новина које номиналног газду имају у Србији, мада је он можда у далеком свијету. Тај безимени, незаконски је одредио да се обавезно еквицирају сви подлици новина за Републику Српску, чак и ауторске колумне у њима. Без договора и језичког саборавања, усвојен је као обавезујући за све, нови, београдски стандард.

Језик се развија по својој логици, знамо ми то, али је боље ако ту логику одређују демократски паметни и одговорни, него ограничени, огорчени и искључиви. Ти си се Вуче, етнолоше, руководио знањем и ширином, а ратовао против вјерске затуцаности, празног елитизма, провинцијализма, кратковидности и малодушности. Прелазе ли се неогворно преко трајних последица оваквих одлука?

У електронском каталогу Народне библиотеке Србије, који је за цијели свијет референтан за одређивање језика публикација које чувају, језик дјела значајних српских писаца рођених на простору данашње Хрватске: Матавуља, Деснице, Витеза, Јелића и других, ако су штампана у Хрватској одређен је као хрватски, а српски само у Србији. Чак се и језик превода Старог завјета Буре Даничића, према том српском каталогу, у једном издању одређује као хрватски, а у другом као српски! Плаше ли се то српски каталогизатори некога или заиста мисле да у Хрватској није ни било српског језика?

Ко да разријеш ову и за учени свијет готово шизофрену језичку заврзламу? То сигурно неће у Загребу. А богами неће ни у Сарајеву, чак ни у Новом Пазару, гдје такође бивши српскохрватски језик, пристанком српске политике, постаде босански. Тако су накнадном језичком памећу, наши великани, Кочић, Шантић, Пелагић, Андрић и Ђопић своја бесмртна дјела написали босанским језиком. Можеш ли замислити, Вуче, књижевнице, да је и прекрасни српски језик твојих дјела, то културно насљеђе Европе и свијета, у неким од тих накарадних каталога означен као босански, што нема и не може имати икакве везе с језичком науком. А српска језичка наука ћути.

Чиме се баве велике српске културне институције чији си и ти родоначелник? Припадају ли и Срби изван матице њиховој бризи и насљеђу? Или су препуштени Загребу и Сарајеву гдје су створени нови правописи и тзв. различити рјечници којима се забрањује досадашње синонимско богатство с-х језика, што је оригинални балкански допринос оксфордској језичкој енциклопедији? Чак се и ми као несрпски одричемо ријечи из твог Рјечника, Вуче, енциклопеди-

сто: зрак, крув и кита, иако то нису синоними за ваздух, хљеб и букет. Гдје ће нам глава, људи моји! Остасмо ми без ријечи.

На стогодишњицу твог одласка с овог свијета, неумрли Вуче, Иво Андрић, рекао је и ово:

„...са нашим се језиком, на његовом данашњем степену развитка, дешава исто што и са свим језицима света; и у њему се врши сталан процес стварања и растварања; он се мути и бистри, бистри и мути, троши се и крњи, али и расте обнављањем, богаћењем и превазилажењем сама себе“. И још: „...језик је, то сви знамо, жива снага са којом је везана не само култура него и само постојање једног народа“.

Слиједећи ту мисао нашег нобеловца, млади аутори с ијекавског језичког простора прихватили су еквици као свој језички избор, јер њоме данас говори претежан број Срба. Али, с-х оставинска расправа још није окончана. Стога, не устежимо се, рецимо отворено: све што је било заједничко и даље је наше, свака ријеч, сваки израз, свака посвојеница. Забрањимо ускогрудима да нам чисте текстове. Тако ћемо остати вјерни, Вуче, темељнице наш, твојој традицији, српском језику оба изговора, екавском и ијекавском, знајући да се та вјерност протеже у прошлост, садашњост и будућност. Ми се тиме залажемо и за његову живу снагу и моћ, за лексичко богатство које језик чини љепшим, и гипкијим. То је она импресивна језичка посебност којој припадају сва твоја дјела првенствено, али и дјела писаца овдје већ поменутих, и многа још, од најстаријег до најмлађег. Не поклањајмо их инстант језицима само стога што су ијекавска и не стидимо се ријечи које су се говориле у великим расадницама српства.

На крају, Вуче, родитељу и брате, праштај ако сам нешто погријешило или био претјеран, а сигурно јесам, и ободри нас да бисмо ми сами помогли себи и остали на мапи културне Европе оно што смо, захваљујући твојем бесмртном дјелу и труду, већ два вијека.

БЕСЕДА
ВИДОЈА ПЕТРОВИЋА,
ГРАДОНАЧЕЛНИКА
ЛОЗНИЦЕ, НА 78.
ВУКОВОМ САБОРУ

Култура зида мостове, повезује и спаја

Вук Караџић је својим културним и прејалашћивом у Европи нагоднадио све оно што је изубљено или иројшћено да се уради у политици и дипломатији

Уважени поштоваоци дела Вука Стефановића Караџића, цењени гости, драги Јадрани, многобројни разлози упућују на закључак да би се великаном какав је наш Вук поносио сваки народ јер је он својим идејама и делима, указујући на слободарске одлике својих сународника, свету приближио културу, уметничко стваралаштво, историјска збивања, обичаје и традицију, само биће свог народа.

Вук Караџић је својим културним прегалашћивом у Европи нагоднадио све оно што је изубљено или пропуштено да се уради у политици и дипломатији. Данас је, можда важније него икада, да знамо да култура има ту моћ: да зида мостове, повезује, спаја и уздиже. Зато је Вуков сабор важно окупљање, збирање и зборовање јер су његове намере јасне – показати оно највредније у култури и у духовном уздицању једног народа. Следеће године овде у Тршићу обележићемо 80 година од отварања Вукове спомен-куће и одржавања првог Вуковог сабора. Истрајавајући на томе, и обнављајући сваке године на саборима ватру Вукове енергије, уписујемо се у ред цивилизованих, културно напредних народа који умеју да вреднују и цене своје наслеђе. Ту енергију саборовања одржао је српски народ, овај који је и данас ту са нама и који жељно чека праву реч, реч окрелјења и надања у светлију и бољу будућност.

Овде у Јадру, Вук и саборовање су јединствен и увек нов изазов да се нашем великану одужујемо радом и да кажемо какви су нам науци, докле смо стигли и каквим резултатима означавамо наша неизоставна септембарска окупљања у Тршићу.

Национални комитет за упис у национални регистар заштићеног нематеријалног културног наслеђа ставио је у прву листу Вуков сабор као једину манифестацију. На тај начин истакнута је важност трајања Вуковог сабора за очување језика као преносиоца целокупне нематеријалне баштине. Долазећи код нас у Тршић на овај дан и ви сте показали свест о важности уздицања и неговања духовности и језика нашег народа.

Вуково дело велика задужбина

(Наставак са стране 1)

У програму су учествовали Бошко Сувајић, руководиоца пројекта, Лидија Делић, научни сарадник, и Бранко Златковић, научни сарадник Института. Овај пројекат представља и посебан сегмент саборавања, на којем посебно инсистирају организатори, да се из године у годину око сабора и Тршића окупља све већи број еминентних стручњака и проучавалаца језика, народне традиције и фолклора, с циљем да се не занемари научни карактер Вуковог сабора и важност историја, у свакој прилици, оних институција које чине окосницу интелектуалног живота у нашој средини.

Ове године Институт за књижевност и уметност обележава у 50 година постојања и јубилеј је био најнепосреднији повод да се још једном, током овог сабора, у први план ставе вредни појединци и резултати рада Института.

У вечерњим часовима у Вуковом дому културе одржано је гусларско вече. У препуној сали Вуковог дома посетиоци су уживали и активно учествовали у веома добром певању уз гусле чланова Гусларског друштва Караџић из Крагујевца, као и чланова Гусларске секције КУД Караџић из Лознице.

Гостовање Словака из Ковачице и њихово учешће у програму Различитио, 14. септембра освојило је срца лозничке публике. Прелепе разнобојне ношње, традиционални колачи којима су послужили присутне и одличан приказ деце свадбе учинили су да ово буде један од незаборавних дана саборовања. Програм Различитио у току Вукових сабора настоји да угости народе и етничке групе које живе на простору Србије и да се у први план истакну културолошке сличности и разлике које чине сву лепоту заједничког живљења на овом поднебљу.

У Галерији Миће Поповића и Вере Божичковић Поповић отворена је изложба под називом Ковачица – Мека свейске наиве, ауторке др Зузана Другове из Словачке. Ова изложба на документаран и веома садржајан начин прати досељавање Словака на под-

ручје Војводине, њихов живот на тлу Србије, као и настанак и развој у свету веома познатог феномена наивне уметности Словака из Ковачице.

О највном сликарству у Ковачици говорио је оснивач и власник Галерије Бабка, Павел Бабка. Дечу свадбу или приказ свадбених обичаја Словака у Србији, чији организатор и реализатор је Павел Балаж, извела су деца окупљена око Меморијалног центра Др Јанко Булик из Ковачице. Гости из Ковачице током боравка у нашем крају обишли су знаменито место Тршић. Ту је са господином Бабком разговарано о могућности заједничког обележавања 21. фебруара – Дана мајернеј језика који се у Ковачици обележава већ десет, а у Тршићу последњих осам година.

Програмом под називом Миш и сиварносић настоји се у оквиру Вуковог сабора подстаћи на размишљање о неким темама које увек изнова осветљавају дело Вука Стеф. Караџића и да својим критичким промишљањем не допусте да се многе вредности Вуковог рада узимају здраво за готово и претварају у окоштале и незанимљиве филозоје. Таква је била и дискусија која се развила на тему Вуковско наслеђе модерне српске иоезије, а на ову тему су говорили Драган Бошковић, Драган Хамовић, Саша Радојичић, Мина Бурић, Бранко Вранеш и Бранко Стевановић. Модератор је био Војислав Карановић.

Излагања са овог скупа биће штампана као посебан темат Призора, часописа за културну историју Јадра. Разговор се одвијао у Кући писаца у Тршићу, а излагања су пратили млади слависти учесници 42. Међународног скупа слависти који су били почасни гости 78. Вуковог сабора.

За младе слависте у Тршићу су, поред могућности да прате овај разговор, биле организоване и радионице ткања и калиграфије, посета Музеју језика и писма, обилазак Вукове родне куће, Музеја Вукових сабора и одлазак у Троношу. Међународни славистички центар и Центар за културу „Вук Караџић“ овим су продубили своју сарадњу и наговорили иницијативу да и следеће године, поводом 80. годишњице Вуковог сабора, млади слависти поново буду гости Лознице.

У Галерији на саборишту, истог дана, 15. септембра, отворена је изложба

под називом Тишберба, која је приказала типографске радове настале током рада радионице типографске ћирилице Тишберба, чији организатор је Ивана Ђировић. Ова радионица окупила је бивше и садашње студенте Факултета примењених уметности, који су заинтересовани за креативно истраживање типографских писама.

У вечерњем термину у Вуковом дому културе приређен је наступ Дивне Љубојевић и вокалне групе Мелоди. У недељу, 16. септембра у Тршићу је одржана завршна свечаност 78. Вуковог сабора. Прво је у галерији Спомен-школе отворена изложба Са Каницом до Србији Народних музеја у Београду и Друштва Феликс Каниц.

Аутор ове изложбе је др Ђорђе С. Костић. Феликс Каниц је прокрстарио и до најудаљенијих кута ондашње Србије, бележио је и цртао, прикупљао и стицао знања о једном новом свету и тако постао један од најбољих познавалаца југоисточне Европе. Каниц је путовао и у Лозницу, посетио је и Тршић и писао о Вуку, „чуvenом српском списатељу и родољубу“. Цитат из Каницове књиге о Србији, који говори о његовој посети Лозници, прочитао је аутор изложбе изражавајући задовољство што је изложба доспела у Тршић, и то на 78. Вуков сабор. Татјана Цвјетићанин руководиоца пројекта из Народних музеја, између осталог, поменула је да изложбу прати и публикација Слике са Балкана Феликса Каница. У публикацији се налазе радови у којима се анализира значај Каница за познавање Србије и Балкана уопште. У музичком делу овог програма учествовао је Женски вокални дует Крин који изводи традиционалну српску музику. У наставку завршног дана 78. Вуковог сабора у Музеју језика и писма представљене су публикације на шест европских језика у којима су текстове о Вуку, Тршићу, Вуковом сабору, животу на селу са српског превели млади слависти из шест земаља Европе, који су током јуна боравили у Тршићу и били укључени у пројекат Музеја језика и писма под називом Преводилачка радионица – Тршић 2012. Са младим славистима из Енглеске, Немачке, Русије, Белорусије, Италије и Украјине радили су: Драгана Грбић из Института за књижевност и уметност, Дајана Ђедовић и млади сарадници Ана

Чугуровић, етнолог, и Мирослав Терзић, историчар.

Интонирањем Химне Вуку Стевана Ст. Мокрањца, у извођењу мешовитог хора Центра за културу Вук Караџић, којим је дириговао Дарко Несторовић, и подизањем свечане саборске заставе на саборишту је почео централни програм 78. Вуковог сабора. Поздравну реч посетиоцима манифестације упутио је градоначелник Лознице, Видоје Петровић. Овогодишњи беседник је био Ранко Рисијевић, књижевник из Републике Српске. Намера Уметничког савета Вукових сабора је била да овим одабиром беседника чује размишљања писаца који говоре наше језик, а не живе у матици.

Представља Кањош Маце-доновић београдског Народного позоришта и Бугва праг шеајра наишла је неподељено одушевљење саборске публике. Са одличним промером хумора и ироније, Вида Огњеновић је осликала свима лако препознатљиве карактере, који се најбоље оцртавају и приказују у преломним тренуцима, каквих је у нашој историји, можда, и превише. Игор Ђорђевић у улози Кањоша освојио је све симпатије публике, као и Небојша Кундачина, Танасије Узуновић и други. У поподневном саборском поселу учествовали су: Женски вокални дует Крин, КУД Сиванко Пауновић из Панчева и КУД Караџић из Лознице.

Пред Уметничким саветом Вукових сабора и организаторима је након завршетка овог сабора велики задатак: да за наредни Вуков сабор у години јубилеја – 80. годишњице отварања Вукове спомен-куће и првог Вуковог сабора – направе још бољи програм, бољи од овог, јер Центру за културу Вук Караџић не престају да стижу речи похвале за све програме 78. саборовања.

Седамдесет осми Вуков сабор суфинансирани су Министарством културе и информисања Републике Србије и град Лозница. Генерални спонзор Дунав осигурање, пријатељи Вуковог сабора: Еуробанка, Комерцијална банка, Телеком Србија, Делта венерали осигурање. Медијски покровитељи: Радио телевизија Србије и Лозничке новости.

Дајана ЂЕДОВИЋ

ОКРУГЛИ СТО ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ И ИНСТИТУТА ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ

Духовно сабирање усмене традиције српског народа

Почев од 1999. године, Вукова задужбина у дане Вуковог сабора, у свом Дому, организује округле столове о значајним питањима из области писма и језика, књижевности, културе, фолклористике, односа према традицији. У расправама су учествовали истакнути научни, културни и јавни радници. Њихова излагања објављивана су у Даници, листу Задужбина, а о неким расправама објављени су и посебни зборници: *Актуелности Вукових йорука* (2009) и *Творци српској књижевности језика* (2011).

Овогодишњи округли сто одржан је 10. септембра 2012. године и на њему је представљена Библиотека *Српско усмено стваралаштво у интeркултурном коду* Института за књижевност и уметност.

Седници је председавао и водио расправу проф. др Бошко Сувајдић, који је уједно и члан Управног одбора Вукове задужбине и Одбора Вукове задужбине за доделу награда у науци. У уводној речи професор Сувајдић је истакао да се пројекат *Српско усмено стваралаштво у интeркултурном коду* Института за књижевност и уметност у Београду бави проучавањем усмене традиције као битног елемента националног културног наслеђа, узимајући у обзир најширу културолошку матрицу која укључује социолошка, етнoлошка, етнографска, историјска и друга проучавања. Нагласио је да су битан аспект овог пројекта компаративна проучавања усменог стваралаштва у јужнословенском, балканском и европском контексту. Посебно су драгоцене упоредна истраживања фолклора јужнословенских народа, која показују заједничка историјска исходишта, правце и токове развоја усменог стваралаштва, али и особености сваке културе понаособ.

Усмено стваралаштво, рекао је професор Сувајдић, изузетно је комплексан сегмент историје, обичаја и живота српског народа, јер оно представља не само најстарији вид исказивања његовог погледа на свет, него је и активни елемент традицијске културе, сложеног механизма „историјског памћења“, особености путева изграђивања песничког језика.

На пројекту *Српско усмено стваралаштво у интeркултурном коду* Института

Љубинковић, *Трајања и одговори. Сигурије из народне књижевности и фолклора I* (2010); *Ликови усмене књижевности*, зборник радова (уредник Снежана Самарџија, 2010). У штампи је зборник *Српско усмено стваралаштво у интeркултурном коду* (уредник Бошко Сувајдић, 2012).

Библиотека обухвата научне монографије и тематске зборнике који се баве односом усмене књижевности и националне историје; усменим стваралаштвом српског народа у јужнословенском и балканском контексту; интеркултурним везама и међусобним утицајима; књижевносториском систематизацијом грађе расуте по периоду 19. и 20. века; поетиком усмених облика (теоријско истраживање појединих усмених родова и жанровског система); усменим стваралаштвом у контексту фолклора (везе усмене књижевности са етнологијом, етномузикологијом, антропологијом итд.); транспозицијом фолклора у различите врсте уметности (везе усмене и писане уметности речи, народно стваралаштво и вајарство, сликарство, музика итд.).

Вредност и значај Библиотеке показује податак да су две књиге из ове едиције овећане престижном наградом Вукове задужбине за науку, и то *Иларион Руварац и народна књижевност* Бошка Сувајдића (2007) и *Трајања и одговори I* Ненада Љубинковића (2010).

Посебно је значајно што се у објављеним монографијама и тематским зборницима од 2006. године до данас обрађује мало позната и до сада недовољно проучена грађа из периодике, документаристичке и историографске литературе 19. и 20. века.

Усмено стваралаштво прати процес настајања модерне српске државе у 19. веку. Посебно се издваја жанр анегдотског казивања као врста усмене публицистике која бележи и подвргава критичком суду јавности и проби времена поступке знаменитих историјских личности у том процесу.

Савремена теренска истраживања усменена су како на прикупљање фолклорне грађе, тако и на сагледавање стања традицијске културе у целини, односно различитих нивоа њених трансформација у савременим оквирима. Теренски записи

Тринаест расправа до данас

До сада је одржано 13 округлих столова: *Срби у свешћу* (1999), *Српски језик данас* (2000), *Вуково дело и савремени однос према традицији* (2001), *Народна архивејкшурра данас* (2002), *150 година од иштампања Вукове књиге Српске народне црквијејетке* (2003), *Обнављање српске државе – Устаничка Србија 1804–1815* (2004), *Књижевно дело Сивевана Сремца у друмјимејима* (2005), *Романсирање исцјорје* (2006), *Српски језик и речници* (2007), *Актуелности Вукових йорука* (2008), *Култура језика* (2009), *Научни скуп Творци српској књижевности језика* (2010) и *Задужбинарство код Срба данас* (2011).

за књижевност и уметност у Београду, чији је оснивач проф. др Ненад Љубинковић, 2006. године проф. др Снежана Самарџија покренула је Библиотеку „Српско усмено стваралаштво“ у оквиру које су објављене следеће књиге: Бранко Златковић, *Први српски устанак у јовору и швору* (2007); Бошко Сувајдић, *Иларион Руварац и народна књижевност* (2007); *Српско усмено стваралаштво*, зборник радова (уредник Ненад Љубинковић, Снежана Самарџија, 2008); *Немања Радуловић, Слика свешћа у српским народним бајкама* (2009); Ненад

погодни су и за различите видове секундарне анализе (етномузиколошка, етнoлошка, антрополошка, лингвистичка и сродна истраживања).

Пројекат *Српско усмено стваралаштво у интeркултурном коду* тежи духовном сабирању усменог стваралаштва српског народа са циљем да покаже његову вредност у националној култури, али и вредност плодног укрштања и мешања култура народа у региону и на ширем простору, закључио је професор Сувајдић.

Славко ВЕЈИРОВИЋ

Бошко Сувајдић говори на седници округлог стола

Младост и креативност у Тршићу

ЧЕТРДЕСЕТ ПРВИ ЂАЧКИ ВУКОВ САБОР

Смотра стваралаштва и креативности младих у Тршићу

Овогодишњи Четрдесет први Ђачки Вуков сабор одржан је од 16. до 20. маја 2012. године у Тршићу и Лозници. Из године у годину он постаје све значајнија манифестација са све већим бројем младих који желе да изучавају традицију, да се њоме креативно поигравају и да је пренесу другима.

Свечано отварање 41. Ђачког Вуковог сабора почело је у Вуковом дому културе интонирањем „Химне Вуку“ у извођењу Дејчег црквеног хора „Свети Сава“ којим је дириговао Драган Ђедовић. Манифестацију посвећену стваралаштву младих отворила је Наташа Нинковић, ђак генерације из ОШ „Вук Караџић“.

На сцени се затим представио драмски студио Гимназије „Вук Караџић“, који ове године обележава десет година постојања. Премијерно је изведена представа „Трактат о слушкињама“ Богдана Чиплића у режији Зорана Грујића. Бројну глумачку екипу су за наступ припремили професионални шминкери и костимографи Народног позоришта из Београда, тако да је на сцени све изгледало додатно свечано и високопрофесионално.

Другог дана саборовања у Вуковом дому културе и у пешачкој зони одржано је неколико активности које су обележиле манифестацију „Мај, месец математике“, коју је у Лозници организовала Економска школа са Центром за промоцију науке из Београда. Ова манифестација, која се први пут одржава у Србији, имала је за циљ да приближи математику сваком појединцу. У овим активностима, у квизу и изложби, као и у раду са предшколском децом, било је укључено неколико стотина ђака.

Радионицу калиграфије водила је Наташа Јовановић, професор Школе за уметничке занате из Шапца, која је полазнице упознала са основним елементима и вештинама калиграфског писања. У радионици старих заната Весна Грујић је полазнице упознала са вештином ткања у разним техникама. Креативна радионица „Слатка слова“, коју је водила Маријана Ђокић, кустос етнолог, бавила се нематеријалним културним наслеђем и тајнама лицидерског заната.

Гости 41. Ђачког Вуковог сабора били су млади таленти из Регионалног центра за таленте „Михајло Пупин“ из Панчева, који је особен по томе што поред група за природне науке има и оне које се баве уметношћу.

Важан део сваког саборовања увек је концерт фолклорних ансамбала. Ове године домаћин, дечији ансамбл КУД „Караџић“ угостио је подмладак друштва: КУД „Бранко Радичевић“ из Старе Пазове, КУД „Света Ивановић“ из Хума, КУД „Фрула Липнички Шор, КУД „Троноша“ Коренита, затим фолклорни ансамбл Библиотеке „17. септембар“ из Малог Зворника и Основне школе „14. октобар“ из Драгинца. На истом концерту у Вуковом дому културе учествовао је и дечији хор „Славуји“ Центра за културу „Вук Караџић“.

У петак, 18. маја у Тршићу су настављене планиране активности у радионицама које сваке године изазивају све већу пажњу и жељу младих да се у њих укључе. Истакнути активности везане за обележавање манифестације „Мај, месец математике“ квизом ученика средњих школа у Вуковом дому културе у Лозници. У ОШ „Анта Богићевић“ гостовали су млади таленти полазници радионица креативног писања из Панчева и Лознице, а у поподневним часовима у Гимназији „Вук Караџић“ организовано је књижевно вече добитника награда на литерарном конкурс у „Вуково звоно“ који расписују огранак Вукове задужбине Гимназије „Вук Караџић“ из Лознице и Центар за културу „Вук Караџић“.

Прва награда у категорији средњошколца за најуспешнији циклус песама „Привидан бес“ припала је Николи Тодоровићу, ученику ваљевске гимназије, док је за најаутентичнију забележену легенду награђена Анђела Медић, ученица Економске школе „Нада Димић“ из Земуна. Њена школска другарица Озренка

Драгић награђена је за најбољу кратку причу, док је у категорији основаца награда за легенду припала Миличи Корићанац, ученица ОШ „Васа Чарапић“ из Белог Потока. Ученица ове школе Маријана Брозичевић добила је награду за циклус песама, као и Николина Чарапић која је написала најбољу кратку причу. Овај књижевни сустрет младих писаца са старијим колегом био је веома занимљив и успешан о чему сведочи и чињеница да су се посетиоци, ученици лозничке гимназије, нерадо растали од Вула Журића и његових кратких прича.

Истог дана у Галерији „Мина Караџић“ отворена је изложба радова ученика Школе за уметничке занате из Шапца. На изложби су приказани најбољи радови ученика ове уметничке школе која има неколико веома занимљивих смерова. Изложбу је отворила Невенка Ђокић, директорица Школе за уметничке занате, а о изложеним радовима говорио је Драган Марковић Маркус, сликар и професор школе. У музичком делу програма наступили су полазници Школе рок гитаре Центра за културу „Вук Караџић“.

Завршни дан 41. Ђачког Вуковог сабора почео је у дворишту Вукове спомен-куће. Символично, од пре неколико година, сваки Ђачки сабор почиње испред куће Вука Стефановића Караџића, са циљем да подсети на све оне визионаре чије замисли о отварању спомен-куће и идеја о покретању саборовања омогућавају и ова ђачка мајска окупљања, као и она у септембру на великом сабору. Тако су ове године на малој отвореној сцени испред Вукове куће наступили рецитатори победници градске и регионалне смотре рецитатора, полазници Школе рок гитаре, ученици Музичке школе „Вук Караџић“ и фолклористи КУД „Троноша“ из Корените. Потом су у Музеју језика и писма представљени резултати рада радионице „Математика и језик“ и школе креативног писања „Дон Хјустон између књижевности и филма“. У калиграфској радионици приказани су радови ових полазника, док су се на саборишту у вајату „Вук и наука“ у новој поставци посвећеној лицидерском занату могли видети радови настали у радионици „Слатка слова“. У галерији на саборишту проглашени су најбољи радови чији аутори ће бити гости Међународне летње студентске колоније у Тршићу.

На саборишту, у поподневним сатима, хор Гимназије „Вук Караџић“, којим је дириговао Дарко Несторовић, извео је „Химну Вуку“ чиме је почела завршна свечаност 41. Ђачког Вуковог сабора. Присутне је поздравио Милан Чугуровић, победник републичког такмичења из математике, ученик лозничке гимназије. У наставку програма позориште „Бошко Буха“ приказало је своју веома популарну представу „Школа рокенрола“ која је настала по мотивима истоименог филма, по тексту Милене Делоло, а у режији Бобана Скерлића. Играла су: Борис Миливојевић, Борка Томовић, Катарина Марковић, Драга Ђирић, Ненад Ненадовић и одлични млади глумци и музичари полазници неколико школа глуме, музике и певања. Публика је на саборишту бурно поздрвила цео ансамбл и певала уз свима познате рокенрол песме.

Сваки Ђачки Вуков сабор већ две деценије уназад обележава и републичко такмичење из српског језика и књижевности за основце и средњошколце. Ове године забележен је рекордан број учесника које је дочекао добро организован колектив Вукове спомен школе, као и Друштво за српски језик са својим председништвом. Такмичење је било веома успешно, а сви учесници, њихови наставници и родитељи могли су на најбољи начин да искористе слободно време пратећи бројне садржаје у знаменитом месту Тршићу, од којих издвајамо две изложбе у Музеју језика и писма: „Развој српског писма и језика“ и изложбу „Утицаји. Вук и савременици“.

Дајана ЂЕДОВИЋ

ПОМИСАО НА ДЕЈАНА
МЕДАКОВИЋА

Мали ноћни разговори (Драшков рабаш)

У јесењим ноћима, када већ и последњи зријавци у мојој башти утихну и нетрагом нестану, када тмина постаје непрозирна и тешка као у Матошевом есеју, та неодољива, непревазиђена потреба за *дружим*, јавља се, у исти мах, као мементо давних, свеједно што каткад изричито неисторијским временима. Уосталом, граница између званичних, парадних, превасходно победничких времена и датума, и оних скрајнутих, загубљених наших скрамачења, сасвим је танана, скоро невидљива. Сада следи питање које остаје без одговора:

Да ли сам ја то, у тим часовима несанице, у будним ноћима, дакле, разговарао са Дејаном Медаковићем у историјским или неисторијским временима?

Отклањајући једноставно и могућност разрешења те наоко вештачке дилеме, најпре бих рекао да сам говорио наглас, на тој већ фамозној раздаљини од осамдесетак километара, колико има од Новог Сада до Београда, у дијалогу са последњим барокним Србином, у временима суморним, безнадежним, оскудним.

Дејан ни по коју цену није марио сиромаштво знања наших проминентних аутора, и исто тако недоследност промишљања једних те истих људи, често његових бивших пријатеља. У обе ситуацијама или сучељавањима био је крајње одлучан, непоткупљиво оштар, саркастичан до дна. Наоко парадоксално, тај бескрајно уљубљени, шармантни саговорник, одједном је ведрином својих плавих очију обојио видик сасвим другачијим тоновима. Палета је била затамњена, пресуде коначне, диоптрија силно изоштрана. Као да се јавио у његовом гласу и стасу двојник који је, наоко лежерно и ненаметљиво, дремао свој поподневни сан. Пламени језици као да су наједном наишли друкчији и необазриви.

Увек ми се чинило грдно дилетантским оно што је у првим критикама друге књиге романа Милоша Црњанског *Сеобе* било окарактерисано као пуко понављање, низ једних те истих похвала женама и коњима, итд. Није ни тада и – свакако – ни сада реч о томе. Него о инвокацији, оном фабулозном првом пасусу који је, рецимо у случају исто једног од последњих барокних Срба Милана Коњовића, све свесно сводио на љубазне речи о томе како је, ако је мушкарац у питању – мудар и интелигентан, а, имајући вечито жену на памети, свака особа другог пола – лепотица.

У питању је, дакле, негована притајена, дисциплинована страст обазривања: истина је за посвећене, за оне који могу да чују громовника, али и лепет гугуткиног крила. (Узгред: Коњовић је „чуо“ како иза зида, у другој соби, намигујем Јуџики, његовој оданој тајници и сарадници и повериоцу Јулији Пеак. Медаковић је, попут славног Фон Хофилера, оснивача Археолошког музеја у Загребу, умео да на раздаљини од десетак метара, препозна лажну монету, тантуз, и издвоји га из хрпе златника, и да отпрве препозна плагијат на иконостасу фрушкогорског манастира.)

Изузетно деликатан и преопрезан у одбрани интегритета својих пријатеља, поштовао је моју фобију према телефонима, добро знајући да сам у кући, ако нема Јелке или послуге, ни по коју цену не дижем слушалицу. Али зато када се сретну две говорљивости, Дејанова и моја, онда одиста *разговору нема краја*, како је давно уочио наш заједнички пријатељ Вељко Петровић, иначе често предмет не баш умиљатих заједничких наших анегдота.

Уосталом, Дејанове и моје разговорне теме и јесу биле у знаку спиралних, никад истих варијација на исту или сличну коб. И неки од мотива су прерасли у праве правцасте шифре, на релацијама од терасе хотела „Ресави“ крај Манасије, до округлог оног култног стола у партиру здања Вукове задужбине. Од Градске куће у Новом Саду до центра „Гварнеријус“ Јована Колунџије. Када смо помињали књијару Ст. Кугли у загребачком окружењу, то је одмах био сигнал да кренемо у темељно преиспитивање знања и предзнања Зорана Константиновића, драгог нам пријатеља, иначе загребачког зета. Када смо дошли до натукнице Нада, све је било озарено: Дејан и ја смо Наду Милошевић Борјевић заштитнички марили, а мој саговорник се по правилу сећао не само младости, него и прелепе госпође мајке. На тему његовог рођака Иве пл. Раића, говорио је из угла мемоарског, памтећи великог глумца иза сцене. Када је неминовно тема дошла до Камберових, његових градоначелничких новосадских предака, имао је читав нарамак успомена и милих трица, пастиша који су се надалеко чули, као када је баш малочас, већ одавно у вечитом сну,

госпођа Камбер звецкала силним кључеви-ма у сумрак, у новосадској улици: све је под контролом. Памтио је колико неколико нараштаја. Преписку једног српског патријарха о куповини његовог породичног имања Ракити-је крај Загреба тумачио је исто као потребом да ти наши православни прочитавши буду, све са својим барокним фасадама, својим сребром и златом, својом репрезентативношћу, барабар са мађарским грофовима и аустријским кнежевима. Није се хвалио, али је подразумевао како су се Медаковићи налазили у нашој историји на правим местима, а о гали проглашења последњег аустријског цара Карла за мађарског краља, 1916. у Корвиновој цркви у Будиму, све са његовим дедом Богданом Медаковићем у почасној свити, говорио нежно, али добродушно искоса. Патрицији по свему, Дејан је, и за оним округлим столом Задужбине, и на толиким путовањима, промоцијама, скупштинама, умео да говори популарно, разветно, чисто, за памћење. Волели су га веома, многобројни и сасвим различити и стога што је искреност његових националних осећања била ванспорна, пркосна, јединствена, неутилитарна. Прошлост му је у свему била надасве поучна. Али је већма марио сутрашњи дан.

Највише је држао до вуковски доживотног пријатељства са Михаилом Ђурићем. Поносан – у неку руку – и на мене, раздрагано је помињао како је славни Ђурић, прочитавши један од мојих огледа о њему, и слушајући моју беседу о књизи *Дунав*, ако се не вaram, пожелео, веома задовољан да и о њему пишем. (Присећам се: Никола Милошевић је говорио како га је једне ноћи такорећи пробудио Михаило Ђурић, после лектире часописа *Књижевност* посвећеног Николи, распитујући се о мени као аутору прилога који га је већма дирнуо. Признајем: веће признање једва да сам никад добио. И то од оног човека који је био жртва „либерала“, њихових препредених игара *до коначног обрачуна*, друге мајке Србије, итд.)

Умео је, све за истим столом, а и раније на првом спрату у свом кабинету, да подстакне и онда да изузетно пажљиво подржава неке замисли и истраживачке походе. Кад већ говоримо лично и помало породично: Дејан је Јелку подстицао да пише о визији српске државности грофа Ђорђа Бранковића, док је моја књига *Српски север* („Пешић и синови“, 2009), не само њему посвећена него и промишљена у нашим, пре свега ноћним разговорима, за које еуфемистички тврдимо да су били мали. Миодрагу Матицком је поверавао интимне и задужбинске планове, без резерве. И говорио ми је често: „Када Матицком нешто поверим, или чак стидљиво само нешто зазелам, он то заиста реализује, и то готово савршено. А мој верни Славко Вејиновић није само мој саговорник на степеницама којима се све теже пењем, него и човек веома пажљивог слуша: веома је посвећен Задужбини. А ми и трајемо захваљујући онима који мисле на укупност, на времена будућа“.

Ужасавао се говора оне глумице која се члановима једне странке обраћала као грађанима *јрвоја* реда. Велики наш грађански писац, безмерно је поштовао појединачни глас. За њега су сви задужбинари једнаки и преважни, вуковски принцип је, бар код нас, важећи до краја, огранци нису ни у ком случају инфериорни. Популизам није био његова застава. Али је народски, вуковски принцип био његов типик, заувек. Полза народу, у тој његовој породичној грани, у генеалогии која иде у ред најславнијих у нас, он је препознао старину, веру, хиландарску мисију, каменове и наша стара здања којима је посвећивао толико времена и пажње. Његов бермудски троугао (Загреб, Сремски Карловци, Београд) говори увек о национу који још није препознао своје границе, како су говорили и Милан Ђурић и Милош Црњански. Супериорно, хирилички, утицајно.

Уживао је да слуша а и да саслуша. Подстицао је моју радозналост, то јест да могу да пратим и тумачим младог Бранка Златковића, али и његовог глинског земљака Мирка Демића. Марио је моје усмењаштво, али и асталско хаскање у коме је и сам уживао. Зоран Вучевић памти како су Њихова преосвештенства, епископ бачки Иринеј и епископ сремски Василије, веома похвално говорили о Дејановој и мојој струји беседништва, спомињем сад нескромно.

Дејан се у Магистрату новосадском смешио тихо, плавооко, одговарајући на питање ко ће тако говорити после нас: „Већ се пронаћи неко, можда сад сасвим непознат“.

Често смо разговарали и о Василију Крстићу, једном од наших непосусталих праведника.

После различитих, не увек позитивних искустава с издавачима, Дејан је веома усрдно, не остављајући још једино Косијеров „Каирос“, преферирао новосадски „Прометет“ Зорана Колунџије. Понешто знам о Зорановим и Дејановим јутарњим разговорима. Читава колекција његових књига, у разноврсним жанровима овог полихистора високе мере, од поезије до монографија, појавила се управо и из ватре те привржености и поштовања. Стога су традиционални летњи, махом августовски одласци у Гроцку, у Павлово царство и на Споменкину сахар торту, били ритуални, од урока, неприкосновени. Сви смо били на броју, све се збивало на некадашњем бојишту царском, Банат се видео као на длану са терасе незапамћене ладањске причљивости и опуштених опаски. Кругови су били сад једнако моћни, ипак ноћни унапред. Плани и успомене, пропитивања за ону нашу тајновиту еквилибристику о Загребу моје мајке и Дејановог патрицијског Зрињевца, Загребу космополитском, на коме је понекад једва пролазио наш Зоран, загребачки зет. Гроцка је исто једна од тајанствених Дејанових агенди. Ту је, велики радник, свезнадар и мајстор високе доживљајности, био свемоћан. Сава Стојков из зи-

ду, Милан Коњовић из византијске фазе преко пута. Вера за столом, наша Љубица Сокић која у ташни носи у атеље на Коларцу пола литре винака за мене („сиротињо, и Богу си тешка“) у причи, Радован Поповић као ненадмашан биограф на памети, задужбина као респектабилна институција коју је Дејан увек говорио *ви*, то јест *Ви*. Време разбириге. И одагнате стрепње до краја.

Дејанова реченица је, како и ваља, остала недовршена. Наставак следи.

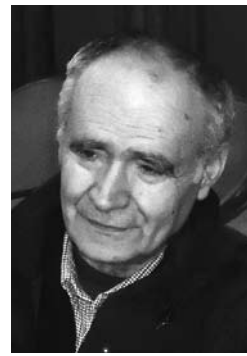
Драшко РЕЂЕП

Како је покренута Задужбина

Зайис Радована
Пойовића, јрвој уредника
Задужбине

Захваљујући понајпре двојици неуморних културних посленика – Милану Ђоковићу и Гвоздену Јованићу, искусним задужбинарима (пре тога су учествовали, између осталог, веома прилежно у оснивању Андрићеве задужбине), основана је и Вукова задужбина. Тај двојац имао је искуство и у томе како оживети једну давно замрлу националну институцију, као што је Вукова задужбина. Њих двојица су осмишљавали и практично стварали Вукову задужбину – окупљали људе, правили планове, обилазили надлештва, изборили животни простор... Они су предложили и покретање гласила Задужбине, листа који би афирмисао понајвише њену делатност. Гвозден Јованић ме је позивао једном недељом, најчешће петком око девет сати, у тек освојене просторе Задужбине, у дворинској згради данашњег здања. Најчешће би дошао и Милан Ђоковић и уз кафу се разговарало о свему, па и о плановима Задужбине.

Негде средином децембра 1987. године Гвозден Јованић ме је позвао да дођем до њега; приликом тог сусрета рекао ми је да је, на основу предлога Комисије за издавачку делатност, Извршни одбор Вукове задужбине донео одлуку о издавању листа *Вукова задужбина*, именован је редакциони одбор, а преложено је да се мени повери његово уређивање. Замлио ме је, иако сам као уредник Културног додатака *Политике* имао велики посао, да прихватим и ову обавезу – најпре да предложим концепцију гласила и да окупим што ши-

Радован Поповић

Прва редакција Задужбине

Радован Пойовић, новинар и публициста, уредио је, као свој дар Вуковој задужбини, првих шест бројева листа – од фебруара 1988. до јуна 1989. године. Прву редакцију Задужбине чинили су: Драгомир Брајковић, Милојко П. Ђоковић, Миливоје Павловић, заменик уредника, и Радован Поповић, главни и одговорни уредник.

ри круг сарадника из редова угледних јавних и културних радника. У разговору ми је нагласио да могу рачунати на сваковрсну подршку свих часника Задужбине, а она је већ у своје окриље окупила најистакнутије српске писце, лингвисте, историчаре књижевности, уметности, српске прошлости...

Гвозден Јованић и ја састали смо се са угледним ликовним уметником, вајаром и дизајнером Небојшом Митрићем, да уради графичко решење главе листа, а он је већ раније прихватио понуду да уради дизајнерско решење за меморандум Задужбине, печат, дипломе, медаље... Митрић је тај посао брзо урадио и већ почетком 1988. године појавио се први број листа.

Крајем фебруара 1988. године Гвозден ме је писмом обавестио да је на седници Извршног одбора Задужбине свим члановима подељен лист и да су коментари, оцена тог првог броја *Задужбине* били веома повољни.

Иначе, Гвозден Јованић се посебно ангажовао у окупљању сарадника – бринуо је о свему, као прави домаћин, за све што се догађа у кући, па и о листу.

Настојао сам да тих првих неколико бројева уређивачки усмерим у правцу који, чини ми се, овај лист и данас одржава – да не прати само активност Вукове задужбине, већ и да објављује значајно а занимљиво штиво везано за културу и историју српског народа, ма где он живео. Мој једини услов у договору са Ђоковићем и Јованићем био је да ћу уређивати лист без новчане накнаде – само док се устали концепција, а потом, због обавеза у *Политици*, тај посао ћу препустити неком другом. Тако је и било.

Радован ПОПОВИЋ

Како је настао знак Два века Вука 1987.

Ликовно решење насловне стране листа, на којој је лик Вука Караџића, урадио је и поклониле Вуковој задужбини вајар Небојша Митрић. У Задужбини из маја 1991. године (број 14) остале су забележене речи уметника о томе како се родио знак „Два века Вука 1987“.

Гледам у врх оловке. Чудим се малој, вијујавој ираници између оноја шћио мислим и оноја шћио иишем. Размишљам о йоукама: йовори као шћио мислиш. Пиши као шћио йовориш. О иршћињау нема йоуке у Вука. А ми се око шћиоа мучимо. Како о Вуку да йројоворимо иршћежом. Ликом и словом. Мугро. Сажешо.

Почео сам од йројрама: гвешћиоаиошћињаца рођења Вука Караџића, йлус йодине и лик. Мнојо за знак. Тешко је и йоирешно све ушћериваиши у знак, и очекиваиши да буде једносћијаван и савремен. Најусћио сам йројрам. Кренух сам својим йшћем. Пречицом. Кресаво сам шћио се гало креса-

иши. Привукла ме је игеја – „два века Вука“. Нашао сам у Вуковом речнику реч вјековић, вјечан. То ме је учврстћило у обликовању игеје. Два века, лејио звучи. Довољно да веровање да је Вук вјековић. Можда сам се ойрешо о йравила конкурса, али се нисам ойрешо о Вука. Говорим како мислим. Йрам се речима и словима, онако како се народ йтрао својим умойворинама, досейкама и зайо-нейкама. Сажимање речи. Скраћивање. Борба са йростћором и дужинном шћексћа. Све су шћо зна-ли исийсивачи сйтарих књија. У знаку који йрег-лажем, йорег ийре речи, йојавила се и ийра звука – „два века Вука“. Исийшћињем временској йојма два века, сйтворила се мојћносћ за скраћивање йодина. Довољна је само једна – 1987. Огрећивање два века уназад, неизбежно доводи го 1787. йодине. Посмайћрач йосйјаје акћивни йшумач знака, њејов гојрадишћел. Тако се родио мој знак.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

Застава Вукове задужбине

У документацији сачуваној у Вуковој задужбини види се да су договори о изради заставе Вукове задужбине почели још у јулу 1991. године. У њима су учествовали: Павле Васић, Драгана Самарџић, Голуб Добрашиновић, Дејан Медаковић, Динко Давидов, Милош Ђирић, Стјепан Филеки, заједно са другим стручњацима, историчарима, уметницима и научницима.

Израда идејног решења и ликовна реализација поверена је Деси Томић Буrowић, која је заставу урадила као дар Вуковој задужбини.

На првој страни заставе налази се знак Вукове задужбине са Вуковим ликом, који је урадио Небојша Митрић, а на другој страни је стилизација Вуковог печата са Вуковим иницијалима, коју је

урадио Душан Ристић. На печату су угравиране рушевине једне зидине са сувим дрветом покрај њих, на коме стоји сова, а подно тога је слово В елипса-сто оперважено. Овим печатом Вук је запечатао *Особитиу йраћу за српску исийорију наше-ја времена*. Оставио је и аманет да се не отвара оваја вјјека, то јест до 1900. године. Тако је забележио Голуб До-

брашиновић у Вуковом ковчежићу.

И на једно и на другој страни заставе извезена су сва слова Вукове хирилице. Застава је израђена од природне свиле, небескоплаве боје.

Први пут је застава истакнута у Великој дорани Коларчевог народног универзитета, на Годишњој скупштини Вукове задужбине, 6. новембра 1991. године. Једно време истицана је и на pročелу Дома Вукове задужбине.

Да би се сачувала од пропадања, застава се сада истиче само у посебним приликама, као што су пригодне свечаности у Дому Вукове задужбине или на Сајму књига у Београду. С. В.

ЦЕЛОКУПНА ДЕЛА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

У част највеће српске песникиње

Израда целокупних дела Десанке Максимовић досад је најобимнији и најсложенији колективни научни и културни подухват ове врсте код нас

М еђу приоритете своје дјелатности последњих година Задужбина „Десанка Максимовић“ ставила је израду научног издања целокупних дела Десанке Максимовић. За тај посао на почетку је изабран узорно компетентан научни тим, чији рад је координирао проф. др Слободан Ж. Марковић, потом је одржан научни скуп на коме су разматрана општа питања и начела израде научних издања и њихова конкретна примјена у раду на целокупним дјелима Десанке Максимовић. Саопштења са тога скупа објављена су у посебном зборнику радова у којима су аутори, учесници који су ангажовани на овом капиталном подухвату, разјаснили најважнија питања и дилеме које су се јављале у вези са овим послом.

За разлику од рада на научним издањима других писаца који је најчешће текао на прескок, с прекидима и у дужем временском периоду, рад овог научног тима одвијао се једновремено и синхронизовано. Имајући на уму да ни за једно издање ове врсте није до сада било могуће окупити тако велики, компетентан и координиран научни тим, слободно се може рећи да је пројекат израде целокупних дела Десанке Максимовић досад код нас најобимнији и најсложенији колективни научни и културни подухват ове врсте. Али то није било ни приближно довољно и не би ни имало неког већег значаја и одјека да се није десило један други за

наше прилике непојмљив и непоновљив преседан: захваљујући првенствено *Службеном издању*, али и *Заводу за уџбенике*, који су се као издавачи придружили Задужбини, тако приређена целокупна дјела Десанке Максимовић недавно су се појавила у импозантном комплексу сва одједном и већ се налазе у књижевним изложима гдје им је прилично тијесно. У питању је научно-издавачки подухват какав до сада нисмо имали, а бог зна када ћемо га поново имати, што потврђује и ова чињеница: *Целокупна дела* обухватају десет томова веће (А5) формата са просјеком од 850 страна, с тим да се поједини томови дијеле на двије књиге обликоване онако како је сама Десанка Максимовић структурирала своје стваралаштво учествујући у приређивању својих *Сабраних дела* (1969) и *Сабраних џесмама* (1980). То значи да се у ствари ради о импозантном обиму од двадесет књига од 450-500 страница „обичног“ формата, колико су имале појединачне књиге у досадашњим изборима њеног дјела.

Целокупна дела рађена су као критичко издање при чему су, у мјери у којој је било могуће, коришћена упутства која је за такву врсту издања направила САНУ. У прва три тома, на чијем приређивању су учествовали Радован Вучковић, Станиша Тутњевић, Душан Иванић, Бојан Ђорђевић и два приређивача који, најжалост, нису дочекали резултате свога рада (Љубица Ђорђевић и Живан Живановић), сабрана је сва поезија Десанке Максимовић, укључујући и хаику поезију. Следије два тома у којима се налази све што је Десанка Максимовић написала у прозном облику чији су приређивачи Ана Ђосић Вукић и Нада Мирков Богдановић, а потом долазе два тома поезије и прозе за дјецу које су приредио Слободан Ж. Марковић и Зорица Ивковић Савић, којима се касније придружио и Бошко Сувајић. На крају, осми и девети том, које је приредио Миодраг Сибиновић, садрже све преводне Десанке Максимовић, док се у последњем, десетом тому налазе животопис Десанке Максимовић који је написао Радован

Поповић, те библиографија дјела Десанке Максимовић и литературе о њој чији су аутори Љубица Ђорђевић и Александра Вранеш.

У приређивању овог издања пошло се од првог издања сваког дјела односно текста Десанке Максимовић. С обзиром на то да се она првенствено и најуспјешније изражавала стихом, увијек се полазило од збирке као основне, универзалне форме структурирања пјесничког стваралаштва, као и од мјеста које је свакој својој збирци давала сама пјесникиња у оквиру досадашњих избора свога пјесничког стваралаштва. Иза тога долазе *Песме ван збирки*, и то хронолошким редосљедом настанка односно објављивања, тако да се на једном мјесту увијек налази све оно што је пјесникиња написала у временском распону који затварају збирке из тога периода. Такав критеријум примјењиван је у односу и на све остале литерарне жанрове којима се бавила Десанка Максимовић.

Издање се заснива на последњој верзији сваког текста Десанке Максимовић ауторизованој за њеног живота, при чему је пут до његовог коначног облика контролисан на четири битна пункта ауторизације, почев од аутографа (уколико га има), преко верзије први пут објављене у периодичној публикацији и верзије први пут штампане у збирци, до верзије у *Сабраним џесмама* послје којих пјесникиња пјесме више није мијењала. Разлике у односу на коначну верзију, уочене на тим контролним пунктима, у научној апаратури детаљно су евидентирани као варијанте. О каквом послу се ради најбоље свједочи чињеница да бар једна петина овог издања чине научне напомене приређивача.

Све ово омогућиће много потпунији увид у пјесничку радионицу највеће српске пјесникиње и каснијим истраживачима помоћи ће да у изучавању значења Десанкиног дјела могу ићи даље од досадашњих спознаја. Већ и у поступку приређивања указала су се нека, често неочекивана научна открића о појединим аспектима стваралаштва Десанке Максимовић. Тако је већ сада створена једна сасвим нова, много потпу-

нија слика о поетичким, културним, моралним, хуманистичким и свим другим карактеристикама и вриједностима дјела Десанке Максимовић, као и о мјесту тога дјела у контексту целокупне српске, европске и свјетске књижевности.

Концепција *Целокупних дела* Десанке Максимовић у највећој могућој мери ослоњена је на решења која је применила сама песникиња учествујући у приређивању својих *Сабраних дела* која су у издању Нолита изашла у седам књига 1969. године, те *Сабраних џесмама* које су код истог издавача објављене у шест издања од 1980. до 1990. године. С обзиром на то да су критеријуми у *Сабраним џесмама* преузети из *Сабраних дела*, као основ за израду *Целокупних дела* узете су *Сабране пјесме*. У складу са тим *Целокупна дела* компонована су по хронолошком редосљеду изласка појединих збирки и рађена су као научно, критичко издање према упутствима САНУ. Издање се заснива на последњој верзији сваког текста Десанке Максимовић ауторизованог за њеног живота, при чему је пут до његовог коначног облика контролисан на четири битна пункта ауторизације, почев од аутографа, преко верзије први пут објављене у периодичној публикацији и верзије први пут објављене у збирци, до оне у *Сабраним џесмама*. Разлике у односу на коначну верзију, уочене на тим пунктима, у научној апаратури детаљно су евидентирани као варијанте.

Целокупна дела Десанке Максимовић имају и дигитално издање које ће ускоро моћи да се користи на сајту Народне библиотеке Србије и Задужбине „Десанка Максимовић“ и по томе се овај подухват издваја од свих досадашњих послова ове врсте. Осим могућности сваког претраживања целокупног стваралаштва Десанке Максимовић, у оквиру електронског издања постојаће и посебан корективни виртуелни том у који ће пристизати примједбе, исправке и нове научне спознаје о дјелу Десанке Максимовић, чиме ће њена *Целокупна дела* бити трајно жива, динамична и ажурна.

Станиша ТУТЊЕВИЋ

Сагласје етике и естетике у поезији Десанке Максимовић

(Посебно у збирци *Трајим џомиловање*)

Неоспорно је да је Десанка Максимовић највећа српска песникиња од Јефимије до наших дана, и једно од врхунских пјесничких имена српског језика нашег времена. Пуних седам деценија певала је истрајно и надахнуто о природи и љубави, о животу и смрти, о сунцу и звездама, о завацају и народу, о саосећању с ближњим својим и свим пониженим и увређеним... Саосећала је песникиња и са покошеном ливадом, тужила над прерано пресеченим и туђинском руком умореним ђацима, указивала на недокућиве тајне устаничке Србије, друговала са зеленим витезом, чула тихи говор, шапат сваке травке и трептај откинутог листа, као и уздах и стрелну дискретних љубавника. Имала је смелости да у суровим временима ускликне: „Отацбино, ту сам!“ и разумевања и самилости за сваког човека понаособ и за читав људски универзум. Ниједног тренутка није била немоћна пред временом. А мало је песника који су толико и тако пантеистички срасли с природом и уједно били присно везани за све што је људско.

Десанка Максимовић оставила нам је у наслеђе читаву библиотеку дела: више од педесет збирки поезије, неколико књига прозе и преведене поезије с руског, француског, бугарског и других језика. Иако се наша песникиња с разлогом сврстава у ред оних стваралаца који су се у свом песничтву непосредније надахњивали емоцијом и мишљу, звуком и ритмом народне песме, као и романтичарске и симболистичке поезије, може се рећи да се она у суштини развијала независно од школа и праваца, следећи своју властиту пјесничку звезду.

Наша поетеса увек је имала времена и самилости за сваки живи створ под капом небеском, да би се у пуној стваралачкој зрелости свога певања усредсредила и на неке медитативне, метафизичке и етичке теме и дилеме, у врхунским збиркама *Трајим џомиловање* (1964) и *Немам више времена* (1973).

Песничка књига *Трајим џомиловање* са својим венцем од 66 песама, колико је и песникиња имала година када је ова збирка изнедрена (касније је у циклус додата још седам песама), није обична књига поезије, већ својеврсна ЗА-

ДУЖБИНА И ЗАВЕШТАЊЕ САВРЕМЕНИЦИМА И ПОТОМЦИМА. Иако је песникиња у поднаслов збирке ставила: „Лирска дискусија са Душановим закоником“ (донесеним давне 1349. године), у овом циклусу лирске се промишља и проблем човека нашег времена, дилеме и вредности у његовом животу. То је и лирска расправа са савременицима, а не само са давним временом и историјом, односно *Закоником* као оличењем и симболом времена. Песникиња Душанов *Законик* не пориче као законик који је био „израз историјског времена и нужности“, она се ангажовано супротставља препознавању његове неумитне и сурове правде и регуле и у нашој епохи. *Трајим џомиловање* сугерише и спасавање људскости у нашем историјском тренутку. Јер, друштвени системи се мењају, а остају, како би Стерија рекао, страсти људске које су, по Стерији, извор свих зала на свету. Овај циклус представља и тражење суштине у животу. За *Законик* се може рећи да је неке врсте симбол који има значење друштвене правде једног времена и система вредности који гарантује ту правду. Али то је само једна, окамењена правда, један њен вид

– беспоговорног система. Овом књигом у својим стиховима Десанка је успоставила мостове с прошлошћу и будућношћу. *Трајим џомиловање* се јавља као стих-рефрен уз сваку песму као константа. Циклусом доминира љубав за све људе, за човека и његове слабости и недуге, љубав за невине и за силнике, за неучене и учене...

Ова књига представља ретко складну и кохерентну пјесничку целину у етичком и естетичком смислу. Одликују је непоновљиве везе ритма и риме, звука молитве и клетве, топлине и мудрости, слободног стиха и инвентивне метафоричности, стриктне симболизације и језика прожетог патином древности. А заштитни знак ове племените књиге су љубав и праштање.

Добро је запажено да је Десанка Максимовић песник за све узрасте и за све нивое образовања, о чему је и сама полемички прозборила:

„Нека други пишу за овога и онага нека само за изабране списе чине, нека само изабране говоре ствари. Мене није стид што ме могу разумети бића многа, деца и старци, песници и надничари.“

Отуда је, ваљда, и у вредновању њене поезије било понајмање раскорака између оцене критике, других песника и широке читалачке публике. Могло би се рећи да је у свести многих читалаца Десанка Максимовић поистовећена с поезијом самом, захваљујући једноставности и приступачности израза, осведоченој музикалности, изразитој емотивности и језичкој прозрочности њених осунчаних стихова.

Васо МИЛИНЧЕВИЋ

Награда сликару Сави Стојкову

У Свечаној сали Дома Вукове задужбине, 18. априла 2012. године, сликару Сави Стојкову уручена је награда Вукове задужбине за уметност. Слика из Сомбора награђен је за изложбу приређену у априлу 2011. у просторијама Музеја Војводине у Новом Саду.

О лауреату и његовом делу говорили су Миодраг Матици и Драшко Ређеп, који је и прочитао Одлуку Одбора Вукове задужбине за доделу награде у уметности. Награду, која се састоји од повеље (рад Оливера Стојадиновић), плакете и новчаног износа, уручио је Миодраг Матици. Као уздарје за уручену награду, а поводом 225 година од рођења Вука Караџића и 200 година од оснивања прве Српске учитељске школе, знамените сомборске Препарандије, сликар Става Стојков и Педагошки факултет у Сомбору, у чијем се здању Препарандије налази и стална галерија слика Саве Стојкова, даровали су Вуковој задужбини портрет Вука Караџића, са штафелајем. Портрет су Миодрагу Матициком предали Сава Стојков и проф. др Александар Петојевић, декан Педагошког факултета у Сомбору.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

Миодраг Матици уручује награду нашем познатом уметнику

Уручено признање „Венац врдничке виле“

Први добитници признања Даница Вујков, Милован Вићезовић, Драган Мраовић и Перо Зубац

У порти манастира *Раваница* у Врднику на Фрушкој гори, испред спомен-погрса пјесникиње Милице Стојадиновић Српкиње (1828-1878), одржана је 22. септембра 2012. године пригодна свечаност, посвећена овој нашој знаменитој песникињи и родољупки. Уз благослов и подршку епископа сремског Василија овој манифестацији, у програму су учествовали уметници Народног позоришта из Београда и Српског народног позоришта из Новог Сада. О Милице и поводом Милице говорили су и стихове читали Даница Вујков, Милован Вићезовић, Предраг Бањеглав, Драган Мраовић и Перо Зубац. У програму су учествовали и ученици Основне школе *Милица Стојадиновић Српкиња* из Врдника.

Први пут је додељено признање *Венац врдничке виле*, које су из руку владе Василија примили Даница Вујков, Милован Вићезовић, Драган Мраовић и Перо Зубац. У наставку програма представљена је и књига Славка Вејиновића *Задужбинарство код Срба*.

Организатори манифестације били су Епархија сремска, Културно-просветна заједница Србије, Мало историјско друштво Нови Сад и Културни центар *Карловачка уметничка радионица* Сремски Карловци.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА – MEMORIЈА СРПСТВА

На 180-годишњицу постојања и рада Библиотеке

Неке установе као архиви и музеји сасвим припадају прошлости. Понешто из прошлости васпоставља садашњост и пројектује будућност. Библиотеке јесу више но друге установе фактори трајања; историја библиотека дуга је скоро као и историја књиге. У нашим условима, са ослобађањем Србије, кнез Милош Обреновић основао је прву државну штампарију – Књажеско-српску књигопечатњу (1831) а годину дана касније (1832) и – Библиотеку.

За српску културу велике заслуге има Глигорије Возаровић, књижевник, књиговезац, издавач и библиотекар. Најпре кафански радник у Земуну, затим први српски књиговезац са занатом изученим у Бечу благодарећи кнежевој кћери Персиди, Возаровић је први модерни књижевник, издавач и оснивач јавне библиотеке у Београду. Био је човек скромног образовања али финих наука, личност која је окупљала учене људе и родољубе. Хваљен је јавно а оптуживан тајно за издавање Доситејевих дела од Вука и Његоша. И од Цркве! У његовој кући, тврди један број историчара, настала је 1832. године национална – Народна библиотека Србије. Иницијални фонд књига чинили су поклони Возаровића и других српских културних посленика. Убрзо је кнез Милош наредио да се по један примерак од сваке књиге уступи Библиотеци. Последњег дана фебруара 2012. године Библиотека је прославила 180 година постојања и доделила награду за најчитанију књигу у претходној години. Непосредан повод за славење било је преуређење дела њеног ентеријера.

Кад год размишљам о Народној библиотеци, о њеном учинку у скоро два века, узимам у обзир неке „олакшавајуће“ околности: сиромаштво и скромна писменост становништва, споро попуњавање фондова, мучке са смештајем, стална сељакања Библиотеке као да је јаким покретно добро, чести прекиди у раду, недостатак кадрова и вечна беспараци. Са проблемима који су је пратили споро је напредовала. Коначно је озбиљно страдала у Првом а уништена у Другом светском рату. Тада, 6. априла 1941. године, уништен је књижни фонд од око 500.000 свезака, збирка од 1.424 хирилска рукописа и повеље од 12. до 18. века, картографска и графичка збирка са 1.500 јединица, збирке од 4.000 наслова часописа и 1.800 наслова новина.

У првим деценијама постојања Библиотека се селила и на релацији Београд–Крагујевац–Београд. И по Београду. У другој половини 19. века смештена је у Капетан-Мишино зграде, после Првог светског рата кулбена је за њу зграда „Картонаже“ Милана Вапе, а после Другог уточиште је нашла у згради бившег Хотела „Српска круна“. Прву наменску зграду добила је тек 1973. године, 120 година од оснивања. По невољи, заграда је пројектована за фонд од 3.000.000 а Библиотека сада поседује скоро два пута више јединица.

Као матична установа „од посебног друштвеног интереса“, Народна библиотека Србије има законску обавезу да води евиденцију о библиотекама и каталог библиотечке грађе у Републици, да пружа стручну помоћ и надзира рад осталих библиотека, да прати и проучава стање и предлаже мере за унапређење рада у струци. То су њене најпрече обавезе и она их, упркос свему, углавном извршава.

Прве деценије рада Библиотеке могу се пратити кроз рад усамљених личности које су је организовале и водиле. Од 1832. године повремено и узгред водили су је „многозаслужни за српску просвету“ Глигорије Возаровић, „оснивач и њен највећи приложник“, Димитрије Исаиловић, Књажеске Београдске Печатње Администратор, и Димитрије Давидовић, који је по „европским“ узусима уредио њен фонд књига. О њој су бринули и Димитрије Тирол и Константин Богдановић. По повратку из Немачке (1844) др Миловану Спасићу наложено је од Попечитељства просветенија да Библиотеку доведе „у поредак“.

Требало је да прође још једна деценија па да Србија добије званичног библиотекара коме ће „једина дужност бити да чува библиотеку и да њом рукује“. Први „правителствени библиотекар“, Филип Николић, ступио је на дужност 1853. године. Иако нешколован, Николић се обавезао да ће се за речену суму (300 талира) ревносно старати да доведе у ред Библиотеку. До 1856. начинио је „Главни Каталог“ (књигу инвентара), „Азбучни Каталог“ (лисни каталог) и „Систематички Каталог“ (стручни каталог) и написао чак 3.314 наслова књига у 8.309 примерака. Најпосле, Николић је начинио упутства – „Правила за библиотеку“ и предложио да библиотека, догле универзалног типа, постане „превасходно национална библиотека“.

После Николића на место библиотекара дошао је др Ђуро Даничић, филолог и бранилац Вукових идеја, који је дефинисао набавну политику по којој Библиотека мора имати сваку српску књигу и све књиге о Србији и Србима на било ком језику. Истрајао је на обавезном примеру и започео рад на текућој националној библиографији. После Даничића привремено су Библиотеку водили Миливој Прајзовић и Коста Црногорац, а за њима је стигао др Јанко Шафарик, професор Лицеја и оснивач Београд-

ског музеја. Напустио је професорску службу и постао руководилац („чувар“) Народних музеја и управник Народне библиотеке. Шафарик је средио књиге по формату, израдио лисни каталог којим су се читаоци служили све до Праг светског рата, а Библиотеку 1863. сместио у Капетан-Мишино зграде.

Од 1869. до 1900. године Народна библиотека се развија у нешто повољнијим приликама, постајући све важнија културна установа у Србији. Дуго најсветлија личност, можда најдуже у целој њеној историји, био је др Стојан Новаковић, научник и државник, министар и дипломата. Библиотекар од 1869. до 1873. године, Новаковић је творац модерне националне библиотеке и њен први законодавац Поред унутрашњег уређења и унапређења струке, он је законски (1870) обезбедио по три обавезна примерка за њу, помогао

Век закључује радикалски политичар Стојан Протић (1900–1901). Од 1901. место управника преузима професор филозофије, Љубомир Јовановић, један од оснивача Српске књижевне задруге. Најдуже се у њој задржао (1903–1927) Јован Томић, историчар који је у ратним условима враћао од Бугара опљачкане књиге. Његовом заслугом купљена је „картонажа“ Милана Вапе за Библиотеку. До Другог светског рата управници су били Милош Зечевић и Драгослав Илић, а ратни управник (1941–1945) био је историчар књижевности Ђорђе Ст. Радојичић.

Обнављање Народне библиотеке још за рата започео је Радојичић, па је ослобођење дочекала са фондом од око 5.000 књига. Убрзо су у њу стигле Дворска библиотека, Библиотека Сената, део библиотеке Народне скупштине и Библиотека Друштва св. Сава, а откупљено је и више при-

Народна библиотека Србије

развиј школских и народних библиотека, започео је издавачку делатност и наставио рад на текућој библиографији. Поставио је стандарде за израду националне библиографије и начинио Српску библиографију за новију књижевност 1741–1867. и приредио први том *Каталога Народне библиотеке*. У његово време (1873) донет је „Закон о заваима“ и одређене плате библиотекара, а 1881. издејствовао је први „Закон о Народној библиотеци и Музеју“.

После Новаковића међу управницима Библиотеке било је још људи од угледа и са заслугама: Јован Бошковић је био филолог, професор Велике школе и министар просвете, а архимандрит Нићифор Дуичић, историчар и ратник који је целокупну имовину завештао народу. За њим је у Библиотеку ступио Милан Ђ. Милићевић, књижевник, историчар и фолклорист, аутор више од 100 књига, а рад је наставио Драгиша Станојевић, доктор правних наука, књижевник, политичар и преводилац класичних дела италијанске књижевности. Иако већина њих нису били професионални библиотекарски (били су истакнути научници и академици!) свако од њих својски се трудио да библиотекарство „на страни“ упозна и да најбоље стране обрасце пресадити код нас. Након њих српско библиотекарство задуго није имало личности њиховог формата.

Новац са Вуковим ликом

Народна банка Југославије, поводом обележавања 200. годишњице рођења Вука Стефановића Караџића, издала је 1987. године пригодан ковани новац са Вуковим ликом. Новац је израђен од легуре 61 посто бакра, 19 одсто никла и 20 одсто цинка, у специјалној техници, са високо сјајним површинама и матираним рељефним детаљима пригодних мотива. Номинална вредност новца износила је тадашњих 100 динара, његова тежина је била 8,7 грама, а пречник је износио 29 милиметара. У оптицај је пуштена максимална количина – 200.000 кованица.

Вукова задужбина је овим новцем даривала своје задужбинаре, добротворе, пријатеље и сараднике и победнике на такмичењима које су организовали њени огранци. С. В.

ватних библиотека. У комфорнијим условима лакше је унапређивати библиотечку делатност, богатији програме и стварати јединствени библиотечко-информациони систем. Поред фонда од преко четири милиона библиотечких јединица посебну вредност Библиотеке представљају рукописне књиге од 13. до 18. века, инкунабуле и старе српске штампане књиге од 1494. до 1638. године, збирка отисака са старих српских дрворезних плоча од 16. до 18. века, као и микрофилмови јужнословенских хирилских рукописа из земље и иностранства.

Народна библиотека у новије време ради у више паралелних колосека и, рекло би се, представља спој старог и новог. Рад на *Српској библиографији* књига између 1868. и 1944. године је наставак *Српске библиографије за новију књижевност* С. Новаковића. До сада је објављено (и дигитализовано) 20 томова. У Електронски каталог унето је више од 820.000 библиографских записа монографских и серијских публикација и чланака од 1991. године. Овај каталог део је много богатијег Узајамног електронског каталога (COBISS), формираног од каталога ове библиотеке и електронских каталога Библиотеке Матице српске, Универзитетске библиотеке и Југословенског библиографског института, и садржи око два милиона библиотечких записа.

Интензивнија образовна функција Народне библиотеке тече од 2002. године када је основан Образовни центар, неопходан за стручно усавршавање библиотекара и за обуку за рад у различитим сегментима система COBISS (OCN-BS). Делатност Центра покрива три велика сегмента: обуку за рад у систему COBISS, стручне испите библиотекара и њихово усавршавање. Функционише међубиблиотечка позајмица, претраживање иностраних база података, израда библиографија и бројне друге услуге. Код нас се учи а не чита, па зато студенти и ђаци чине највећи број корисника библиотечких услуга. И сада, после ђака, најбројнији посетиоци су професори и пензионери. Сличан састав био је и много раније: уче само они који су захваћени циклусом школовања.

Пошто је преживела неколико удара, сасвим је извесно, књига и надаље остаје темељ васпитања, образовања, науке и културе, а библиотеке су природно њено станиште. Земље у транзицији, којима припада и Србија, мењају све па и културу. У новим условима свет неће толико раздвајати идеологије колико технологије, а ми смо и у том погледу добро прихрањени. Електронско писмо и издаваштво међусобно се не угрожавају; не стоје једно наспрам другог већ једно поред другог! Јер, како културолог рече, *Енциклопедија бришаника* на CD-рому је информација а 32 тома *Енциклопедије* је – култура.

Народна библиотека Србије још нема целовит програм којим би озбиљније партиципирала у култури Србије. Послератни период руковођења Библиотеком одликује одсуство селекције, и то је једна од њених најслабијих карика. Ако изуземо књижевне историчаре Душана Милачића, Васу Милинчевића и агилног Светислава Ђурића, до данас није било личности која би својим научним ауторитетом или стручним знањем битније утицала на унапређење и модернизовање њеног рада. Делује парадоксално да су, не рачунајући „зачињавце“, до краја Другог светског рата Народну библиотеку водиле много угледније личности науке и политике. Зато и не чуди што споро напредује и и што је много примедби на њен рад.

Добривоје МЛАДЕНОВИЋ

Споменик Вуку у Београду

Одбор за њодизање споменика Вуку њозвао је на сарадњу њросветне и културне установе и њосебан њозив уџишио школама да сваки „џак да свој динар за њодизање споменика“.

Циљ је био да споменик Вуку буде уистину народно дело, са шџио мањим учешћем средстава званичних органа

Споменик Вуку Стефановићу Караџићу, рад вајара Ђорђа Јовановића, подигла је *Српска књижевна задруга* у Београду. Свечано га је открио Павле Поповић, председник Српске књижевне задруге, 7. новембра 1937. године.

Одлука да Задруга крене у широку народну акцију за њодизање споменика Вуку *Стефановићу Караџићу* који би био *досјојан великих заслуга његових*, донета је у новембру 1920. године. У том циљу основан је Одбор од пет чланова, који су чинили: Срета Стојковић, председник Српске књижевне задруге, потпредседник Павле Поповић, тајник Владимир Ђоровић, Тихомир Ђорђевић и Хенрих Лилер. Одбор је позвао на сарадњу све просветне и културне установе *уједињене домовине*, а посебан позив упућен је школама да сваки џак да свој динар. Циљ Задруге је био да споменик Вуку буде, уистину народно дело, са што мањим учешћем средстава званичних органа.

Вреди истаћи да су се Задругином позиву одазвале многе основне школе и гимназије широм Југославије, па и оне које су се налазиле у забаченим и удаљеним крајевима.

Прикупљање средстава трајало је десетак година, до јуна 1930, када је акција обустављена. За то време прикупљено је око 300.000 динара, што су била знатна финансијска средства.

Споменик је урађен од бронзе и његова укупна висина износи 7,25 метара. Сама статуа – Вук Караџић у седећем ставу – фино цизелирана и патинирана, висока је три метра, са основом од 1,7 са 1,34 метра.

Након дужих расправа о месту где би се споменик поставио и чекања од пет година, одлучено је да се постави у парку, на углу Рузвелтове улице и Булевар краља Александра. Почетком деведесетих година споменик је померен са свог места, јер је тада почела изградња подземне железничке станице, која је иначе названа *Код Вука*.

У холу Дома Вукове задужбине у Београду, на добро визуелно постављеном постаменту, годинама је стајао конкурсни примерак скулптуре Вука Стефановића Караџића, по коме је изливен Вуков споменик у Београду 1937. године.

Овај конкурсни примерак скулптуре Вука Караџића урађен је у гипсу и скулптура још није изливена, па постоји реална опасност да се ово уметничко дело у гипсу, због старости, просто саспе и тако заувек пропадне.

Вукова задужбина је због тога, у више прилика, позивала задужбинаре, пријатеље и сараднике да постану донатори који ће обезбедити средства за одливак ове скулптуре и израду постаментна на коме ће фигура стајати. Нажалост, то још није урађено и позив за ово донаторство остаје и даље отворен.

У међувремену, Вукова задужбина је ово вредно дело вратила његовом власнику – Српској књижевној задрузи и оно се сада налази у њеним просторијама.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

ЛЕТОПИС ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ 93

Понедељак, 27. фебруар 2012.

Управни одбор Вукове задужбине одржао је своју Другу (112) седницу на којој је усвојио Финансијски извештај о пословању Вукове задужбине за период јануар–децембар 2011. године. Пре тога, Извештај су усвојили Економски (23. 2. 2012) и Надзорни одбор (27. 2. 2012). Управни одбор, такође, усвојио је и Финансијски план за 2012. годину и размотро остваривање програма Вукове задужбине.

Петак, 2. март

На телефонској седници Управног одбора Вукове задужбине донета је одлука, на основу предлога др Миодрага Матицког, председника Скупштине, и академика Видојка Јовића, председника Управног одбора, изнетог на седници од 27. фебруара, да се Славко Вејиновић именује за управника Вукове задужбине почевши од 1. марта 2012. године.

Уторак, 13. март

Вукову задужбину посетили су представници Огранка Вукове задужбине за Браничевски округ – Раде Обрадовић, председник Огранка, и Аца Животић Гера. Са председником Задужбине, др Миодрагом Матицкиком, утврдили су предлог програма манифестације „Гирилица – огледало српске душе“, која ће се одржати 8. априла у Великом Поповцу.

Петак, 16. март

У Огранку Вукове задужбине у Градишци (Република Српска) представљена је *Даница* за 2012. годину. У програму су учествовали председник Задужбине, др Миодраг Матицки, и управник, Славко Вејиновић. Присутнима се поред председника Огранка, Весне Крунић, и др Борислава Шокчевића, обратио и начелник општине Градишка, Никола Крагуљ. Пригодном изложбом обележено је и 10 година од оснивања Огранка.

Уторак, 20. март

У свечаној сали Дома Вукове задужбине, у организацији ИП Прометеј из Новог Сада, представљена је књига *Борба за ћирилицу Ђорђа Јањатовића*. Учествовали су: проф. др Драгољуб Петровић, др Драго Његован, Зоран Колунџија и аутор.

Петак, 23. март

У просторијама Вукове задужбине одржана је седница Програмског савета Вуковог сабора на којој је разматран програм 41. Ђачког Вуковог сабора као и предлог програма 78. Вуковог сабора.

Четвртак, 29. март

Одржана III (113) седница Управног одбора Вукове задужбине, на којој је разматрана неповољна финансијска ситуација у којој се Задужбина налази, као и информацију о стању простора Клуба Вукове задужбине где су у току грађевински радови.

Четвртак, 5. април

У Требињу почео тродневни научни скуп о песничком делу Милована Данојлића у организацији Института за књижевност и уметност, Учитељског факултета из Београда и требињске општине. Говорили су: др Јован Делић, др Александар Јовановић, др Ђорђе Вуковић, др Миодраг Матицки, др Радивоје Микић, др Петар Пијановић, др Драган Хамовић, др Бојан Јовић, др Јован Пејчић, др Слађана Јањимовић, др Светлана Шеатовић Димитријевић и др Бранко Летић. У суботу, 7. априла, одржан је помен Јовану Дучићу и представљене књиге беседа Матије Бећковића *Најскућња српска реч* и *Најважнија српска реч*, као и Зборник о Бећковићевим песмама, поемама и поезици.

Недеља, 8. април

У Великом Поповцу, у организацији Огранка за Браничевски округ одржана је манифестација „Гирилица, огледало српске душе“. Беседео је академик Матија Бећковић а о Вуковој задужбини говорио је председник Скупштине, др Миодраг Матицки.

Четвртак, 12. април

У свечаној сали Дома Вукове задужбине представљена је књига *Задужбинарство код Срба* Славка Вејиновића. Учествовали су: др Миодраг Матицки, проф. др Љубивоје Церовић, др Драго Његован и у име ИП Прометеј Зоран Колунџија.

Уторак, 17. април

У Кући Ђуре Јакшића у Београду у организацији Центра за културу „Сава Дечанац“ из Лепосавића отворена

је изложба Ликовне колоније „Копаник“.

Среда, 18. април

У свечаној сали Дома Вукове задужбине свечано је уручена награда за уметност за 2011. годину сликару Сави Стојкову. О лауреату и награђеном делу говорили су др Миодраг Матицки и др Драшко Ређеп, председник Одбора за доделу награде Вукове задужбине у области уметности.

Субота, 28. април

На изборној седници Управног одбора Матице српске за председника Матице српске изабран је Драган Станић, професор теорије књижевности, својевремено генерални секретар Матице; дотадашњи председник академик Чедомир Попов изабран је за почасног председника а за потпредседнике Бранко Бешлин, Миодраг Матицки и Ненад Остојић.

Четвртак, 3. мај

Друштво за српски језик и књижевност Србије у Дому Вукове задужбине одржало је Другу редовну седницу на којој је разматрана организација 22. Републичког такмичења из српског језика и језичке културе за ученике основних и средњих школа у школској 2011/2012. години. Такмичење ће

самој седници председник жирија за доделу „Златне значке“ коју додељује Културно-просветна заједница Србије, Миодраг Јакшић, државни секретар Министарства вера и дијаспоре, уручио је ово признање Славку Вејиновићу, управнику Вукове задужбине, за несебичан, предан и дуготрајан рад и стваралачки допринос у ширењу културе.

Субота, 26. мај

У Огранку Вукове задужбине у Баваништу завршени су „Дани ћирилице“ 2012. На конкурс за најлепши литерарни и најлепши ликовни рад ове године одазвало се 5.374 учесника из 335 школа из Србије, Републике Српске, Црне Горе, Хрватске, Македоније, Грчке, Румуније, Албаније, Аустрије, Немачке, Швајцарске, Норвешке, Енглеске, Француске, Кине, Аустралије, Јужне Африке, Новог Зеланда, Америке и Руске Федерације. Жирији у саставу: др Миодраг Матицки, Јован Ђирилов и Љиљана Симић, за литерарне радове, и др Сузана Полић Радвановић, академски сликар Васа Доловачки и Владимир Скерлић за ликовне радове, наградили су 73 ученика и предшколаца, а организатор је похвалио још 41 учесника. Награђеним и похваљеним ученицима подељено је око 1.000 књига које су по-

Змајева куће у Сремској Каменици, у Основној школи „Никола Тесла“ у Новом Саду представљена је *Даница за младе* (IV). Промоцију је припремила проф. Маја Чмелник. Са децом су се дружили Гордана Малетић, Божидар Пешев и уредник.

Среда, 13. јун

Вукову задужбину посетили су ученици Средње школе за економију, право и администрацију, са професорком Биљаном Спремо Поповић. У разговору са Славком Вејиновићем, управником, гости су упознати са радом Вукове задужбине, која ове године обележава вредан јубилеј – 25 година од оснивања. Такође, ученици су се упознали и са историјом Дома Вукове задужбине, спомеником културе од великог значаја, у којем се Вукова задужбина налази од 1988. године. На крају посете ученици су се уписали у књиу *ушисака* и сви су на поклон добили последњи број листа *Задужбина*.

Среда, 20. јун

Гости Дома Вукове задужбине били су ученици Економске школе из Београда. Са њима је разговарао управник Славко Вејиновић и, укратко, упознао их са радом и програмима Вукове задужбине. Такође, ученици су

створили ученици ОШ „Ђакон Авакум“ из Трнаве, здравичар Томислав Кецовић и КУД „Српски јелек“. Програм је водила Зорица Лешовић Станковић.

Петак, 20. јул

Награда „Кочићево перо“, коју додељује Задужбина „Петар Кочић“ Бања Лука – Београд, у просторијама Вукове задужбине свечано је уручена Владимиру Пишталу за роман *Венеција*. Додели су, поред осталих, присуствовали и чланови жирија: Никола Вуколић, Миљенко Јерговић, Младен Весковић и Ненад Шапоња.

Понедељак, 30. јул

У организацији Фондације Вукове задужбине за Жабљак-Шавник-Плужине почео је VII научни скуп „На извору Вукова језика“. Првог дана одржане су секције посвећене језику и књижевности, док су секције посвећене историји, географији и етнологији одржане 31. јула. Програмски одбор чине: академик Бранислав Остојић, председник, проф. др Ненад Вуковић, проф. др Јован Делић, књижевник Миро Вуксановић, др Жарко Лековић, проф. др Слободан Касалица и Будо Новосел, дипломирани економиста, секретар. Председник Организационог одбора је Анка Жугић, секретар Будо Новосел и чланови: Исано Шљиванчанин, Миомир Вујачић и Мијушко Бајагић. На овом скупу представљена је и књига Голуба Добрашиновића *Вук Караџић и Црна Гора* коју је уредио М. Матицки, а у издању Вукове задужбине и Фондације Вукове задужбине Жабљак-Шавник-Плужине.

Понедељак, 10. септембар

У Лозници почео 78. Вуков сабор, једна од најстаријих и најзначајнијих културних манифестација у Србији посвећена Вуку. Током седам саборских дана у Тршићу и Лозници, одржано је петнаестак књижевних, музичких, ликовних и других уметничких садржаја.

У оквиру саборских дана, у сарадњи Вукове задужбине и Института за књижевност и уметност, поводом обележавања јубилеја – 50 година Института, одржан је 13. округли сто Вукове задужбине на коме је представљена Библиотека „Српско усмено стваралаштво“ пројекта „Српско усмено стваралаштво у интеркултурном коду“. Библиотеку су представили: др Ненад Љубинковић, проф. др Нада Милошевић Ђорђевић, дописни члан САНУ, др Лидија Делић, др Смиљана Ђорђевић, и проф. др Бошко Сувајић, руководилац овог пројекта.

У Задужбини „Доситеј Обрадовић“, поводом Светског дана писмености, одржан Округли сто „Српски језик и писменост“. Говорили су: Јован Ђирилов, Раша Попов, Вељко Брборић, Владо Ђукановић, Душан Иванић, Војислав Јелић, Александар Милановић, Софија Милорадовић, Милан Радуловић, Срето Танасић и Марко Неђић.

Среда, 12. септембар

На Филолошком факултету у Београду почео је са радом тродневни 42. Међународни научни састанак слаvista у Вукове дане. У току је и традиционални семинар српског језика, књижевности и културе у организацији Међународног славистичког центра.

Недеља, 16. септембар

Завршен 78. Вуков сабор, ове године уписан на Унескову листу светске нематеријалне баштине. Беседник сабора био је књижевник из Републике Српске Ранко Рисојевић.

Четвртак, 20. септембар

Одржана пета (XV) седница Управног одбора. Разматрана је актуелна економска ситуација у Задужбини, информација о стању Клуба Вукове задужбине, у коме су у току грађевински радови, као и остваривање програма Задужбине. Управни одбор донео је и више одлука из своје надлежности.

Среда, 26. септембар

У оквиру манифестације Дани европске баштине 2012, на Трибини у Вуковој задужбини представљена је књига *Задужбинарство код Срба*, аутора Славка Вејиновића. О књизи су говорили Миодраг Матицки, Снежана Бојић и аутор. На Трибини, 28. септембра 2012. године, обележен је јубилеј *Четири века Вукове задужбине*. Говорили су Миодраг Матицки, Видојко Јовић, Снежана Бојић и Славко Вејиновић.

Приредила **Снежана БОЈИЋ**

Помен Дејану Медаковићу у Патријаршијском двору у Сремским Карловцима, 30. јуна 2012.

бити одржано у оквиру Ђачког Вуковог сабора у Тршићу, 19. и 20. маја. Организатори такмичења су Друштво за српски језик и књижевност Србије, Министарство просвете и науке и Вукова задужбина (покровитељ такмичења).

Среда, 16. мај

У Лозници је почео 41. Ђачки Вуков сабор. Петодневну манифестацију отворила је Наташа Нинковић, ђак генерације у Јадру. Програм се одвијао у Лозници и у Тршићу где је организован читав низ радионица – калиграфска, књижевна, креативна, радионица старих заната, ликовна и радионица математика и језик. У оквиру Ђачког Вуковог сабора, у Тршићу је 19. и 20. маја одржано Републичко такмичење из српског језика и језичке културе за ученике основних и средњих школа. Завршна свечаност одржана је у суботу 19. маја. Том приликом је у извођењу глумца Позоришта „Бошко Буха“, у режији Бобана Скерлића, изведена представа *Школа рокенрола*. Ђачки Вуков сабор организује Центар за културу „Вук Караџић“ из Лознице под покровитељством Министарства културе, информисања и информационог друштва и локалне самоуправе.

Четвртак, 17. мај

У свечаној сали Дома Вукове задужбине одржана је 16. Вукова трибина из циклуса Културно наслеђе. Представљена је књига *Ђорђе Бранковић, Хронике славеносрпске* коју је приредила проф. др Ана Кречмер. Руководилац трибине је проф. др Љубинко Раденковић. Учествовали су: проф. др Јасмина Грковић Мејдор, дописни члан САНУ, др Дејан Целебић и приређивач књиге.

Уторак, 22. мај

Одржан је састанак Редакције листа *Задужбина*. Чланови Редакције су високо оценили претходни број (93) и утврдили план за наредни, свечани број (94) посвећен јубилеју – 25 година од оснивања Задужбине. На

клонили издавачи. Додели награда присуствовали су и Драгутин Брчин, саветник министра просвете и члан Управног одбора Вукове задужбине, академик Видојко Јовић, председник Управног одбора Вукове задужбине, др Миодраг Матицки, председник Вукове задужбине, и многи други.

Среда, 30. мај

У Ужицу у Основној школи „Слободан Секулић“, представљено је IV годиште *Данице за младе*. Учествовали су: Јован Ђирилов, Љиљана Симић и уредник Миодраг Матицки.

Петак, 1. јун

Студенти славистике из седам европских земаља полазници Преводилачке радионице Центра за културу „Вук Караџић“ у Лозници, посетили су Вукову задужбину и упознали се са њеним радом. Дружењу са председником Задужбине, др Миодрагом Матицкиком, присуствовали су и Дагмара Луковић, аташе за културу и науку Амбасаде Републике Пољске, и др Љубодраг П. Ристић, научни сарадник у Балканолошком институту САНУ.

Понедељак, 4. јун

У Основној школи „Синиша Никодијевић“ у Београду свечано је представљено IV годиште *Данице за младе*. Са децом су се дружили аутори и уредник др Миодраг Матицки.

Уторак, 5. јун

Даница за младе (IV) представљена је деци у Основној школи „Лазар Саватић“ у Земуну.

Среда, 6. јун

У свечаној сали Дома Вукове задужбине представљена је књига академика Ивана Клајна *Бушење језика* у издању ИК Прометеј из Новог Сада. Учествовали су: академик Иван Клајн, проф. др Вељко Брборић и Зоран Колунџија.

Четвртак, 7. јун

У оквиру јубиларних 55. Змајевих дечјих игара, отворених 6. јуна испред

се упознали и са историјатом зграде и на поклон добили лист *Задужбина*.

Недеља, 24. јун

У Кући Ђуре Јакшића у Скадарлији, у оквиру 55. јубиларних Змајевих дечјих игара у Београду, представљени су *Даница за младе* (IV) Вукове задужбине и зборник *Дани ћирилице*, у издању Огранка Вукове задужбине из Баваништа.

Учествовали су: др Миодраг Матицки, Гордана Малетић, Божидар Пешев, Слободан Станишић, Вера Секулић, КУД „Аца Обрадовић“ из Баваништа и Љиљана Симић.

Четвртак, 28. јун

Одржана је IV (114) седница Управног одбора Вукове задужбине, на којој је разматрана актуелна економска ситуација, као и стање грађевинских радова у простору Клуба Вукове задужбине.

Субота, 30. јун

У организацији Епархије сремске и ИК Прометеј одржан је програм сећања на Дејана Медаковића. Помен је одржан у Саборној цркви у Сремским Карловцима, службу је одржао епископ сремски Василије, затим су у свечаној сали Патријаршијског двора говорили: његово преосвештенство господин Василије, епископ сремски, др Мило Ломпар, Гордана Ђурђевић Димић, Јелена Ратков и Зоран Колунџија. Присутни су присуствовали отварању спомен-салона патријарха Рајачића (дар Љиљане Јеремић Епархији сремској).

Понедељак, 9. јул

У Огранку Вукове задужбине у Чачку, у галерији Народног музеја, одржан је Округли сто са темом „Како народ казује о љубави“. Предавање на тему љубави одржао је професор Филолошког факултета Бошко Сувајић, говорили су и Гроздана Комадинић, председник Огранка, Делфина Рајић, директор Народног музеја, а присутнима се у име Задужбине обратила и Слађана Млађен. У програму су уче-

ЧЕТРДЕСЕТ ГОДИНА КЊИЖЕВНЕ ОПШТИНЕ ВРШАЦ

Висока признања Вуковој задужбини и Миодрагу Матицком

Пре четрдесет година, тачније 29. маја 1972. године, у Стеријиним Вршцу је заснована сасвим нарочита књижевна издавачка заједница, под насловом Књижевна општина Вршац. Све четири деценије постојања и веома запаженог присуства КОВ-а на нашој књижевној и културној сцени биле су у знаку крајње отворености, толеранције, истраживачког духа.

Пет стотина наслова КОВ-а репрезентативно показују наша најплементитија настојања у књижевној и филозофској мисли, а низ манифестација, промоција и перформанса, често на сасвим неочекиван и атрактиван начин, било је пре свега у знаку популаризације наше књиге, истовремено и изричито отворен простор у сусрет европским књижевностима, као и оним изван Европе. КОВ је смело, заиста унапред за своје ауторе и лауреате одабрао будуће нобеловце (Ле Клезио, Шимборска, Транстремер), а Европска награда за поезију, која се додељује сваке друге године, представља признање за високу меру храбрости и иновације. Добили су је Ружевич и Купријанов, Павловић и Андраде, Парун и Дојнаш.

Часопис *Ковине* се афирмисао као јединствено штиво посвећено махом песничким радионицама, настајању и животу рукописа. Едиција *Несаница*, започета дневницима Душана Ма-

тића *Маршовске иге*, *Шек шћо нису*, иде у ред културних наших библиотека.

КОВ је основао Васко Попа, дуге деценије иза нас трајале су нарочито и неупоредиво у знаку песника и преводиоца Петру Крду, председника и уредника. Сада редакцијом издаваштва и часописа *Ковине* руководи Драшко Реџеп, као главни и одговорни уредник.

Поводом јубилеја КОВ-а у Вршцу је био организован већи број промоција, изложби издања и докумената, сусрета са писцима, као и разговор око округлог стола под насловом *Певање и мишљење*, са посебним обзиром на четрдесетогодишњи живот и раст ове јединствене издавачке куће, која је, у одређеним раздобљима, имала и карактер нашег самиздата.

На свечаном скупу, одржаном 29. маја 2012, додељен је низ изрза захвалности и подршке институцијама и појединцима. КОВ је поводом четрдесетогодишњице пута ка бесконачности одао високо *Признање* Вуковој задужбини „за несеквично и срдачно помоћ у афирмацији нашег програма и књига“, док је *Високо признање* за „изузетан и утицајан допринос стварању једне од престоница поезије на атласу Европе“ додељено Миодрагу Матицком, председнику Вукове задужбине и једном од оснивачких прегалаца КОВ-а. „Без Ваше пресудне подршке у изградњи пројеката и промишљања песничке речи, наш летопис би протеклих деценија био и далеко скромнији и неупоредиво мање маштовит“, наводи се у саопштењу.

Драшко РЕЏЕП

Васко Попа, оснивач КОВ-а

Значајан допринос спознавању Првог српског устанка и патриотском отрежњењу

Бранко Златковић, „*Први српски устанак у говору и у твору*“. Библиошка „*Српско усмено стваралаштво*“, књига I, Београд, Институт за књижевност и уметност, 2007, 318

Научноистраживачки пројекат *Српско усмено стваралаштво у балканском контексту* покренут је у Институту за књижевност и уметност касно, готово четрдесет година након оснивања Института. У полазисту пројекат је осмишљен тако да усмено народно стваралаштво осветли и истражује не као особен облик народне књижевности, већ као исказ васколике народне духовности – народног умовања, обичаја, веровања, метаморфоза етичких и естетичких ставова, али и као особени израз суживота са другим становницима Балкана, сучељавање са другачијим културама, интеракција са иним вредносним системима. Пројекат је покренут и замисљен као природна допуна „устоличеног“ проучавања усменог стваралаштва као својеврсне народне књижевности.

Књига Бранка Златковића *Први српски устанак у говору и у твору* настала је као резултат такве концепције. То је прва магистарска дисертација начињена и одбрањена у оквиру новог пројекта, а једновремено и прва књига објављена у оквиру новопокренуте едиције пројекта – *Библиошка Српско усмено стваралаштво*.

Предмет истраживања Бранка Златковића јесу анегдоте и сродне краће прозне форме које, свака понаособ, а и здружено, пластично приказују, обликују и осликавају догађаје и учеснике збивања. Књига приказује Први српски устанак, војска Карађорђа, војводе и устанике на начин и у светлу који су у много чему потпуно другачији од слике о свему томе коју смо изградиле током школовања. Она није патриотски митизирана историја намењена поколењима, већ сложена тродимензионална слика у којој повремено препознајемо и оно што смо некада учили и читали, али се суочавамо и са потпуно

другачијом сликом – са наличјима патриотизма, јунаштва, борбе против угњетача раје, против свакојих силника.

Обимна монографија сачињена је од шест поглавља (*Усмена народна анегдота*, *Грађа и извори*, *Класификација грађе*, *Јунаци устаничких анегдота*, *Знајинији догађаји прве јодине српској војвања на дахије*, *Завршна разматрања*, *Извори и литераура*). У додатку је веома користан, изузетно сликовит и речит индекс тема и мотива, као и уобичајени индекси личних и географских имена.

Закључна разматрања илустративно и документовано показују на који начин и у којој мери усмено народно стваралаштво, епске народне песме и анегдоте, јесу рецепције оновремених историјских и политичких догађаја, односно колико су битни у корекцијама сугериране рецепције, колико као особени ондашњи сурогати штампе и других информативних медија усмеравају и преусмеравају јавно мњење, у којој мери то обликовање зависи од императива историјског и политичког тренутка. Анализирајући анегдоте, сродне прозне форме и њихове бројне варијанте, Бранко Златковић је јасно показао колико ови облици усменог народног стваралаштва активно учествују у стварању „јавног мишљења“, националног и политичког става.

Аутор је показао одлично познавање релевантне историјске и књижевне грађе, као и стручне литературе. Ишчитавајући пажљиво, аналитички, обимну историјску грађу умео је да између редова препозна садржај који је проистекао из савремене анегдоте, из шаљиве или поучне приче. Приступивши

анализи грађе на модеран начин, начинио је монографију која би са много разлога могла да носи и данас помодни назив *Приватни животи Војска, војвода, устаника и васколикој народа у Србији за време Првој српској устанка*. Историјски догађаји, политичка превирања, јуначко или нејуначко држање појединаца сагледани су из необичног, анегдотско-казивачког, али и „навијачког“ угла.

Први српски устанак, његове вође и устаници преточени су из сувих хроничарских сведочења у занимљиву и узбудљиву, често контрадикторну приповест о обичним људима који су се у једном раздобљу обрели у сплету сложених и турских друштвено-политичких превирања и крвавих обрачуна, у средишту ратног метежа и свакојих смутњи.

Монографија Бранка Златковића показује у којој мери су и Вожд и војводе и устаници заправо обични људи са врлинама и манама, али, с друге стране, и како се смутна ратна времена одражавају на живот и опстајање „обичног народа“, вечите „коллатералне штете“. Њихову колективну муку и патњу, појединачне личне несреће, и тзв. историја, али и „народна историја“, епска народна песма – као логичне, али небитне – препуштају заборау и муку.

Убудуће, ако се жели спознаја комплетне истине о Првом српском устанку (па и о Српској револуцији уопште) – монографија Бранка Златковића биће незаобилазна стручна, али (благодарећи ауторовој писмености) и узбудљива белетристичка лектура. Омогућује спознају прошлости без патетичних патриотских натруки, без митизације догађаја и учесника.

Ненад ЉУБИНКОВИЋ

Додељена награда „Миле Недељковић“ за 2012. годину

Удружење грађана „Баштина и будућност – Аранђеловац 1859“ утемељило је 2009. године награду „Миле Недељковић“ за најбољу студију из области савремене српске фолклористике (етнологије и антропологије, етномузикологије, народне или усмене књижевности). Награда носи име једног од најзначајнијих наших етнолога, проучавалаца народне традиције и историје, публицисте и педагога. Жири који бира најбољу књигу чине најеминентнији научници из ових области: академик Петар Влаховић, проф, др Ненад Љубинковић (председник жирија), др Јелена Јовановић, др Бранко Златковић и Јасна Бјеладиновић-Јергић.

У оквиру програма манифестације, крајем септембра ове године, у аранђеловачком Дому омладине додељена је Повеља „Миле Недељковић“ за животно дело професору Драгославу Девићу за изузетно плодно стваралаштво у области проучавања српске и балканске музичке традиције. Награда „Миле Недељковић“, том приликом, уручена је Сањи Радиновић за музиколошку студију *Облик и реч* (Закономерности мелопоемског обликовања српских народних песама као основа за методологију формалне анализе), у издању Факултета музичке уметности из Београда. Свечану доделу награде својим наступом оплеменио је етно ансамбл „Бело платно“.

Сем програма доделе награде, организована је и трибина на којој се разговарало о савременим генеалогским истраживањима у Србији (о породичном стаблу и пореклу породица). О овоме су говорили Мирослав Нишкановић, аутор значајних књига о овој теми, Владета Коларевић, уз Мила Недељковића један од најпреданијих проучавалаца порекла породица и становништва у шумадијским крајевима, као и Часлав Недељковић,

информатичар, чија су технолошка знања и презентација приступа нашим и светским генеалогским базама овој трибини пружили и интерактивни карактер.

Посебан сегмент манифестације представљала је активност Студентске истраживачке радионице „Миле Недељковић“ у шумадијском селу Вукасовци. Учесници ове радионице су студенти Београдског универзитета са етнологије и антропологије и етномузикологије (координатор је био Рајко Матић, један од најпознатијих српских здравичара и посленика у очувању народне традиције). Намера је да се сакупљени материјал обради и класификује, постајући темељна база за проучавање народне културне баштине Шумадије.

Манифестација „Миле Недељковић“ обухвата традиционално и фолклористичке радионице за ученике аранђеловачких основних и средњих школа. Ове радионице се односе на стицање основних знања из области изворног традиционалног певања (музичка радионица „Звонце“), затим курс етнофотографије („Етноразгледница“), као и луткарска радионица „Змај“ (на којој су се израђивале лутке од природних и еколошких материјала). Учесници су имали прилику да у посебном амбијенту аранђеловачке Етнокуће и јавно прикажу радове настале на овим радионицама.

Један од циљева манифестације „Миле Недељковић“ јесте и утемељење српског фолклористичког центра у Аранђеловцу, што би подстакло реализацију многих савремених културолошких идеја које се темеље на научно-популарном, компаративном, едукативном и стваралачком односу према народној традицији.

Финансијску подршку за ову значајну манифестацију и ове године омогућили су општина Аранђеловац и Министарство културе и информисања Републике Србије.

Иван ЗЛАТКОВИЋ

Неуморан истраживач народне књижевности

Драјан Јеленковић: „*Љубиша Рајковић Кожељац*“. Биобиблиографија (мај 1954 – мај 2010), Зајечар, 2011, 346 стр.

Међу ретким истражним истраживачима народне књижевности, посебно оне настале у југоисточној Србији, посебно место заузима Љубиша Рајковић Кожељац. Тако се он придружио значајним истраживачима, какви су били Драгутин Ђорђевић, Илија Николић, Видосава Стојанчевић, и много раније Тихомир Ђорђевић и сестре Јанковић.

Плодан рад обелоданио је у најзначајнијим стручним публикацијама, зборницима и часописима (Расковник, Ономатолошки прилози, Гласник Етнографског института САНУ, Гласник Етнографског музеја, Нишки зборник, Пиротски зборник, Митолошки зборник, Белопаланачки зборник, Рожајски зборник, Баштина, Књижевност и језик, Браничево, Настава и васпитање, Зборник Матице српске за књижевност и језик, Зборник Филолошког факултета у Приштини, Архивско наслеђе) и посебним књигама, међу којима се истичу и неке хронике села и монографије: *Село Врбица* (1969), *Укорак с временом*, хроника села Кожеља (1969), *Црна Река* (1975), *Мучно свишћење*, хроника тимочке Јелашнице (2000); књиге чланака: *Чланци из језика и књижевности* (1970), *Из језичке и књижевне проблематије* (1973), *Књижевни разговори* (1991), *Језик и стил Добрице Ћосића у роману „Деобе“* (1996), *Реч бива дело*, прикази, огледи, расправе фелтони (2006); књиге народних умотворина: *Двори самостворни*, народне умотворине из средњег Тимока (1972), *Згравац миришљавац*, народне песме и бајалице из Тимочке крајине (1978); *Клице вила саврх Комова*, збирка лирских народних васојевитских песама (1988); *Тимочке пословице, изреке и зајонешке* (1989), *Јајо јолубајо*, лирске народне песме из источне Србије (1991), *Ој, леле, Сјара иланино*, лирске народне песме из Тимочке крајине (1994), *Лирске народне јесме јубоисточне Србије* (1997); *Веници за младеце*, лирске песме и бајалице из Тимочке крајине (1998) и др.

За своје прегалаштво и корачање Вуковим трагом добио је „Вукову на-

граду“ за 2006. годину. Поред научног рада, писао је и објављивао поезију, прозу, афоризме, хумореске, козерије, сатире, фелтоне, записе народних умотворина (песме, приче басме, легенде, предања, пословице, загонетке, анегдоте), приказе у часописима и листовима: *Наше стварање*, Паун, Рашка, Сремљење, Просветни рад, Змај, Осврт, Багдала, Тимок, Свитац, Међај, Градина, Мостови, Побједа, Јединство, Просветни преглед, Политика, Развитац, Венац, Књижевне новине (разговор са Роланом Бартом), Борба, Летопис Матице српске и др.

Дугачак је списак и оних који су писали о свим видовима стваралаштва Љубише Рајковића Кожељца, а међу њима су и Владан Неђић, Момчило Златановић, Драго Ђупић, Асим Пецо, Живомир Младеновић, Илија Николић, Душан Костић, Светозар Стојиовић, Матија Бећковић, Слободанка Пековић, Радомир В. Ивановић, Срба Игњатовић, Милета Аћимовић Ивков, Недељко Богдановић, Драгослав Манић Форски, Крстивоје Илић, Миодраг С. Лалевић, Драгутин М. Ђорђевић, Аница Шаулић, Оливера Младеновић, Воја Марјановић, Тихомир Петровић, Владета Вуковић, Жарко Ђуровић, Ненад Љубинковић и др.

Спектар тема приказивача дела Љубише Рајковића систематизован је у више одељака. На почетку је предговор (Добрица Аранитовића), биографија са илустративним материјалом. Онда следи библиографија са уводом Александре Вранеш. Персонална библиографија разврстана је у више одељака (поезија, проза, стручни радови, записи народних умотворина, рукописна грађа. На крају су стручно урађени регистри без којих би библиографија била нечитљива: хронолошки регистар објављених радова, хронолошки регистар објављених радова о Љубиши Рајковићу, регистар наслова, именски регистар, регистар серијских публикација и регистар издавача посебних издања.

Ову савесно урађену библиографију препоручили су Добрило Аранитовић, Александра Вранеш и Здравка Радловић.

Стијана ШАЈИНОВИЋ

Народу оставили, име посветили

Славко Вејиновић, „Задужбинарство код Срба”,
Вукова задужбина и Прометееј, Нови Сад, 2012.

Књига Славка Вејиновића „Задужбинарство код Срба” настала је после вишегодишњег проучавања феномена задужбинарства у српском народу од најстаријих времена до данас. Она није резултат само скрупулозног истраживачког поступка, већ и љубави према онима који су своју личну имовину наменили општем народном добру.

Књига је веома комплексна, свеобухватна и написана лепим и читљивим стилем. Уз то је и богато илустрована.

Књига се састоји од шест већих делова, односно поглавља, као и од увода, закључка, списка извора и литературе, списка илустрација, те регистра.

У првом делу (Задужбине у прошлости) аутор је пошао од Хиландара као задужбине св. Симеона и св. Саве, Студенице и Ђурђевих ступова, Немањиних задужбина, помињући и друге манастире, задужбине Драгутина и Милутина, па све до Манастије и других светиња. Овај део се завршава последњом владарском задужбином, црквом Св. Ђорђа на Опленцу, задужбином краља Петра Карађорђевића.

У другом делу обрађени су сви манастири Фушке горе, задужбине светогорне лозе Бранковића и других великаша.

У трећем делу књиге Вејиновић је обрадио задужбинарство у оквиру Карловачке митрополије, чија 300-годишњица треба да се обележи следеће, 2013. године. Поред сакралних, аутор је посебно обрадио световне задужбине: Карловачку гимназију, Српску учитељску школу у Сомбору, Новосадску гимназију, Матицу српску и друге. У склопу овог дела обрађене су и задужбине Мише Анастасијевића, Симе Андријевића Игуманова, Николе Чупића и бројних задужбинара 19. века.

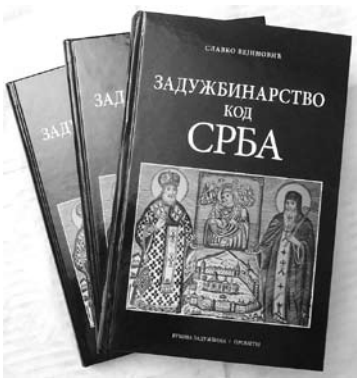
У четвртном делу приказане су данашње активне задужбине (Вукова задужбина, Задужбина Иве Андрића, Бранка Ћопића и друге), које су и значајне националне и културне установе. Обрађене су и фондации и поједини фондови.

У петом делу аутор је посветио пажњу српским задужбинама у заграничју и у суседним земљама (Хрватској, БиХ, Румунији и Мађарској).

У шестом делу приказане су задужбине у дијаспори, које су оставили знаменити Срби (Михајло Пупин и други).

Могло би се рећи да је ово до сада најбољи приказ задужбинарства код Срба и најпотпунији приказ историје највећег дела задужбина и њиховог актуелног деловања на ползу народа.

Аутор је истакао високоморалне циљеве Срба задужбинара, како владара и племића, тако и грађанског слоја, високог свештенства, научника и културних стваралаца, који својим задужбинама нису желели само

На насловној страни књиге: *Свети Сава и свети Симеон, Хиландар, 1818, аутор монах Арсеније*

да сачувају своје име у сећању српског народа, већ да учине колико је до њих – да своје народу дарују управо оно што није могло другачије да се створи, било због дуговеког бездржавља, било због економске слабости народа у појединим епохама.

Савремене генерације, одржавајући задужбине и држећи се циљева њихових оснивача, биће на нивоу свог времена и на нивоу народних потреба, закључује аутор.

Са великим задовољством препоручујемо ову књигу читаоцима, надајући се да ће и она, приказаним задужбинама, подстакнути ново задужбинарство, које је нашем народу и даље неопходно.

Драго ЊЕГОВАН

Ненад Љубинковић
– Мирјана Дрндарски,
„Први српски устаник
– од историје до
'народне историје'
и њене усмене
миџизације”,
ИП „Наша прича плус”
– Задужбинско друштво
„Први српски устаник”,
Београд – Орашац, 2012,
352. стр.

У издању ИП „Наша прича плус” из Београда и Задужбинског друштва „Први српски устаник” из Орашца, почетком 2012. године објављена је књига *Први српски устаник – од историје до 'народне историје' и њене усмене миџизације*, аутора Ненада Љубинковића и Мирјане Дрндарски.

Књига садржи 30 текстова, од којих 20 припадају професору Љубинковићу, а 10 професорки Дрндарски.

У књизи је сабрана већина радова које су аутори, у својим дугим научним каријерама, објавили о теми Првог српског устанка и уопште о почетку настанка нове српске државности. Студије су у књизи распоређене најпре историјско-хронолошким редом, а потом и тематско-проблемским критеријумом. Тако се књига отвара Љубинковићевим прилозима који осветљавају и умногое проблематику у прилике непосредно пред и у првим месецима буне на дахије (*Најава сече кнезова – прва жртва кнез Ранко Лазаревић; Сеча кнезова и Јунаци боја на Чокешини – Дамњан и Глијорије Негућ*). Следе студије Мирјане Дрндарски о епским песмама о боју на Салашу и боју на Мишару (*„Бој на Салашу” – Вишњићев образци устаничке џесме; Песме „Бој на Мишару” и „Бошњаци на Москову” – разлика у стилскијем изразу у виђењу једној Вуковој савременика*). Љубинковић потом разматра о догађајима и јунацима везаним за устаничко ослобођење Београда током 1806. и почетком 1807. године, а Мирјана Дрндарски издава портрет Младена

Миловановића, првог нововековног „градоначелника Београда”. О драматичној 1809. години, Љубинковић пише у текстовима *Бојева на Каменици, Чејру, Делираду – рана симболична најава скорој суновраћи Карађорђе Србије и Двојица херојских бранилаца Чејра и Делирада и виновник пада делирадског шанца*, а у тексту *Браниоци Лознице и Подринског краја* описује слом Устанка 1813. године и сачињава портрете јунака последње одбране на фронтима западне Србије.

Даље у књизи следе студије синтетичкијег и теоретскијег типа. Тако М. Дрндарски посебно интересовање посвећује Вишњићевим описима битка у Првом устанку, док Н. Љубинковић усредсређује пажњу на „заборављену устаничку артиљерију и њене заповеднике – тобицаше”, те на запрете путеве настајања епске легенде о Стојану Чупићу – Змају од Ноћаја, као и на личност војводе Петра Николајевића Молера, чију устаничку делатност тумачи у контексту трију његових различитих биографија – политичке, епске и судске. О *Слому Првој српској устаника у народној џезији и историји* пише М. Дрндарски, а наредна четири опширнија Љубинковића текста говоре о формирању Карађорђевог култа (*Од историје до „народне историје” – Карађорђево него-*

висности од карактера и друшћивеној стипајуса џојегинца).

М. Дрндарски затим пише о тенденциозној редакцији усмених анегдота у књигама М. Ђ. Милићевића о Карађорћу и кнезу Милошу (*Анејдоша – осмишљена џолијичка џорука*), те о другачијој устаничкој идеологији у односу на косовску епску традицију (*Промена улоје ејској џројивника у устаничкој џесми као ограз нове државојворне идеологије*), као и о Карађорћу – култној епској фигури (*Карађорђевој војводи као ејској џомајачи – функција војводе у устаничком еју*).

Љубинковићевим прилогом о хајдучком карактеру Устанка и традиционалној српској неслози (*Две бићне оглике Првој српској устаника*) завршава се прва целина књиге, након које следи *Догађај*, посвећен историјској драми (*Заборављена драматизација Драјићина Костића илаоснове Вишњићеве џесме „Почетак буне џројив гахија”* – Н. Љ.; *Косовска лејенда, „Трајегуја српској џојогара и војва Карађорћа” Симе Милућиновића и „Смрт Карађорђевој Пете Тогоровића* – Н. Љ.; *Лук Карађорћа у једној италијанској романџичарској драми о Марку Краљевићу* – М. Д.; *Проблем драмског обликовања Карађорђевој лика у драми „Црни Ђорђије” Мила Коргића* – Н. Љ.; *„Бој на Дубљу” Панџелије Срећковића* – Н. Љ.). Најпосле, књига се своди Љубинковићевом студијом *Ејска хроничарска џесма, зајиси усмених казивања и џисана хроника народу намењена*.

У низу разноврсних студија о Српској револуцији (1804–1815), књига Ненада Љубинковића и Мирјане Дрндарски *Први српски устаник – од историје до „народне историје” и њене усмене миџизације* свакако представља значајну новину и велики допринос српској култури и науци. У настојању да се период почетка настајања нове српске државе сагледа на што комплекснији, критички, готово непристрасан и нимало романтичан начин, ова књига, у доброј мери, демаскира традиционална, званична и општа места српске историографије и науке о фолклору. По својој оригиналности, онеобиченом аналитичком приступу, смелости и ширини замисли, ова ће књига убудуће бити незаобилазно штиво историографија, фолклористима, школској и студентској омладини.

Бранко ЗЛАТКОВИЋ

Ненад Љубинковић и Мирјана Дрндарски

вршен џрелазак из живојиа у миџ), о односу најгласовитије Вишњићеве песме у контексту других извора (*Порекло џоследње воље сулјана Мурајиа у џесми Филија Вишњића „Почетак буне џројив гахија”*), о својерсној пропагандној функцији устаничке епске песме (*Ејска Првој српској устаника – народни информџор о џемељним огликама националној, џолијичкој и џровештој џрограма Карађорђе Србије...*), о схватањима и судбинама обичних људи у устаничком ратном вртлогу (*Различито сајлегавање и џумачење историјских џревирања у за-*

Проактивна школа

Нови џиј школе џодразумева џроакџивној настџавника, џроакџивној ученика и у џом конџекџиу – акџивнијеј родџшеља

У књизи проф. др Милана Ратковића *Проактивна школа* (Српска академија образовања – Београд и Мало историјско друштво – Нови Сад), објављеној јула 2012. године, налазимо одговоре о судару двеју школа: дотрајале традиционалне која је у дубокој кризи, опире се и не жели да оде, и визије и концепције новог типа школе која се мукотрпно пробија, не одустаје, истрајава, обликује се и усмерава према динамичним и убрзаним захтевима техно-сфера, инфо-сфера, социосфера, а посебно према интересима наставника, ученика и њихових родитеља.

Да би се оформила и успешно деловала, *џроакџивној школи*, органиче аутор, постављају се следећи захтеви: организација школе као отвореног целовитог система са свим регулационим механизмима што сада није тако; увођење научне организације педагошког рада – превентиве, дијагнозе, терапије; децентрализација управљања школама и у школама насупрот садашњој централизацији; ревалидација постојећих и увођење нових циљева школовања, посебно кључних компетенција потребних и ученику и наставнику; растерећење предимензионираних наставних планова и програма и њихово иновирање; квалитетније остваривање мотивације ученика и развијање њихових стваралачких потенцијала; усавршавање и примена ефикаснијег система праћења и вредновања како би се школа правремено сазнала *џија се у њој збива, џија се не збива а џребало би да се збива*.

Нови тип школе подразумева проактивног наставника, проактивног ученика и у том контексту активнијег родитеља:

1. *Конџирукџи џроакџивној настџавника* тешко је и пројектовати и градити. Наставник је ретка професија, која своје „производе” припрема десетину и више година за непознато „тржиште”, када ће облици живота и рада бити знатно измењени.

Од наставника се, дакле, захтева да, дугорочно, припрема ученика за непознату и неизвесну будућност и несигурно заспољене. Од њега се тражи и *ојрезносџ и одговорносџ* да његове прогнозе и пројекције не буду нешто што ће га сутра демантовати, да не тумачи будућност без стварне подлоге, не користи машту идеализујући, глорификујући или проричући црне дане. Образовање је увек *раг excellence* футуролошка категорија па је и наставничка обавеза била, сада јесте и увек ће бити припремање ученика не за прошлост, већ само понешто за садашњост, претежно за будућност. Зато проактиван наставник једнако и у себе и у свог ученика уграђује *сензорну кулџиру и џисобносџи* за уочавање и тражење најбољих путева до успеха.

2. *Конџирукџи џроакџивној ученика* ствара се не само у школи, већ и у породици и окружењу. Наставник га учи да у садашњости делује за будућност. У сваком ученику је клица будућности. Њено успешно клијање и раст зависи од тога како се ученик учи да мисли и делује данас за сутра (проактивно) уместо сутра за данас (ретроактивно), како предвиђа, планира и остварује своје аспирације не чекајући да му време измакне, да се препреке испрече. Ако не

предвиђа и стрпљиво и пажљиво не предупреди сметње, циљ постаје недостижан. Млада ваља учити и предузетништво и способностима идентификације области у којима могу остварити своје интересе. Све су то нови, али и оствариви циљеви.

3. *Акџиван родџшељ* је позван да заједно са учеником и наставником у синергијским односима ствара климу за проактивно деловање. Вредности таквог васпитања и образовања мултидимензионалне су: ученик повећава интересовања и активности у школи, прелази са вербалног учења на примену знања, учи за живот и рад а не за школу, развија стваралачки потенцијал итд, итд.

Ресџирукџирација је овде метод преображања садашње структуре, организације и деловања школа и поново организовања у рационалне, ефикасне проактивне структуре. У време тих процеса не успорава се нити прекида или ремети радни ритам школа већ се у раду унапређује без „преврата”, „стресова”, „ломова” или било каквих губитака. То су евалуативне трансформације у комбинацији са традиционалним вредностима и провереним иновационим компонентама и елементима.

Појам реструктурирања не сусрећемо у досадашњим типологијама школских реформи. Зашто је онда изабран тај метод: прво, њиме најпотпуније објашњавамо хтења за променама и могућности да се то оствари; друго, сваки елемент постојеће структуре школе преиспитује се и, ако издржи рационалну и објективну критику, поново се уграђује у проактивну школу у истој или измењеној функцији, а елементи који су пасивни активирају се или, ако су паразитски, одстрањују; треће, то је најцелисходнији и најрационалнији пут да се школа преобрази из садашњег неповољног и статичног стања А у ефикасније и боље проактивно стање Б.

Милош ЦРНОМАРКОВИЋ

ТАКО ЈЕ ГОВОРИО ВУК

„Код сваког су народа најсветије ове три ствари: закон, језик и обичаји; тиме се народи један с другим рођакају и један од другог разликују.”

„...Ја мислим да је боље својој ријечи повратити изгубљену важност неголи је себи тражити под туђом ријечи.”

„Језик је хранитељ народа. Докле год живи језик, докле га љубимо и почитујемо, њиме говоримо и пишемо, прочишћавамо га и украшавамо, дотле живи и народ; може се међу собом разумијевати и умно соједињавати; не прелива се у други, не пропада.”

(Из књиге *др Слободана Ристићанића, „Вук и Тршић”, Лозница 1987*)

„...У земљама где се мало више слободније може говорити, владоци лакше могу дознати шта народ мисли и говори, али гдје нико истине ни свога правог јавног мњења показати не смеје, ондје не само што је тешко дознати шта људи мисле и говоре, него се још товари на владоца, поред онога што је учинио, и друго много којешта што није учинио...”

„...Што се год на силу узме и држи, то сваки има право на силу преузети.”

(Из Писма кнезу Милошу 1832. године)

Приредио Славко ВЕЈИНОВИЋ

КУЛТУРНИ МОЗАИК

Викенд јубилеј

Поводом обележавања 80 година рада једне од најактивнијих сала у земљи, Велике дворане Коларчеве задужбине, у фебруару 2012. године приређен је пригодан програм – *Викенд јубилеј*.

Програм је отворио и поздравио госте и учеснике у Музичкој галерији Коларчеве задужбине министар културе, Предраг Марковић, који је похвалио спремност Коларчеве задужбине да понуди квалитетне пројекте. Прослави су присуствовали и културни посленици из Загреба, Љубљане, Беча, Будимпеште, Подгорице. У уметничком делу наступио је виолиниста Немања Радловић са пријатељима из Србије и Француске, окултерним ансамблом *Double Sens*, који су на особен начин извели *Четири тогдишња доба* Антонија Вивалдија.

У склопу *Викенд јубилеја* одржана је и панел дискусија, на којој су учествовали и гости из Љубљане, Будимпеште, Подгорице, Загреба, Новог Сада, као и Хуго де Греф, оснивач Европске куће културе у Бриселу.

На сам дан годишњице, 4. фебруара 2012. године, у Великој дворани Коларчеве задужбине наступио је виолиниста Немања Радловић, пијанисткиња Сузан Манхоф, ансамбли *Ђавољи шрилер* и *Double Sens*, а изведена су дела Вивалдија, Бетовена, Сарасатеа и Седлара.

Награда у част Меше Селимовића

Добитник награде Меша Селимовић за 2011. годину, коју по 24. пут додељују Вечерње новости, јесте Дејан Алексић, за књигу песама *Једино вештар*, у издању куће *Имам идеју*. Име добитника је саопштено у Вуковој задужбини.

Дејан Алексић

ни, а награда се састоји од плакете са ликом Меше Селимовића, Повеље и новчаног износа. Награда је песнику уручена на пригодној свечаности, крајем фебруара у Народном позоришту у Београду.

Сећање на Милана Кашанина

У оквиру културног подухвата *Врашимо дуј њисцима*, под покровитељством Министарства културе Републике Србије и Вечерњих новости, 20. фебруара је откривена спомен-плоча Милану Кашанину на згради у Хиландарској бр. 30, у којој је од 1946. до 1981. године живео и радио познати писац, историчар уметности и књижевности, есејиста, приповедач и романсијер.

Откривање спомен-плоче

Спомен-плочу је открио министар културе, Предраг Марковић, а присутнима се обратио и академик Владета Јеротић, који је похвалио идеју да се на овај начин обележе зграде у којима су живели знаменити људи, како се то одавно чини у градовима Европе.

Век и по Српског народног позоришта

Српско народно позориште у Новом Саду 28. марта ове године обележило је 150 година постојања и веома успешног рада. Прослава је обухватала изложбу о историји тог театра, откривање бисте Милоша Хаџића и свечану академију.

У оквиру свечане академије изведени су одломци из балета „Грк Зорба“, драме „Путујуће позориште Сопалова“

вић“ и „Кармине Бурани“, уз учешће Хора, глумца, солиста Балета, Опере и Оркестра Српског народног позоришта. Крајем марта премијерно је изведена и опера „Севиљски бербери“ Ђоакина Росинија, у режији Ивана Клеменца, а под вођством диригента Александра Којића.

Дани Београда

Од 16. до 19. априла, по десети пут заредом, одржана је манифестација *Дани Београда*, са низом културних и образовних програма, под слоганом *Београд ивезује*. Свечаности су биле у знаку значајних датума из наше историје, а везане за Београд, као што је 16. април 878. године, када је први пут у једном писаном документу употребљено име Београд и 19. април 1867. године, када је последњи турски командант Али Риза паша, симболично предао кључеве града кнезу Михаилу на Калемегдану.

Приређен је и програм за најмлађе у Пионирском граду, а као подсећање на нашег Нобеловца Иву Андрића организован је програм „Београд Андрићевим корацима“, у оквиру којег су обиђена најзначајнија места за која је Андрић био везан током живота.

На платоу испред Културног центра Београда отворена је изложба фотографија „Београдске приче“, а део програма је одржан је у *Београдској шврџави* – Стамбол капији, Музичком павиљону и Кули Небојша.

Сећање на Бранислава Нушића

У Смедереву је, од 22. до 29. априла, по 29. пут, одржана манифестација „Нушићеви дани“. У главном фестивалском програму било је шест представа у конкуренцији за награду Нушићева награда за животно дело глумцу комичару додељена је Бранимиру Брстину, а награда *Бранислав Нушић* за најбољи текст уручена је Горани Балачевић.

„Нушићеви дани“ почели су 10. априла уводним програмом, а 19. априла положено је цвеће на споменик Браниславу Нушићу, на платоу испред Центра за културу Смедерево. Отворена је и изложба слика „Пет бардова – легенде српског глумишта“, посвећена Павлу Вујисићу, Миодрагу Петровићу Чаљби, Мији Алексићу, Данилу – Баги Стојковићу и Зорану Радмиловићу.

У оквиру циклуса „Нушићеви лауреати“ уприличено је вече и са драмским уметником Предрагом Ејдусом, који је добитник награде за животно дело глумца комичара за 2008. годину.

Организатор фестивала „Нушићеви дани“ је Центар за културу Смедерево који је покренут у циљу популаризације великог комедиографског дела Бранислава Нушића, који је детињство и младост провео у Смедереву.

Дани Ђирила и Методија

Међународна манифестација *Дани Ђирила и Методија* одржана је од 23. до 25. маја у великој сали Удружења књижевника Србије у Београду, као и испред Руског дома, а настављена је у Крушевцу и Рибарској бањи.

Првог дана манифестације у Удружењу књижевника Србије присутнима се обратио председник Радомир Андрић, а у програму су учествовали песници из Русије, Македоније, Бугарске, Црне Горе и Србије. Међу учесницима били су: Андреј Базилевски, Христо Петрески, Зорница Арсић Мандић, Красин Химирић, Душица Илин, Бећир Вуковић, Николај Шопов и други.

Другог дана манифестације положено је цвеће на споменик Ђирилу и Методију, а у Руском дому је одржана пригодна свечаност.

Последњег дана свечаности, 25. маја 2012. године, целодневни програм је одржан у Крушевцу, где је одржан округли сто на тему „Присуство свете браће Ђирила и Методија међу нама данас – свестрана објава“. Овогодишњи „Дани Ђирила и Методија“ завршени су обиласком Рибарске бање и књижевном вечери великим просветитељима у част.

Спомен-плоча Стевану Раичковићу

На згради у Улици Светог Саве, бр. 11, на Врачару, у Београду, 30. маја откривена је спомен-плоча песнику

Стевану Раичковићу, који је ту провео 40 година. Овом свечаном чину, осим чланова породице, присуствовали су и министар културе, информисања и информационог друштва, Предраг Марковић, и председник општине Врачар, Бранимир Кузмановић, који су и открили обележје.

Песник Мирослав Максимовић је рекао да су дела Стевана Раичковића далековечно и сложена, али да је песников живот једноставан. Иначе, Стеван Раичковић је рођен 5. јула 1928. године у Нересници код Кучева, а умро је 6. маја 2007. године у Београду. Објавио је више од 20 збирки песама, седам књига за децу, неколико књига есеја. Његова дела објављивана су на руском, пољском, чешком, словачком, мађарском, бугарском, русинском, албанском, словеначком и македонском језику.

Редовни члан Српске академије наука и уметности постао је 1981. године.

Дучићу у част

У Архиву Југославије, а поводом Светског дана архива, 8. јуна 2012. године, отворена је изложба архивске грађе посвећене дипломатској каријери Јована Дучића, једног од најве-

Јован Дучић

ћих српских песника 20. века. Иначе, ово је пети пут да Архив обележава Светски дан архива овако значајном изложбом која осветљава Јована Дучића као дипломату, не бавећи се његовим књижевним радом.

Јован Дучић је прошао пут од писара у Министарству иностраних дела, до звања амбасадора, дуг скоро четири деценије. Дучић је службовао у Румунији, Италији, Мађарској, у временима која су била судбоносна за даљу судбину Југославије, у освит Другог светског рата. Био је и у 13 мисија (у Софији, Риму, Атини, Мадриду, Женеви, Каиру, Будимпешти, Букурешту, Лисабону) и девет држава. Иза себе је оставио драгоцено историјско грађу, не само за нашу историју, већ и за историју међународне дипломатије, јер је имао контакт са великим бродом истакнутих личности оног доба.

Дучић је био тако уважаван у међународним круговима да је примљен у Лондонски књижевни круг, као један од ретких странаца, поред Рабиндранта Тагоре.

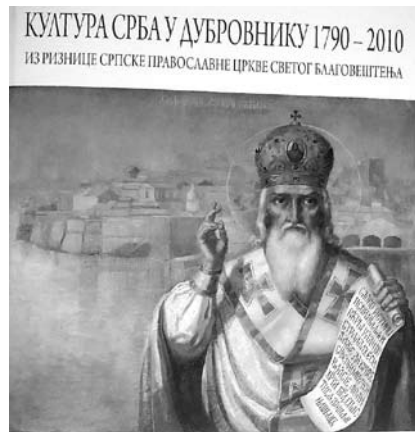
Змају у спомен 55. пут

Од 6. до 10. јуна у Новом Саду и Сремској Каменици одржане су 55. *Змајеве деце шире*, под слоганом чика Јове Змаја: *Има л слађе шћио на свећу, од осмеха шћо*. Манифестација је отворена у Сремској Каменици, крај гроба песника Јована Јовановића Змаја, стиховима песме „Светли гробови“, које је говорила драмска уметница Мира Бањац. Знак за почетак „Змајевих дана“ дао је песник Слободан Павићевић из Крагујевца, овогодишњи „власник“ Змајевог штапа.

Програм Игара одржан је на три бине: на Тргу слободе, на углу Милетићеве и Змај Јовине улице и испред Змајевог споменика. Приређено је више од 20 различитих програмских садржаја, од дејчих представа до музичко-сценског програма. Деца су имала прилику да у старим репортажним колима упознају тајне радијског посла у пројекту „Мали људи у радију“.

Изложба „Култура Срба у Дубровнику 1790–2010“

У Архиву Србије у Београду, 29. јуна ове године отворена је изложба „Култура Срба у Дубровнику 1790–2010“, коју су, поред Архива, приредили Српска православна црквена општина у Дубровнику и Народна библиотека Србије. На

Насловна страна каталога изложбе

изложби је представљен део богатог културног наслеђа Срба у Дубровнику, из ризнице српске православне цркве Светог Благовештења. Приказано је више од 250 експоната, међу којима су иконе, јеванђеља, литургијске сребрине, богослужбени текстил, заветни дарови, уља на платну, старе и ретке књиге и документа. Поставка је конципирана у неколико тематских целина, које су резултат вишегодишњег рада интердисциплинарног тима стручњака који су се бавили културним наслеђем Срба у Дубровнику. Изложбу је пратио и богато илустрован каталог на 430 страна, у два издања, на српском и хрватском језику.

Београдска публика, као и гости нашег главног града, имали су прилику три месеца да разгледају ову изложбу у Архиву Србије – до 30. септембра 2012.

Седамдесет пет година Симфонијског оркестра РТС-а

Ове године, низом концерата, обележава се 75 година постојања и рада једне од најзначајнијих музичких институција у земљи – Симфонијског оркестра РТС-а. Тим поводом, у Центру Сава, 13. септембра 2012. одржан је свечани концерт, на коме је изведена Седма, познатија као Лењинградска симфонија, Дмитрија Шостаковича, настала 1941. године. Иначе, то је први пут да пред домаћом публиком буде изведена у пуном обиму. Симфонијским оркестром РТС-а, са више од 100 чланова, дириговао је уметнички директор и шеф диригента Музичке продукције РТС-а Бојан Суђић.

Током 75 година постојања, Симфонијски оркестар РТС-а негује капитална дела светске музичке литературе, најзначајнија дела домаће уметничке баштине, као и дела савремених српских композитора. Први концерт одржан је 1937. године на Коларцу, под вођством шефа Музичког одељења Радио Београда Михаила Вукдраговића, и од тада оркестар бележи бројне успехе, како на домаћој, тако и на иностраној сцени. Симфонијски оркестар РТС-а сарађивао је са највећим светским диригентима и солистима.

Четрдесет други Скуп слависта

Од 2. до 20. септембра у Београду је одржан 42. Скуп слависта на коме је учествовало 55 студената српског језика и књижевности са универзитета из 16 европских земаља. На семинару српског језика, књижевности и културе учествовали су студенти из Аустрије, Белорусије, Бугарске, Велике Британије, Грчке, Италије, Мађарске, Македоније, Немачке, Пољске, Румуније, Русије, Словеније, Украјине, Француске и Чешке.

Током боравка у Београду учесници Скупа слависта посетили су више научних и културних институција и споменика српске културе. Они су посетили и Вукову задужбину и присуствовали седници Округлог стола, на којем је представљена Библиотека „Српско усмено стваралаштво“ научноистраживачког пројекта *Српско*

Слависти у посети Задужбини

усмено стваралаштво у иншеркултурном коду Института за књижевност и уметност у Београду, у оквиру прославе педесетогодишњице постојања и рада Института.

Дан Универзитета у Београду

Свечаном академијом у Ректорату, 13. септембра 2012. године, и доделом награде *Студент генерације*, Универзитет у Београду обележио је 204 године постојања. Овај датум се слави као Дан Универзитета, у знак сећања на почетак наставе на Високој школи у Београду, 1808. године. На 31 факултету, колико има наш најстарији и највећи универзитет, данас се школује 90.000 студената, или више од трећине академица у Србији.

Бранково коло

У Сремским Карловцима, на Стражилову и у Новом Саду одржано је од 7. до 17. септембра 41. Бранково коло, у част Бранка Радичевића. Беседу на отварању одржао је Иван Негришорац. У програму су учествовали драмски уметници Миша Јанкеић, Соња Младенов, Бошко Петров, као и угледни песници Драгослав Дедовић, Братислав Милановић, Дејан Алексић, Томислав Маринковић и многи други.

Биста Бранка Радичевића на Стражилову

Централна тема манифестације је била *Нематеријална културна баштина*, а такође у Матици српској приређен је округли сто на тему *Српско усмено њоејско наслеђе Војне крајине у зајисима од 18. го 20. века*. У издању Бранковог кола у Градској библиотеци у Новом Саду представљена је *Антологија српске њоејске (1847–2000)*.

Међународна награда *Бранко Радичевић* уручена је Бабкену Симоњању из Јерменије, а награда *Стражилово* свечано је уручена младим песницима Дубравки Миленковић, Велибору Сикимићу и Александри Мариловић.

Мокрањчеви дани

Фестивал посвећен нашем најпознатијем композитору Стевану Стојановићу Мокрањцу (1856–1914), 47. *Мокрањчеви дани* одржани су од 13. до 20. септембра у Неготину. У род-

Стеван Мокрањац

ној кући композитора манифестацију је отворио министар културе и информисања Братислав Петковић, а свечану беседу изговорио је најмлађи академик композиторка Исидора Жебелан. У натпевавању хорова учествовали су хорови из Македоније, Словеније, Хрватске и Србије. У галерији Дома културе отворена је изложба *Сава Шумановић*. Мокрањчеви дани завршени су Свечаним концертом, на коме су хор Обилић-Крсмановић и Хор и Симфонијски оркестар РТС-а, под управом Бојана Суђића, извели *Пасију Свејоја кнеза Лазара*. Приредила *Кашарина Г. САВИЋ*

ПОВОДОМ 100-ГОДИШЊИЦЕ БАЛКАНСКИХ РАТОВА

Руски фотограф и српски капетан

Самсон Чернов ишао је у војску у Првом и Другом балканском рату, као и у Првом светском рату, ишао с њима Албанску јолитоу, а њом својим изложбама њо свешу најречијије сведочио о храбрости и страдању најнећеној српској народа

Ако прелистамо фотографије, разгледнице или илустрације из периода балканских и Првог светског рата са мотивима из Србије или Српске војске, сустрешемо имена српских ратних фотографа и ратних сликара, пре свих Ристе Марјановића, а онда и војног свештеника Шукловића или Владимира Бецића...

Ређе ћемо сустрети исписано име Самсона Чернова, који је снимео, можда, највише фотографија, урадио велики број уметничких слика и снимео неколико документарних филмова. За име овог Руса везују се понекад контрадикторни подаци, који нам не дозвољавају да са сигурношћу целовито сагледамо његов живот, обим и вредност његовог дела и заслуге које има за српски народ.

Самсон Чернов је, 1918. године, дао интервју новинару Њујорк Тајмса, у коме се разјашњавају најмање две недоумице: када је Чернов рођен и како је дошао у Србију. У том интервјуу Чернов напомиње да је са 17 година, као добровољац, приступио руској војсци у Руско-јапанском рату. Ако знамо да је овај рат отпочео у фебруару 1904, а окончао се у септембру 1905. године, можемо претпоставити да је Самсон Чернов рођен око 1887. године.

На истом месту, Чернов изјављује да је у Србију, као двадесетпетогодишњак, приспео 1912. године да би био ратни дописник руских листова *Новоје времја* (дневни лист) и *Рускоје слово* (месечник). По свој прилици он је овде приспео из Париза, па претпостављамо да је, пре него што је упућен на Балкан, био дописник ових руских листова из Француске. По подацима којима је располагао шеф српске обавештајне службе, Драгутин Димитријевић Апис, Чернов је у Русији имао породицу, супругу и троје деце.

На основу фотографија, које је снимео на фронту, закључујемо да се Чернов у Србији обрео на самом почетку Првог балканског рата. Изгледа да је склопио уговор са француским издавачима, те су његове фотографије објављене и у париском *Илустрациону*. Није стигао да оде из Србије, а већ је отпочео и Други балкански рат. Снимао је велике напоре српске војске и народа, као и последице бугарских злочина.

Осим неоспорне фотографске вештине, Чернов је имао и другу, ређу особину; да своје фотографије среди и сложи као причу, те да их изложи јавности на увид. Од 400-500 фотографија из балканских ратова Чернов је, у августу 1913. године, приредио изложбу у београдском Официрском дому (данас је то зграда Студентског културног центра). Биће да су то оне фотографије које се данас чувају у Архиву Србије у Београду, сложене у четири албума. У Београду су приказивани и његови журналы, документарни филмови, од којих је најпознатији *Брејалничка бишка*.

Међутим, изгледа да ова београдска није била и прва изложба Черновљевих фотографија, јер ондашње београдске новине пишу да су се у лепоту његових фотографија уверили и Енглези, што наводи на помисао да је пре ове приређе-

Није напустио Србију ни после слома 1915. године и повлачења према Албанији. Заједно са војском и народом прешао је албанску голготу, и на том путу је направио најдраматичније снимке безграничне снежне белине и усамљених српских војника који се боре у хладноћом, глађу и непријатељем.

Сам Никола Пашић, председник српске владе, на Крфу је одлучио да Самсона Чернова пошаље у Европу, да тамо проноси истину о патњама српске војске и народа. Иако је и Риста Марјановић, као званични војни фоторепортер, служио истом циљу, Пашић је сматрао да ће Французи и Енглези бити уверљивије прича коју им доноси неко ко није Србин, као неутрални сведок. Исто тако је касније сведочио и др Рудолф Арчибалд Рајс.

Самсон Чернов: фотографисао па насликао Драгутина Матића

на и једна изложба у Лондону. У новембру исте године, Чернов држи предавање и у Паризу, где вероватно излаже неке од својих фотографија.

У пролеће 1914. године, у Петрограду у угледном хотелу *Асирџија* он је, поред својих фотографија, изложио и слике у уљу ширине од једног до два метра. Чернов је своје фотографије искористио као предлошке за велике уљане слике. Мирослав Спалајковић, посланик Србије у Русији, известио је владу: „Већина овдашњих бољих уметника разгледала је ове радове, и нашли су да ове слике по својој садржини представљају ретку вредност, а по свом уметничком успеху иду уз радове руског сликара Верешчагина“.

Самсон Чернов се као дописник из Србије појавио поново непосредно после Сарајевског атентата. По отпочињању ратних дејстава у Првом светском рату, Чернов заједно са Французом Анријем Барбисом добија аутомобил и возача, да би могли ефикасније да обављају своју дужност.

Међутим, у септембру 1914. године, Врховна команда Српске војске ангажује га да се прикључи филмској екипи Ђоке М. Богдановића, власника биоскопа *Касина*. Они снимају догађаје на фронту према Сави, разрушени Шабаци, прелазак српске војске преко Саве и дејства у Срему, као и аустријско разарања Београда. Упоредо он и даље снима фотоапаратом.

Чернов се потрудио да то поверење и оправда. Петог јуна 1916. године у Галерији Краљевског института у Лондону отворена је изложба фотографија и акварела са мотивима из српских ратова од 1912. до 1915. године. Изложбу је отворио руски велики кнез Михаил Михаилович Романов, стриц цара Николаја II, а били су присутни сви амбасадори савезничких држава. Са Крфа је дошао и Никола Пашић.

Аутор изложбе, Чернов, више о сат и по сведочио је о патњама српског народа у борби за ослобођење од Турака и одбрани од Аустријанаца и Немаца. Више од шест стотина званица је ћутке и са саучешћем одслушало ову потресну причу. Сутрадан су све угледне енглеске новине објавиле приказе ове изложбе. Новинар *Ивнички њуза* свој приказ је завршио речима: „Енглези, не треба да се плашите тих мрачних боја. Идите да видите како се један народ сјајно борио и како се и ми морамо борити да не бисмо дочекали судбину овог славног, херојског народа“.

Изложба је била отворена до августа. Посета је била велика, а тираж каталога, албума са двадесетак одабраних фотографија штампаних као разгледнице, морао је бити доштапаван.

Чернов није остао у Лондону. Већ у јулу 1916. године вратио се на Крф. Тамо је учинио један посебан гест. Рођен у јеврејској породици у Ру-

сији, он је пожелео да буде Србима још ближи. Израдио је жељу да крштењем постане православац. За крштењем кума је одабрао генерала Божидара Терзића, министра војног, и на крштењу, 16. јула 1916. године, добио је име српског регента Александра.

Тако се окончао још један период у историји Срба и животу Самсона Чернова. Српска војска се на Крфу, Тунису и Француској опоравила и прешла на Солунски фронт, где је следеће две године, заједно са савезницима, упорно тукла Аустријанце, Немце и Бугаре.

Самсон Чернов је остао без отаџбине. Следеће године се у Русији догодила револуција а он, као присталица „белих“, није могао да се врати кући. Зато је за домовину одабрао Француску и примио је француско држављанство. Међутим, нити је он заборавио Србију, нити је Пашић заборавио њега. Пред крај рата, Пашић Чернова шаље у Америку.

У марту 1918. године Чернов излаже своје фотографије и аквареле у Њујорку, у Гранд Централ Паласу. Опет држи предавања, а 17. марта *Њујорк Тајмс* објављује интервју са њим на целој страни. И опет Чернов мало говори о себи, а много о испаненом српском народу коме је неопходна помоћ, о старом српском краљу Петру I Карађорђевићу и о храброј српској војсци која крвари на обронцима македонских планина. Изгледа да се Чернов неко време задржао у Сједињеним Америчким Државама.

По завршетку рата, ево Чернова опет, у априлу 1919. године, у Паризу где држи серију предавања о Србима и њиховој борби, баш у време кад се обављају припреме за одржавање мировних преговора између зараћених страна. Овај руски фотограф и сликар је био речитији и бољи представник Срба у свету од многих државних званичника. Али, изгледа да су га Срби заборавили, као што су заборавили и Арчибалда Рајса. Ретко се у српским историјама помиње Александар Самсон Чернов, осим понекад у историји српске фотографије и филма.

Доскоро се није знало како је овај врсни фотограф окончао живот. Захваљујући доступности америчких дневних новина, на интернет страницима америчких јавних библиотека сазнали смо да је Чернов на једном предавању и изложби у Милвокију, 1918. године, упознао госпођу Маргарет Рид, младу супругу америчког краља челика, Данијела Рида. Две године касније, када се госпођа Рид развела од богатог супруга, у Милвокију се поново затекао лепа ратни херој, фотограф и сликар, капетан Српске војске Самсон Чернов, који је и даље путовао по САД и приказивао ратне фотографије. Родила се љубав и, 1920. године, уследио је брак господина Чернова и бивше госпође Рид, која је пре удаје била млада и лепа глумица са уметничким именом Мејбел Керијер.

Маргарет и Самсон Чернов су се преселили у Француску и у Бијарицу су купили вилу *Марбела*. Ту су живели све до 1929. године, када је Чернов умро.

Милораг ЈОВАНОВИЋ

Једна деценија за вечност

Изложба слика Саве Шумановића „Једна деценија“, Београд, Дом Војске Србије, 18. мај – 23. јун 2012.

Током развојног пута ствараоци пролазе кроз различите фазе трагања за смислом света и најделотворнијег уметничког начина да га пропусте кроз призму свога талента, мисаоности и сензибилитета и средствима уметности коју негују о свом доживљају сведоче времену у коме живе и људима с којима или поред којих живе. Ако су истински универзалних досега, они сведоче и свим временима и свим људима.

Вишеструко је била оправдана замисао да се посебном изложбом селективно, али веома репрезентативно предочи жетва последње деценија живота и сликарског стварања можда и најсамосвојнијег српског сликара XX века Саве Шумановића (1896–1942), које је то десетлеће (1931–1942), које је после обогатујућих париских искустава, као већ европски афирмисани уметник, Шумановић друштвено повучено и усамљенички, али стваралачки изузетно интензивно проживео у завичају, поставши непревазиђени ликовни песник шидских пејзажа

Саве Шумановић, „Црква у Шиду“

и задивљујућих стилизованих композиција монументалних групних женских актова („Шидијанке“, „Купачице“). Овим делима он је моћно заокружио своју сликарску визију озареног континуитета неуништивог живота на чијем се непресушном врелу од памтивека напуња свака истински велика и хумана уметност. Пред изазовом смирене лепоте равнице и благо усталасаних брежуљака, житних поља, снегом уоквирених сеоских путева и пртина, расцветани воћњаци и модрих винограда, тог шидског краја, за који је у предговору каталогу чувене београдске изложбе из 1939. написао да му је био „најсликовитији

и најлепши“, душевно немирни Шумановић вратио је својим платнима, како сам каже, „ведре и јасне тонове“, али у једној новој, чудесној гами окупаној „сунцем и светлом“. С друге стране, веран вокацији ликовног обрадавања женског тела, наштави, после париских Ајше и Кики, захвалан модел у распевајој младој Сремици Беби, аутор успешних актова из двадесетих година учинио је одлучујући корак даље (и више) у свом личном дијалогу с вишевековном традицијом и старим мајсторима приказивања и промишљања „отворене загонетке“ телесности и духовности „вечног женског“ које је, као мотив и као тај-

на, одувек надахњивало и изазивало уметнике. Из „Шидијанки“ проговара нешто истовремено овоземаљско и апсолутно, за шта до краја не може бити ваљаног ликовног, већ само метафизичког, онострани објашњења и разрешења.

Танани уметник је можда и предосећао колико се у време док је неуморно и страсно сликао намејану природу, а кроз „Шидијанке“ упућивао поруке вечности, и сам већ био приближио оностраним. Приказујући у „Политици“ Савину грандиозну изложбу из 1939. Пјер Крижанић је запазио да тежња Шумановићеве уметничке душе да се с побожношћу и детињском љубављу врати природи није само „жеља да се побегне од парадокса и апсурда садашњице“, већ и да се „ослободи од тешких уметничких, нашем бићу често туђих стега, и да нађе сопствени стваралачки пут“. Велики сликар је душевно смирење и свој стваралачки пут у благотворном загревају завичаја очигледно нашао, о чему речито сведочи и четрдесетак дела представљених на овој изложби, али парадоксима и апсурдима времена најалост није умакао. Распомањено идеолошко зло, у својој нељудској усташкој појавности, сурово је прекинуло животни и стваралачки пут човека божанских дарова, али паклене судбине. Тријумфу зла је тако, по ко зна који пут, припао један земни тренутак, али су изложбом „Последња деценија“, постављеном у Дому Војске Србије, кустоси шидске галерије Весна Буројевић и Љубица Јокић уверљиво опоменуле на то да Шумановићева уметност неутуђиво припада вечности. У временима која људску свест, савест и самопоуздање стављају на тешку пробу, оваква осведочења су драгоценост и лековита.

Весна ТАНАСКОВИЋ

Свети Сава и Раковица

Једном кад се свети Сава враћао са свог ходочашћа по Светој гори, сврати у једну испосничку ћелију надомак Београда. Недалеко, жуборила је омања, бистра река. Баш кад је прилазио води, угледа неког човека како пакује улов у торбе и спрема се да пође. Светитељ му приђе:

– Је ли био добар улов, човече?
– Хвала Богу, добар, господине.
– Бојећи се да ће га казнити ако каже да је цео дан рибу ловио, додаде:
– Цео дан сам ракове ловио!

Свети Сава му на то одговори:
– Добро! Ако си у овој речници за један дан могао да уловиш толике ракове, дабога их ту увек било! И још више!

Човек продужи даље, увидевши да је два пута погрешно, једно што је слагао, а други пут што се није покајао и истину рекао.

Од тада у манастирској реци нема више рибе, но само ракова, јер Светитељева реч имала је одувек велику моћ. Такође, ова река доби назив РАКОВИЦА, као и манастир који се око реке а на месту старе испоснице сагради. Из народног казивања

ИЗ АКТИВНОСТИ ОГРНАКА ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

КЊИЖЕВНИ СУСРЕТ
СТВАРАЛАЦА ОГРНАКА ВУКОВЕ
ЗАДУЖБИНЕ У ЧАЧКУ

Неуморни Вукови следбеници

Огранак Вукове задужбине у Чачку организовао је у Народном музеју традиционално књижевно вече „Следбеници Вука Стефановића Караџића”, годишњи сусрет стваралаца који *хогају* Вуковим *силама*, надахнути његовим делом. Неизбрисив је Вуков духовни траг у свести и надахнућу српског народа, а на том путу на овим књижевним сусретима нашли су се његови бројни следбеници, задужбеници, које у стваралачкој, истраживачкој и сакупљачкој мисији очувања народне духовне културе предводи мр Гроздана Комадинић, председник Огранка. Том приликом је истакнуто да су у протеклој години

Књижевно вече у чачанском Народном музеју

Захвалнице матичне Вукове задужбине из нашег Огранка добили Златко Миловановић као велики добротвор и Нада Ђорђевић као добротвор.

Члан УО Огранка Милица Баковић подсетила је да у 18. веку Европа и није знала ко су Срби, јер „за образовани свет Србија је била непозната, беспуна и заостала земља, у коју се ретко ко усуђивао да пређе, ‘ку’ на Турска”, како су је неки погрдно називали. Али, са појавом Вука Караџића и његове мисије „нестала је историјска и психолошка граница – многи европски путописци и историчари походе Србију, а Вук у устанничкој Србији прихвати Хердерову схватања о народном духу као основи националне културе и књижевности. Зато је целога живота трагао за оним што су Срби били, да бим и тим путем одредио национални идентитет”, рекла је Баковићка.

По природи своје делатности Огранак је упућен на тесну сарадњу са установама културе, школама, факултетима, културно-уметничким друштвима и појединцима ствараоцима у целом округу. О свом вуковском стваралаштву у претходној години, о објављеним књигама, плановима, наградама и похвалама на бројним прозним и песничким конкурсима, одломцима и поезијом представили су се: Лела Павловић и Делфина Рајић, у име Историјског архива и Народног музеја, Оливера Крупеч из ОШ „Милица Павловић”, Ника Стојић, Радован М. Маринковић, Јовица М. Славковић, академик Драгутин А. Ђукић, Добрила Махаревић, Миша Миловановић, Делимир Стишовић, Даница и Добривоје Благојевић, Милосав Обућина, Драгослав Угарчина, Вучко Грујовић, Слободан Чворовић, Војимир Сретеновић, Светлана Вучковић, Нада Ђорђевић, Нада Танасковић, Оливера Цупаћ, Драгана Ђурковић Тошић, Зорица Лешовић Станојевић, Гроздана Комадинић.

У уметничком програму огласили су се гуслар Андрија Миликић, КУД „Српски јелек”, ученици ОШ „Свети Ђакон Авакум” из Трнаве и наставница Мила Мутавчић, ученице Катарица Радојичић из ОШ „Вук Караџић” и Теодора Тендић из Слатине.

ОКРУГЛИ СТО ОГРНАКА ВУКОВЕ
ЗАДУЖБИНЕ У ЧАЧКУ

Народна казивања о љубави

Нема јачег осећања у животу од љубави, порука је округлог стола који је чачански Огранак Вукове задужбине организовао у Галерији Народног музеја, традиционално у част Видовдана. Овога пута на тему „Како народ казује о љубави?”, са погледом на судржаје и поруке трајних вуковских

вредности, излагао је Бошко Сувајчић, професор Филолошког факултета у Београду.

Он је истакао да се у нашој дугој патријархалној епохи о љубави ретко отворено говорило, али се ипак говорило. При том је народни певач најчешће говорио о сјају и дејству лепоте, под којом се подразумевао склад изгледа и смерности, са иступањем етичке компоненте у први план. Домете наше лирске народне поезије Европа је упознала још за време Вука Караџића, када је Гете, „опседнут” Хасанагичицом, увео нови стих у немачку метрику, док чувену народну љубавну трагедију „Смрт Омера и Мериме” многи сматрају бољом од „Ромеа и Јулије”, рекао је професор Сувајчић.

Председник Огранка Вукове задужбине, мр Гроздана Комадинић, аутор неколико издања „Књиге о љубави”, говорила је о томе како је народ чачанског краја кроз векове казивао о

су подржали КУД „Српски јелек” и фрулаши: Слободан Вукићевић, Слободан Ковачевић и Михајло Дуканац.

Зорица ЛЕШОВИЋ СТАНОЈЕВИЋ

ОГРНАК ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ
У ЧАЧКУ поводом рођендана
Вука Стеф. Караџића и
Дана града

расписује традиционални
литерарни и ликовни

КОНКУРС

за ученике основних и средњих
школа Огранка у Чачку
и других огранака Вукове
задужбине

Теме:

Рђа се на златно не њима
(за узраст од 1. до 4. разреда
основне школе);

Губимо ли своју ћирилицу?
(за узраст од 5. до 8. разреда
основне школе)

Слобода никада не умире
(поводом Балканских ратова
1912–1913)

Радове потписане шифром
слати на Конкурс до
30. новембра 2012. године.
У посебној коверти, уз рад,
доставити решење шифре.
Најбољи радови биће награђени
на приредби *Млади чувари
народне културе*.

Радове слати на адресу:
Огранак Вукове задужбине
Чачак

Пигова 4/15
32 000 Чачак
тел: 032/343-104
064/ 26-80-403

„Дани ћирилице” у Баваништу

У Баваништу су последњег мајског викенда 2012. године завршени „Дани ћирилице”. Манифестација је покренута пре једанаест година са жељом да допринесе очувању српске културне баштине, језика и писма, песме и игре, старих заната, обичаја и православног вера.

окосницу манифестације чинио је Конкурс за најбољи литерарни рад, најлепши краснопис, калиграфски рад, вез, рељеф и илустрацију и израду лутке у народној ношњи. Тема конкурса мењала се из године у годину: *Вера, Нада и Љубав, Срб, Милосрђе, Доброћа, Колевка, Часић, Брајић*, а ове године то је био појам *Мосћови*.

На Конкурс за најбољи литерарни и најлепши ликовни рад, који је Министарство просвете уврстило у Програм републичких смотри, ове године се одазвало 5.374 учесника из 335 школа из Србије, Републике Српске, Црне Горе, Хрватске, Македоније, Грчке, Румуније, Албаније, Аустрије, Немач-

Академик Видојко Јовић уручује награде најуспешнијим учесницима Конкурса

ке, Швајцарске, Норвешке, Енглеске, Француске, Кине, Аустралије, Јужне Африке, Новог Зеланда, Америке и Руске Федерације.

Жири у саставу: др Миодраг Матицки, Јован Ђирилов и Љиљана Симић, за литерарне радове, и др Сузана Полић-Радовановић, академски сликар Васа Доловачки и Владимир Скерлић, за ликовне радове, наградио је 73 учесника и предшколаца, а организатор је похвалио још 41 учесника.

Награђеним и похваљеним учесницима подељено је око 1000 књига које су поклонили издавачи.

Додели награда су, поред награђених ученика, њихових родитеља и наставника, присуствовали и Драгутин Брчин, саветник министра просвете, академик Видојко Јовић, др Миодраг Матицки, др Сузана Полић-Радовановић, Јован Ђирилов, Радомир Богдановић, заменик амбасадора Босне и Херцеговине у Београду и други уважени гости.

Радионице веза и керамике, које су водили мр Милица Марковић и Михајло Петровић, изазвале су велико интересовање деце, али и одраслих.

Многобројни посетиоци су се на фестивалу везали до манастира Баваниште. Деца су уживала у играма које су извели чланови КУД-а „Аца Обрадовић” из Баваништа и Драмска секција ОШ „Јован Стерија Поповић” и у луткарској представи у извођењу учесника ОШ „Браца Петров” из Панчева. На наступу фолклорних ансамбала, највише аплауза је побрала Секција Руске школе при амбасди Руске Федерације у Београду и СКПД „Лазарица” из Станара код Добоја.

Организатори манифестације били су КУД „Аца Обрадовић” и Огранак Вукове задужбине у Баваништу, у сарадњи са Министарством просвете, Библиотеком „Теофило Димић”, ОШ „Бора Радић”, Црквеном општином и другим људима добре воље. Покровитељи су били Министарство културе, Министарство просвете и Општина Ковин.

Вукова задужбина је, као и до сада, наградила победнике у такмичењу вредним књигама.

Вера СЕКУЛИЋ

Учесници округлог стола у Чачку

ОГРНАК ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ
У БАВАНИШТУ,
КУД „АЦА ОБРАДОВИЋ” и
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
26222 Баваниште,
Ж. Зрењанина бр. 3,
тел. 013/751-080, 065/5751-080
E-mail: dancirilice@gmail.com,
www.cirilica.org.rs

ПОЗИВАЈУ УЧЕНИКЕ
ОСНОВНИХ И СРЕДЊИХ ШКОЛА
И ДЕЦУ ПРЕДШКОЛСКОГ
УЗРАСТА ДА УЧЕСТВУЈУ
НА

КОНКУРСУ

ДАНИ ЋИРИЛИЦЕ БАВАНИШТЕ 2013.

Организатор је за тему одабрао

молбу
БУДИМО ЉУДИ

Конкурсом су обухваћени:

1. Литерарни рад (до једне куцане стране)

2. Илустрација

3. Калиграфски текст (десет до тридесет речи)

4. Вез (величине цепне марамице)

ИНИЦИЈАЛ ПОЧЕТНОГ СЛОВА
АУТОВОГ ИМЕНА И

ИЗРАДУ ЛУТКЕ У НАРОДНОЈ
НОШЊИ ИЗ БАКИНОГ РОДНОГ
КРАЈА

Напомене:

- Калиграфски рад и вез могу се украсити иницијалима и илустрацијама у вези са темом БУДИМО ЉУДИ
- Иницијал се може израдити у свим техникама
 - Лутку, висине до 30 сантиметара, треба направити од природног материјала и обући је у народну ношњу из бакиног родног краја, уз обавезну назнаку који је то крај
 - Радови израђени од непостојаних материјала неће се оцењивати
 - Одрасле особе могу учествовати ван конкуренције
 - Радови се не враћају

Моле се учитељи, вероучитељи, наставници, професори и родитељи да помогну својим ученицима, као и да најбоље радове (са именима аутора на полеђини) доставе на адресу Огранка у Баваништу до 25. априла 2013.

Стручни жири прогласиће три најбоља рада за сваки узраст, чији аутори ће добити дипломе и награде. Награде и захвалнице добиће и најуспешнији учесници ван конкуренције.

Организатор ће наградити и најуспешнијег наставника и прогласити најуспешнију школу.

ОГРАНАК У НИШУ

Препознатљиви програми

Као и у досадашњем раду, који траје више од једне деценије, Огранак Вукове задужбине у Нишу је реализовао (најпре) оне пројекте који су већ препознатљиво везани за његов програм, а затим су остварени и они из области текућих дешавања на пољу културе. Реч је, пре свега, о већ традиционалном конкурс за средњошколце, са тематском идејношћу која је била насловљена: „Речи не живе само у народу, него и народ живи у записаној речи“. Приликом оваквог ангажовања млади су у прилици да покажу своју инвентивност, затим познавање материје и да изнесу своје ставове, што је веома значајно.

Са таквим карактеристикама пристигли су и вредновани, за Дан Светог Саве, радови из Димитровграда, Пирота, Лесковца, Градишке – Републике Српске, и наравно, из нишких гимназија, а највише из Гимназије „Светозар Марковић“. Захваљујући добром разумевању институција културе из Ниша, које су помогле (у књигама) ову акцију, учесници Конкурса су богато награђени.

Светосавском академијом Огранак у Нишу је, крајем фебруара, дванаести пут обележио Дан Симеона Немање, нашег првог владара који је имао намеру да Ниш учини својом престоницом; његов дан – 26. фебруар и у нишком Саборном храму Свете тројице посебно се слави. На академији, у организацији Нишког огранка, беседу, насловљену „У славу владара, свеца и чувара вере – светог Симеона, у сусрет 2013. години“, одржала је мр Милунка Митић. Треба истаћи да је у публици било и младих, што се не може, увек, рећи за овакве прилике.

Ове године, у оквиру представљања значајних дела, поред књиге Злате Бојовић „Стари Дубровник у српској књижевности“, своје место добио је, нарочито преко медија, и алманах „Даница 2012“.

За Нишки огранак је значајан пројекат сарадње са Универзитетом у Нишу. Ова институција има пуно разумевање за наш рад и пружа сваку помоћ за коју се обратимо (бесплатно коришћење сале, апартмански смештај за наше госте итд.), а укључени смо и у обележавање Дана Универзитета. Поред прошлогодисне изложбе „Српска књига штампана у Бечу у 18. и 19. веку – ћирилицом“, када је само из фондова нишких институција приказано близу 50 примерака, ове године је Огранак у сарадњи са Народном библиотеком „Стеван Сремац“ обележио, у свечаној сали Ректората, 120 година Српске књижевне задруге и учешће нишких аутора (Саша Хаџитанчић, Горан Максимовић, Драгана Машовић и Бојан Јовановић) у раду те куће за последњих петнаестак година. У овој години тече, преко Нишког огранка, и обележавање јубилеја књижевнице Јелене Димитријевић, поводом 150 година од њеног рођења, 120 година од првог званичног појављивања у литератури и 100 година од њеног првог романа „Нове“, који носи идеје и проблеме савременог друштва.

Иначе, сарадња са институцијама, нарочито установама културе Ниша, приметна је, а са Народном библиотеком „Стеван Сремац“ посебна, о чему сведоче (две) Захвалнице у овој години Милунки Митић, председници Огранка Вукове задужбине у Нишу.

Својим волонтерским радом на широком пољу истражања и очувања правих вредности, Огранак је препознатљив на културном плану Ниша, те је добио своје место у *Нишком лексикону* (Едиција „Лексикони градова Србије“, Службени гласник и град Ниш, Београд, 2011, стр. 77).

Биљана МИЉКОВИЋ-СЕЛИМОВИЋ

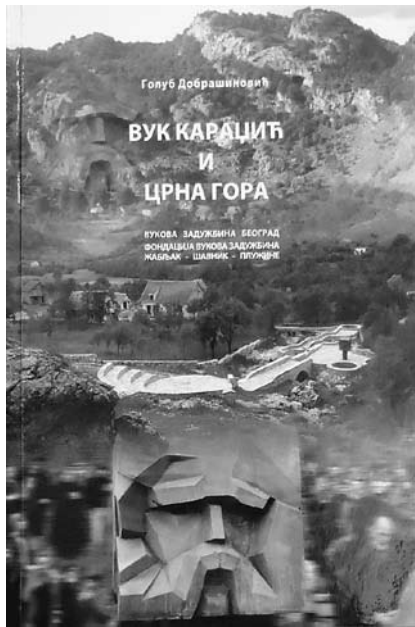
На извору Вукова језика

Фондација Вукове задужбине Жабљак-Шавник-Плужине одржала је у Жабљаку, 30. и 31. јула 2012. године, VII Научни скуп *На извору Вукова језика*. У припреми скупа учествовали су чланови Програмског одбора: академик Бранислав Остојић, проф. др Ненад Вуковић, проф. др Јован Делић, Миро Вуксановић, дописни члану САНУ, др Жарко Лековић и проф. др Слободан Касалица. Значајан допринос раду скупа дале су три дурмиторске

општине, као и Анка Жугић, председник Скупштине Фондације, и Будо Новосел, секретар Фондације.

Рад се одвијао у четири секције. Првог дана поднето је осамнаест саопштења, која су се тичала језика и књижевности. Учествовали су чланови САНУ, ЦАНУ, научници из Нишића, Подгорице, Београда и Будве. Другог дана скупа учествовало је двадесет научника, а саопштења су обухватила научне области: историју, географију и етнологију.

Научни скуп на Жабљаку био је прилика да се у свечаној сали општине представи књига *Вук Караџић*

Насловна страна књиге Голуба Добрашиновића, „Вук Караџић и Црна Гора“

и *Црна Гора*, Голуба Добрашиновића, коју су објавили заједно Фондација Вукове задужбине Жабљак-Шавник-Плужине и Вукова задужбина у Београду. Уредник издања је др Миодраг Матицић. О књизи су том пригодом говорили: проф др Јован Делић, рецензент, а у име издавача проф. др Раденко Пејовић и Слађана Млађен.

Фондација Вукове задужбине у Црној Гори, која сваке треће године организује научни скуп, планирала је да наредне године објави зборник радова са VII Научног скупа *На извору Вукова језика*. Материјална помоћ за остваривање овог програма и штампање Зборника биће обезбеђена из буџета три дурмиторске општине.

Слађана МЛАЂЕН

ЕДИЦИЈА „ПОПУЛАРНА МУЗИКА“ ИЗДАВАЧКЕ КУЋЕ „НОТА“ ИЗ КЊАЖЕВЦА

Извор за учење старих популарних песама

Највећи допринос делатности „Нотин“ јесте интензиван рад на школским приручницима и материјалима, као и партићурама за аматерско музицирање, што чини јединствен издавачки курс у Србији

Током свог готово полувековног постојања издавачка кућа „Нота“ из Књажевца допринела је доступности и популаризацији музикалија

различитих жанрова. Позорност издавача је од почетка била усмерена ка потребама шире публике, но ваља нагласити да је упркос тој тежњи избегнута замка популизма. Заправо, највећи допринос делатности „Нотин“ јесте интензиван рад на школским приручницима и материјалима, као и партићурама за аматерско музицирање, што чини јединствен издавачки курс у Србији. Свакако треба поменути и врло значајно десетомном издање *Сабраних дела Стевана Мокрањца* које је „Нота“ објавила заједно са Заводом за уџбенике и наставна средства.

Као и већина других публикација овог издавача, музикалије из едиције „Популарна музика“ су дидактичког карактера, о чему могу да сведоче генерације музичара, како професионалних извођача популарне музике, тако и аматера, којима је ово поред звучног материјала значајан извор за учење старих популарних песама. О приручничком карактеру говори и чињеница да је реч махом о серијама збирки мањег обима. Настављајући традицију издавања партићура и песарица популарне музике која се на овим просторима може пратити од друге половине осамнаестог века, ова едиција свакако има и антолошкој вредност, јер похрањује репертоар „стандарда“ из богатог корпуса популарне музике ближе прошлости на овим просторима.

Такође, значајна је и за проучавање музичког живота у Србији, јер одражава музички укус и потребе приватног музицирања друге половине двадесетог века, док са друге стране утиче на креирање данашњег репертоара тзв. староградске музике. У комплету са неколико збирки песама из „Пригодних и јубиларних издања“, ова едиција представља базу за бављење градском народном музиком, а услед ограниченог обима овог чланка, биће представљена њена окосница.

У складу са реченом наменом публикација, читалац се након за овај жанр стандардно илустрованих првих корица сусреће са скромним издањем, али са јасно нотираним музичким и поетским садржајем. Ипак, нотне транскрипције понекад нису сасвим прецизне, а чак ни међу записивачима не постоји униформност бележења, што је свакако последица варијабилности песама у временском периоду од када се бележе њихове интерпретације. Препоручује се паралелно слушање дате композиције, при чему треба обратити пажњу на реалан темпо, однос основне мелодије и њених украса, као и на важна динамичка нијансирања. Прерађивачи су се на основу њих блиских интерпретација одлучивали за одређене варијанте мелодија, а на коначан изглед је утицала и намена збирке.

У том смислу посебно се издвајају издања Радомира Јанковића за соло хармонику, примарни инструмент вернакуларне музике у Србији после Другог светског рата. Све остале публикације поседују забележену (мање или више украшену) мелодију са шифром акорда и ознакама везаним за извођење, без икаквих аранжманских решења, што говори о погодности за музицирање у различитим саставима. Строфе песама су бележене интегрално испод нотних записа или су сукцесивно потписиване испод нотног текста. Неколико збирки је посвећено и народним мелодијама за игру.

Из овог изузетно обимног и хетерогеног жанра у више збирки се издвајају заиста најпопуларније песме („Калеш, бре, Анђо“, „Бољујем ја“, „Девојка је зелен бор садила“, „Разгранала грана јоргована“, „Кад би ове руже мале“, „Маро, од бисера грано“, „Циганка сам мала“, „Симбил цвеће“, и многе друге). Свесни тежине задатка, приређивачи и рецензенти су свој избор у готово свакој збирци елаборирали крајним романсираним предговорима, некада чак и уписивали порекло песме, но нису се упуштали у озбиљније концепцијске захвате, те су нумере углавном сортиране по азбучном или алфаведном реду назива.

Прво издање из ове едиције објављено је 1972. године (Ђурица Ђирковић и Радомир Јанковић, *Риџам и мелос Балкана*). Приметно је да су приређивачи са највећим бројем издања били уско повезани са музичком продукцијом Радио Београда (Ђорђе Караклајић, Иван Ценерић) и касније Радио телевизије Србије (Љубиша Павковић) и сасвим конкретно са Властимиром Павловићем Царевцем, кључном фигуром овог му-

зичког жанра са средине двадесетог века („Нотин“ омаж великом виолинисти представља *Царевчева лира* из 1980). Ценерић и касније Павковић јесу директни наследници Царевчевог концепта народног музицирања, а Караклајићев ауторитет као музичког уредника и композитора у то време несумњиво потврђује историјски значај читаве едиције. Поменути тројка је карактеристична по чињеници да је сопственим извођачким, диригентским и композиторским искуством сачувала у народу најцењеније песме тог времена према извођењима врхунских радијских певача. У њиховим уводним наративима и пропратним коментарима могу се пратити разлике међу културним контекстима у којима су одређене песме извођене, као и њихове приређивачке тежње.

Бројне публикације ових музичара садрже сличан репертоар, што говори не само о њиховом заједничком музичком утемељењу у Царевчевој „школи“, већ и о одрживости и пријемчивости репертоара у вишедечничком периоду. Изаостанак и појављивање неких песама код других извођача свакако рефлектују актуелни укус конзумента.

Ђорђе Караклајић као музички уредник, композитор и пасионирани сакупљач народне музике имао је систематичан, готово научни приступ. У предговору Душана Плавше капиталној збирци *На ше мислим: Збирка старих трагских ђесама, руских и мађарских романи, ђесама из јозориских комада и нових трагских ђесама* (1992, V издање) предочена је и Караклајићева теоријска делатност која представља прву класификацију песама из жанра српске популарне музике. Караклајић је такође значајну пажњу посветио и популарном хорском музицирању кроз своје аранжмане.

Збирке Ива Ценерића, флаутисте у Царевчевом оркестру, одликује најпре жеља аутора да што верније документује начин рада чувеног виолинисте. У његовом ужем фокусу биле су песме из јужне и југоисточне Србије и Македоније, које се популарно називају „јужњачким“. Својом *Великом народном лиром* (која нажалост не поседује нотне текстове) из 1967. године поставио је темељ за касније сличне пројекте у приређивачком и репертоарском смислу.

Хармоникаш Љубиша Павковић, наследник Царевца на месту шефа Народнор оркестра Радио Београда, приредио је серију „Антологија српске народне музике“ тако што је у засебним збиркама (од 2008. до данас) представио песме које су данас типичне за Војводину, јужну Србију, Косово и Метохију, Црну Гору и Санџак, Македонију, централну Србију, али и по његовој процени најлепше севдалинке, градске и песме компоноване у народном духу.

Жарко Петровић, композитор и бием, објавио је тројезичну (српски, енглески, руски) обимну збирку *Песме које вечно живе* 1987. године, где је сем нотног и поетског текста бележио композиторе, песнике и репрезентативне извођаче песама. Из одличног пресека кафанског репертоара треба издвојити његова дела, која по музичким карактеристикама веома наликују оним која су прешла у корпус традиционалних песама.

Рад Милана Марковића Миње одликује носталгијом и тежња за ревитализацијом овог жанра услед појаве тада све популарније новокомпоноване народне музике. Због те жеље основао је фестивал „Нишке јесени“ који је настајао да афирмише извођаче и понуди нове песме у духу старих. Историјат овог фестивала и музику детаљно је документован у књизи *Пејш нишких јесени: Напраћене комозиције са музичког фестивала нових трагских ђесама и романи „Нишка јесен“* из 1996. године.

Збирка Радослава Граића *Забавне, гецје, трагске и народне ђесме: Ошвори срце* (1979) издваја се по томе што је реч о ауторским делима која су стекла велику популарност кроз интерпретацију тада чувених певача.

Дајући епитет „популарно“ овој едицији, намера издавача била је да обухвати најпознатије облике нове народне музике свих југословенских народа и народности, и касније различите локалне праксе у Србији. С друге стране, очигледна је жеља за профилисањем музичког жанра (у оквиру којег постоје различити стилови) одвојеног од фолклорне и западноевропске популарне музике. Верујемо да ће издања популарне музике „Нотин“ наћи примену код

шире аматерске публике различитих генерација, јер представљају спону између традиционалних музичких вредности и њихове савремене ревитализације, јавне и приватне музичке праксе и, коначно, *извођења и уживања у музици*.

Марија ДУМИЋ

Како је некад било

Димитрије Ц. Ђорђевић:
„Кроз стари Београд“,
ЈП Службени гласник,
Београд 2012.

У едицији „Историја“ ЈП Службени гласник је објавило веома занимљиву, можемо рећи носталгичну књигу „Кроз стари Београд“ Димитрија Ц. Ђорђевића, коју је приредио Милорад Јовановић. Књига је писана у форми хронике, а старе хронике су одувек биле радо читано штиво, јер нас враћају у неко прошло време које је било срећније и подсећа нас на сопствено детињство, али и наше земље. За оне млађе то су приче које су у форми – како је некад било. Ова богато илустрована књига садржи приче о Београду, људима и друштвеним збивањима из друге половине 19. и с почетка 20. века, које су биле објављиване од 1904. до 1940. године. а у књизи су обухватиле три поглавља: *Први ђуји у Београду*, *Град: улице, квартови, зграде и жићељи* и *Друштвени живот*.

Савременик описаног Београда и проматрач оштрог ока, Димитрије Ц. Ђорђевић рођен је 1861. године у Пожаревцу, а умро 1941. године у Београду и сахрањен на Новом гробљу. Био

Насловна страна књиге „Кроз стари Београд“

је праунук Чолак-Анте Симеуновића, учесника Првог српског устанка и војводе Крушевачке нахије.

По професији је био војни и цивилни телеграфиста, службеник осигурања, али и плодни публициста наглоњен историјским темама, дугогодишњи сарадник „Политике“, Радио Београда, певач у најбољим хорovima, спортиста, боем, пријатељ многих уметника. Можда је баш због свега тога и верно бележио догађања везана за стари Београд. Београд је захвална тема за све који га воле. Иако није можда најлепши град и не може да се такмичи са светским метрополама, он поседује „неки дух“ који је тешко дефинисати, а којим су се бавили многи психи од Бранислава Нушића под псеудонимом Бен Акиба, преко Косте Н. Христића, Живорада П. Јовановића...

Из текстова Димитрија Ц. Ђорђевића о Београду сазнајемо када су уведени први телеграф и телефон, прво електрично осветљење, први коњски, а затим електрични трамвај, како је изгледала периферија, околина Славије, улице Бранкова, Карађорђева, које и када изградио одређене зграде. Сазнајемо како је зидан хотел „Моква“, све о старим кафанama, кафетијама, боемима, спорту Београда... Пријатељи су му били и Степа Тодоровић, Бранислав Нушић, Стеван Сремац, Милован Глишић, чича Илија Станојевић, Милорад Гавриловић... О београдској боемији је сведочио као свакодневни посетилац „Коларца“, „Дарданела“, „Позоришне касине“, „Лепа Катарине“, „Босфора“...

Књига „Кроз стари Београд“ богато је илустрована и може послужити као документација за све који проучавају историју Београда, јер је плод рада савременика описаног града.

Кашарина ГРАНАТА САВИЋ

Садржај Данице за 2013. годину

Миодраг Матицки,

Календар
Месецослов за Србе сва три закона
Јеврејски календар
Љубинко Раденковић, Српски народни календар: Божић
Никола Бура, Летопис XXI века

Осветљења
Милунка Митић, „Овим побеђује!“
Свети цар Константин Велики и Свети Симеон Немања
Матија Бећковић, Слово о ћирици
Добривоје Младеновић, Стојан Новаковић. Вуковац првога реда
Велько Станић, Француски ђаци
Вида Голубовић, Браћа Мицић
Борјанка Трајковић, Подсећање на Николу Т. Кашиковића (1861-1927)
Миодраг Стојановић, Иво Андрић у Грчкој
Владимир Гречић, Девет Вајагића и десети Алекса Вишњићев (Добровольци из Герија. Индијана, на Солунском фронту)
Драшко Ређеп, Драшков рабои
Никола Марковић, Рачунари и интернет у свакодневном животу

Народна књижевност
Бојан Ђорђевић, Записи народних пословице и изрека у делима дубровачких писаца *Плашило овцу шера шихохина вука сѝиже*
Тихомир Петровић, Пословице о раду
Станиша Војиновић, Сакупљачи народних умотворина: Јован Балугић, Јован Мишковић и Коста И. Поповић
Радован М. Маринковић, Надгробници старих занатлија
Данка Вишекруна, Бећарци из Херцеговине
Бранко Ђупурдија, Успаванке из Дрежнице
Гроздана Комадинић, Драгачевске љубованке
Вук Караџић, Каже са Дурмитора и Радана

Књижевност и уметност
Песме Срба из расејања (избор: Милан Радуловић Радуле)

Ђорђе Перић, „Емина“ и друге севалинке Алексе Шантића
Рајко Петров Ного, У тесном склопу метрике и бола
Предраг Богдановић Ци, Песме: *Црна кошуљица лабуд-девојке* и *Пођо Љељо, на воју на Тису*
Мићо Цвијетић, *Океан белине, Сѝубови*
Милан Радуловић Радуле, Песме: *Књија и Мала црква*
Катарина Граната Савић, Мага Магазиновић
Зоран Т. Јовановић, Српски глумци у свету
Љиљана Стошић, О облацима у уметности
Ацо Доганџић, Станиша Стошић

Светосавска читанка
Димитрије М. Калезић, Мултипликативна историјска прекретница – 1912. година (2)

КРАТКИ ПРАВОПИС СРПСКОГ ЈЕЗИКА МАТИЦЕ СРПСКЕ (Мато Пижурџица)

Језик
Александар Додиг, Ђирилица – српска калиграфска баштина
Драган Јашановић, Ђирилица у долини Млаве

Описаније намастира
Динко Давидов, Саборна црква у Сентандреји
Станко Костић, Хиландар (фотографије са изложбе)

Династије
Александар Палавестра, Црнојевићи (родословне таблице: Душан Спацић)

Први српски устанак
Станиша Војиновић, Топчича српски и списатељ Томо Милиновић Морињанин (1770-1846)

Народни кувар
Јеврем Грујић, Славске софре у селу Даросава (код Аранђеловца) 1835.
Жарко Рошуљ, Шалџивац

Астрономија
Срђан Самуровић, 125 година Астрономске опсерваторије из Београда

Задужбине
Славко Вејиновић, Дани европске

баштине 2012: Даривање и задужбинство

Дарови Вуковој задужбини (Станко Костић)

ДОДАТАК:
ДАНИЦА ЗА МЛАДЕ

Пренумеранти
Пренумеранти на *Даницу* за годину 2012.

Даница за младе у годиште

САДРЖАЈ ДАНИЦЕ ЗА МЛАДЕ ЗА 2013. ГОДИНУ

Слободан Павићевић, Осмехнимо се на сав глас (беседа са 55. Змајевих дечјих игара)
ЛИЧНОСТ ГОДИНЕ
Рајко Лукач, Песма се пише до мата (разговор водела: Гордана Малетић)
ЗМАЈЕВО КОЛО
Душан Радовић, Песме: *Здравица; Да ли ми верујеш; Ч*
ГОДИШЊИЦЕ
Никола Тесла и Михајло Петровић – Мика Алас (приредила: Гордана Малетић)
ШКОЛА ОГЛЕДАЛО И УЗОР: Светлана Недељковић, Основа школа „Милена Павловић Барили“
ПЕСМЕ НАШИХ СТВАРАЛАЦА ЗА ДЕЦУ:

Зорица Бајин Ђукановић; Божидар Пешев; Бранко Стевановић; Мирјана Булатовић; Ранко Симовић; Бошко Ломовић; Радмила Шулагић; Милена Северовић; Благоје Рогош; Недељко Терзић; Јелена Цветановић; Вера Цветановић; Бранислав Доцић; Миомир Милиновић; Зоран Ђорђевић Мид
ХУМОР И ЛЕКТИРА
Крстивоје Илић и Раде Ђерговић, Афоризми и катрени из приручника за ђачке љубави *Хумор и лектира*
ПРИЧЕ НАШИХ СТВАРАЛАЦА ЗА ДЕЦУ: Гроздана Олујић; Меланија Римар; Милоје Радевић; Соња Крстановић; Слађана Ристић; Поп Душан Ђурђев; Јовица Ђурђић; Игор Коларов; Добрица Ерић
БАСНЕ: Урош Петровић; Радомир Путниковић; Оливер Јанковић
ЗАГОНЕТКЕ: Тајана Цвејин; Анђело Ердељанин; Драгомир Ђорђевић
АФОРИЗМИ – ДЕЧЈИ: Божидар Пешев

ЂАЧКИ ХОРΟΣКОП: Лаза Лазич
ПЕСМЕ И ПРИЧЕ МЛАДИХ СТВАРАЛАЦА: Александар Алексић; Милош Ракић, Николина Ристић; Алекса Срдановић; Слађана Мандић; Добри вој Рањеловић, Доротеја Антић, Тајана Тодоровић; Јелена Маркош; Доротеја Антић; Николина Ђермановић; Душан Немет; Милош Драгићевић; Марија Бешев; Сандра Тодорић; Милена Чантрак; Никола Милина
КЊИЖЕВНА КРИТИКА МЛАДИХ: (приредила Соња Миловановић)
ДЕЦА ГОВОРЕ: Мост
ЧАС ОПИСА ЧАСОПИСА (периодика за децу): Школски листови: *Бијела њела, Зајрачка* (Гордана Малетић)
ХРОНИКА ВАЖНИХ ДОГАЂАЈА. ФЕСТИВАЛИ – ТАКМИЧЕЊА – НАГРАДЕ:

Змајево дечје игре, Фестивал дечјег стваралаштва и стваралаштва за децу „Медијана“, Међународни фестивал хумора за децу у Лазаревцу (Гордана Малетић); Вуково звано (приредила: Невена Митровић - Песме , легенде, кратке приче: Маријана Брозичевић, Николина Чарапић, Милица Корићанин, Никола Тодоровић, Озренка Драгић и Анђела Медић); Мала школа новинарства „Жур за журналце“ (Индира Хаџагић Дураковић)

ПОШТА: Никола Милина, *Даница за младе* за 2012. годину; Песничка радионица: *Месец мајстемашчар* (Дарко Божовић, ученик и уредник М. М.); Препорука књига: Љубомир Ђорић *Златна њеторка*, Бранка Дејћ и Мирко Дејћ *Мајстемашка као игра*, Нови стрип *The Secret*, ИК Падора, Земун. •

ПОЗИВ ЗА ПРЕТПЛАТУ

ЗАДУЖБИНА

Име _____

Презиме _____

Матични број (физичка лица) _____

Фирма _____

ПИБ бр. _____

Адреса _____

Поштански број _____

Телефон _____

Факс _____

E-mail _____

Годишња претплата (три броја, са ПТТ трошковима): 300 дин.

Претплата се може извршити:

Доставом поруџбенице путем поште:
Вукова задужбина, Краља Милана 2, 11000 Београд;

На телефоне:
011-2683-890, 011-2682-803

Факсом: 011-2685-752

На мејлове:
sladjana.mlajden@vukova-zaduzbina.rs;
snezana.bojic@vukova-zaduzbina.rs;
slavko.vejinovic@vukova-zaduzbina.rs

ЗАНИМЉИВА ГРАМАТИКА

Бијело Поље и Бела Паланка

У Црној Гори има један град који се зове *Бијело Поље*. На другом крају нашег језичког подручја, у Србији, у долини Нишаве, лежи варош *Бела Паланка*. Сви сте ви, вероватно, чули за та два града, ако већ нисте били у њима. И увек, када их поменете, кажете управо тако: *Бијело Поље* и *Бела Паланка*, без обзира на то говорите ли екавски или ијекавски. Тако је записано и у уџбеницима географије, на географским картама и на страницама свих наших енциклопедија.

На исти начин поступамо и према личним именима и презименима. Ни њих никада не „преводимо“ са екавског на ијекавски, или, обрнуто, са ијекавског на екавски. Као што *Бијело Поље* не може бити *Бело Поље*, ако се мисли на поменути град у Црној Гори, а *Бела Паланка – Бијела Паланка*, тако ни нашег познатог језиколовца *Александра Белића* (1876–1960) не можемо звати *Александр Бијелић*, или пак сликара *Јована Бијелића* (1886–1964) прекрштавати у *Белића*. Уз ова, постоји још и презиме *Билић*, које се тако изговара и на екавском и на ијекавском подручју.

Ту, рећи ћете, нема ништа ни чудно ни необично. На то смо већ навикли. Јер, још је у *Правопису* (1960) стајало: „Имена, презимена и географска имена која имају у основи *јайћ* преузимају се и у екавски књижевни изговор у онаквом облику какав је у употреби у народу дотичног краја...“

Као примери уз ово правила наведена су, поред осталих, ова имена: *Певља, Пријејоље, Ђеловар, Лички Осик, Белић, Бијелић, Билић* итд.

Све то, наравно, вреди и за ијекавски изговор. И ту је прописано да се властита и географска имена преузимају „у онаквом облику какав је у употреби дотичног краја“, а као примери наведени су, уз још нека имена, *Београд (у Србији), Биоград (у Далмацији), Ливно, Бела Црква* те презимена

Цвијковић, Цвејковић, Цвјејковић, па и Ђејковић.

Овоме би се могло додати још много примера, као што су *Бијела* (у Босни Которској), *Бијелина* (у Семберији), *Приједор* (у Крајини) или *Пријејоље* (у Србији) – на ијекавском, или *Белановица* (у Србији) и *Бели Манасџир* (у Барањи) – на екавском подручју. Али нема потребе. Све је ту бело до јасно, па нема потребе да даље расподеламо причу.

Ипак, о свему овоме потребно је рећи још нешто. Јер, правописно правило које смо цитирали непотпуно је и захтева допуну. Састављачи *Правописа* једноставно су заборавили на остала имена, осим личних и географских, која се такође не могу мењати и претварати у екавска или ијекавска. Тако, рецимо, Његошев *Горски вијенац* не може у Београду бити *Горски венац*, а Давичов роман *Песма* не може у Подгорици или Никшићу постати *Пјесма*, чак и кад би га објавила и тамошња издавачка предузећа. *Црвена звезда* из Београда и на ијекавском подручју треба да остане *Црвена звезда*. То би требало да знају не само спортски новинари него и сви *звездаши* (који, ако су ијекавци, себе често погрешно називају *звездашима*).

И још нешто. Све ово вреди само за јужнословенско подручје. Остала страна имена, ако се преводу, могу се писати екавски и ијекавски, већ према томе за шта се ко одлучи. Може се, дакле, говорити и писати и *Бело море* и *Бијело море*, а наслов познатог спева словеначког песника Франца Прешерна у екавском не преводу бити *Сонетни венац*, а у ијекавском *Сонетни вијенац*.

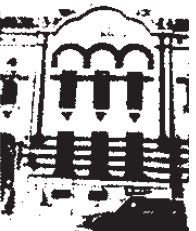
Сетите се ових правила кад будете одговарали на часу географије или српског језика. А ако сте навикли *звезде*, макар били из Подгорице или Приједора, бодрите своје љубимце узвицима: *Зве-зга, Зве-зга!* И никако другачије.

(Из књиге *Милана Шийке, Занимљива граматика, Прометјеј, Нови Сад, 2007*)

У ВУКОВОЈ ЗАДУЖБИНИ МОЖЕТЕ НАБАВИТИ СЛЕДЕЋА ИЗДАЊА

1. *Даница за 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2002, 2003, 2004, 2005, 2007, 2008.* год. – 800,00 дин./ком.
2. *Даница за 2009.* год. – 900,00 дин./ком.
3. *Даница за 1994, 2010, 2011, 2012.* год. – 1.000,00 дин./ком.
4. *Даница за 2013.* год. – 900,00 дин./ком. (претплата цена)
5. *Даница за младе II* (2011) – 250,00 дин./ком.
6. *Даница за младе IV* (2012) – 300,00 дин./ком.
7. *Данице за 1827, 1828, 1829, 1834* (фототипска издања) – 1.000,00 дин./ком.
8. *Вуковој задужбини – академик Дејан Медаковић* (2007) – 1.000,00 дин./ком.
9. *Акћуелносии Вукових њорукa – Округли сѝо Вукове задужбине* (2008) – 400,00 дин./ком.
10. *Творци српског књижевног језика*, Зборник радова. Издавачи: Вукова задужбина и Институт за књижевност и уметност (2011) – 1.000,00 дин./ком.
11. *Задужбинарсѝиво код Срба*, Славко Вејиновић. Издавачи: Вукова задужбина и ИК *Прометјеј* (2011) – 2.900,00 дин./ком.
12. *Срем кроз векове*, Зборник радова. Издавачи: Вукова задужбина, Огранак Вукове задужбине у Беочину и Институт за књижевност и уметност (едиција *Синѝезе*) – 1.500,00 дин./ком.
13. *Банайћ кроз векове*, Зборник радова (2010). Издавач: Вукова задужбина (едиција *Синѝезе*) – 3.000,00 дин./ком.
14. *Сѝаро српско рударсѝиво, Исѝторија рударсѝива у Срба* (2002). Аутори: Сима Ђирковић, Десанка Ковачевић-Којић, Ружа Ђук (едиција *Синѝезе*) – 1.000,00 дин./ком.
15. *Сѝудује о Србима – Слависѝика – Србисѝика* (изабрани радови), Владимир П. Гутков. Издавач: Завод за уџбенике и наставна средства, Вукова задужбина и Матица српска – 800,00 дин./ком.
16. *Сѝудује о Србима – Говори Срба и Хрваѝа у Мађарској*, Предраг Степановић. Издавачи: Вукова задужбина, Матица српска и Дечје новине – 800,00 дин./ком.
17. *Сѝудује о Србима – Срѝске и јужнословенске ѝеме*, Герхард Невекловски. Издавачи: ЈП Завод за уџбенике, Матица српска и Вукова задужбина – 700,00 дин./ком.
18. *Сѝудује о Србима – Прилози о српском ѝредвуковском књижевном језику*, Александар Албијанић. Издавачи: ЈП Завод за уџбенике, Матица српска и Вукова задужбина – 500,00 дин./ком.
19. *Сѝудује о Србима – Сусрѝици у књижевностѝи двају блиских народа*, Илија Конев. Издавачи: ЈП Завод за уџбенике, Матица Српска и Вукова задужбина – 400,00 дин./ком.
20. *Преѝиска, Сабрана дела Вука Стефановића Караѝића* – III, VI, VII, VIII, IX, X и XI књига – 1.200,00 дин./ком.

ОТВОРЕНА ВРАТА ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

Вукова Задужбина позива вас да јој приступите и да учествујете у остваривању њених програмских задатака и циљева, у духу трајних вредности Вуковог дела.

Установе и предузећа, организације и заједнице које приступе Задужбини и обезбеде улог од четрнаест хиљада (14.000) динара, постају *суоснивачи* Вукове задужбине.

Суоснивачки улог школа, манастира, културно-уметничких друштава и задужбина је најмање три хиљаде (3.000) динара.

Појединци који приступе Задужбини и обезбеде једнократно или у ратама износ од најмање шест стотина (600) динара постају *суоснивачи – задужбонари*.

Приложници Вукове задужбине постају појединци и организације ако редовно уплаћују годишњи износ за који се сами одредле.

Доброшворци Задужбине су појединци који уложе најмање три хиљаде (3.000) а предузећа и установе најмање тридесет хиљада (30.000) динара.

Велики доброшворци су појединци који уложе најмање шест хиљада (6.000) динара, а предузећа и установе најмање шездесет хиљада (60.000) динара.

Задужбинарски улози у страним валутама за појединце износе 100 (сто) евра. Овим улозима стиче се статус добротвора, а већим улогом статус великог добротвора.

Повереници Вукове задужбине, у својим срединама – установама, предузећима, организацијама и заједницама – помажу у окупљању задужбинара, представљању и ширењу Задужбине, развијају сарадње с њом и њеном напретку.

Цена листа *Задужбина* је 80 динара. Поштански трошкови за слање листа по броју износе 20 динара.

Задужбина оснива своје огранке у земљи и свету. Да би се основао огранак Вукове задужбине неопходно је да Задужбини приступи 15 нових задужбинара.

Задужбина у своме дому, с добродошлицом, очекује и дочекује задужбинаре и добротворе, народне посленике, писце и истраживаче, скупљаче народног блага, раднике, земљораднике и градитеље, привреднике и занатлије, учитеље и ученике, професоре и студенте.

Вукова задужбина, Београд, Краља Милана 2
Тел./Факс: 2682-803; 2683-890
Текући рачун: 205-8530-09

E-mail: slavko.vejinovic@vukova-zaduzbina.rs
snezana.bojic@vukova-zaduzbina.rs
sladjana.mlajden@vukova-zaduzbina.rs